

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Disptatio LIV. De vsu & adoratione imaginum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

in imaginem, ut est res quædam, est aliud à motu, qui est in rem: secundus autem motus qui est in imaginem, in quantum est imago, est rarus & idem cum illo qui est in rem. Sic ergo dicendum est, quod imagini Christi in quantum est res quædam (puta lignum sculptum vel pictum) nulla reverentia exhibetur: quia reverentia non nisi rationali natura debetur. Relinquitur ergo quod exhibetur ei reverentia solum in quantum est imago, & sic sequitur, quod eadem reverentia exhibetur imagini Christi & ipsi Christo. Cum ergo Christus adoretur adoratione latræ, consequens est quod eius imago sit adoratione latræ adoranda.

Ad primum ergo dicendum, quod non prohibetur illo precepto facere quæcumque sculpturam vel similitudinem, sed facere ad adorandum. Vnde subdit, Non adorabis ea, neque coles. Quia, sicut dictum est, idem est motus in imaginem & in rem, eo modo prohibetur adoratio imaginæ, quo prohibetur adoratio rei, cuius imago est. Vnde ibi intelligitur prohiberi adoratio imaginæ, quas Gentiles faciebant in venerationem deorum suorum, id est demonum. Et ideo præmititur. Non habebis deos alienos coram me. Ipsi autem verò Deo, cum sit incorporeus, nulla imago corporalis poterat ponи: quia, ut Lib. 4. c. 15. Damascen. dicit*, insipientie summa est & impietatis, figurare quod est diuinum. Sed quia in nouo Testamento Deus factus est homo, potest in sua imagine corporali adorari.

Ad secundum dicendum, quod Apostolus prohibet operibus in fructuosis Gentilium communicare, communicare autem utilibus eorum operibus Apostolus non prohibet. Adoratio autem imaginæ est inter in fructuosis opera computanda quantum ad duo. Primo quidem quantum ad hoc, quod quidam eorum adorabant ipsas imagines ut res quædam, credentes in eis esse aliquid numinis propter responsum, que demones in eis dabant, & alios huiusmodi effectus mirabilis. Secundo, propter res quædam erant imagines, statuerant enim huiusmodi imagines aliquibus creaturis, quas in eis veneratione latræ venerabantur. Nos autem adoramus adoratio latræ imaginem Christi, qui est verus Deus: non propter ipsam imaginem, sed propter rem cuius imago est, sicut dictum est*.

Ad tertium dicendum, quod creatura rationali debetur reverentia propter seipsum: & ideo si creatura rationalis, in qua est imago Dei, exhibetur adoratio latræ posset esse erroris occasio, ut scilicet motus adorantis sifferet in homine, in quantum est res quædam, & non referretur in Deum, cuius est imago. Quod non potest contingere de imagine sculpta vel picta in materia sensibili.

Ad quartum dicendum, quod Apostoli familiari instinctu Spiritus sancti quedam Ecclesiis tradiderunt seruanda, quæ non reliquerunt in scriptis, sed in observatione Ecclesiæ per successionem fideliuum. Vnde ipse Apostolus dicit 2. ad Thess. 2. State, & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam, sive per dictum, sive per scriptum transmissam. Et inter huiusmodi traditiones, est imaginum Christi adoratio. Vnde & beatus Lucas dicitur depinxisse Christi imaginem qua Roma habetur.

COMMENTARIUS.

Quod D. Tho. docet tam in corpore articuli, quam in singulis solutionibus argumentorum, prolixa disputatione, & examinatione indigent, & ideo rem ipsam tractantes, commodius mentem, & literam D. Tho. explicabimus.

DISPUTATIO LIV.

In septem sectiones distributa.

De rūs, & adoratione imaginum.

Et si D. Tho. de solius Christi imagine quæstio nem proponat: tamen quia eadem serè difficultas de omnibus imaginibus Dei, & sanctorum ver-

Artic. III.

A satur, omniumque cognitio commodius simul trahatur, ideo de omnibus exacte disputandum est. De quibus primum generatim videbimus, an retinendæ sint imagines, deinde qua reverentia, & cultus tractandæ, vbi etiam obiter attingemus nonnulla de cultu alijs signis, & rebus facris debito.

SECTIO I.

Primum licet, & expedit Ecclesiæ, Christi, & Sanctorum hominum imaginibus uti.

Omnes ferè infideles, Christi Ecclesiæ calamitati sunt, eo quod hominum imaginibus vtratur, & præsertim, quod ad ornatum templorum, vel sacrorum sacrarum, ut vestrum, vaforum, & similium, eas fieri, seu depingi permittat. Hæc fuit confitendum, non tantum hæreticorum, sed etiam Hebreorum, & Saracenorum, ut colligatur ex multis, quæ in VII. Synod. act. 4. & 5. referuntur. Nicophorus tamen lib. 16. histor. ca. 27. quendam hæreticum vocatum Nay. Renaiam dicit fuisse primum, qui vocem illam euomuit, Christi & eorum, qui illi placere imagines venerandas non esse. Ex Imperatoribus, primus omnium Philippicus imagines Sanctorum è paretibus sanctæ Sophiæ ignominia causa abrudi insit, cuius Constantinus Papa restituit (vt Platina refert) sed ille non tam errauit in doctrina de imaginibus, quam in alijs dogmatibus fidei: nec ram ex errore, quam ex odio, imagines non omnium sanctorum, sed illorum Patrum, qui sextæ Synodo interfuerat, deleuit. Legatur Paul. Diaconus, lib. 18. in additio Paul. Diacon. Eutropij, & lib. etiam 21. Iam vero Leo III. dicitus Isaurus, à quibusdam Iudei deceptus, hunc errorum vehementissimè auxit, nam & imagines remplis deponi, aut deleri præcepit, & igni tradi, & fideles, qui ei contradicere ausi sunt, interfecit, verebrunt Paulus diaconus, & Zonaras in vitaipius, & Zonaras. Cedrenus in compendio historiæ, & Sanderus lib. 7. Cœnac. de visib. Monar. hæreti 130. & Plat. in Greg. II. refert, Sanderus illum Leoni restitisse, & Greg. III. illum excommunicatus, & Imperio priuatis: & hanc fuisse primam occasionem, propter quam à Græcis Imperatoribus Latina Ecclesiæ defecit. In eodem errore perfudit Constantinus V. dictus Copronymus Leonis filius, qui etiam Nestorianus fuit, & ex eisdem historiis constat, qui concilium Constatinopolitanum contra imagines congregauit. Retinuit postea eundem errorem Leo IV. quo mortuo Irene vxori eius, & Constantinus VI. eius filius Catholicæ Ecclesiæ defederunt, & eorum tempore Adrianus I. congregauit VII. Synodum II. Nicenam pro imaginum defensione. Ille vero Constantinus grandior factus, repudiata Nicena Synodo, errori iconomachorum adhærit. Ante quos omnes Imperatores Iulianus Apostata imaginem Christi confegit, & Chritianus quod imagines ut idola, adorarent, obiectit, & Cyril. Cyril. Alexandrin. lib. 6. contra illum circa med. & Sozo. Alexand. men. lib. 5. histor. cap. 20. testantur. Postea vero hunc errorum securus est Felix, & vt doget. Concil. Seno. hen. Decre. fidei cap. 14. & eius discipulus Claudius Taurinensis Episcopus ut refert Ionas Aurelian. li. I. Apbris de cultu imaginum, quo contra illum scripsit. Postea V. Vicleff eundem errorem amplius est, V. Valden. ut late V. Valden. tractat tōmo 3. de sacramentalibus cap. 5. & sequentibus, qui in Concil. Constantiensi fess. 15. damnatus est. Denique Lucherus, Calvinus, Zuinglius, Carolstadius, & reliqui huius temporis hæretici vehementer contra imagines inuehantur, ut referunt Prate. sub eorum nominibus. Lindanus Pratol. in suo Doubtant. dialog. 2. Cochlearius in actis Lutheri, Lindanus, & Sanderus lib. de typica imaginum adoratio. Fundamenta huius erroris postea proponemus, & Sanderus variis modis, quibus hic error explicari, & affirmari potest, declarabimus.

Aduersa

Advertendum est ergo, imagines varijs modis, &c propter diuersas causas depingi posse, primo propter historiam, ut videlicet, sicut verbis, vel scriptis facta antiquorum in memoriam reuocantur, ita etiam per imagines, seu picturas oculis quasi cernenda proponantur. Secundo possunt imagines depingi, quæ simpliciter personas alias representent, idque vel propter ornatum tantum, vel propter voluntatem, sicut depinguntur figuræ animalium, vel aliarum rerum inferiorum, vel propter recordationem, & amorem rei representatae, vel denique propter aliquem cultum, & venerationem.

Dico igitur primo, vñus imaginum non esse prohibitum, sed potius per se loquendo licitum esse, & honestum, & ideo merito in Cacholica Ecclesia retineri. Hæc conclusio est de fide, & fundamentum habet in nonnullis sacra Scripturae, quos melius sequitur tractabimus. Nunc potissimum probatur vñu, & traditione Ecclesiæ, quam ab ipso Christo Domino originem duxisse constat. Primo enim ipse fuz facie imaginem linteum impressam reliquit, quæ Romæ adhuc seruatur, & ostenditur, ut habet antiqua traditio. Secundo similiter reliquit sui corporis delineamenta impressa in syndone, in qua inuolutus iacuit in sepulchro, & Taurini seruari & demonstrari dicitur. Tertiò, misit effigiem suā Abagaro regi Edesiæ, ut testatur Stephanus, & Adrianus Pontifices apud Iuonem 4. part. sui decreti c. 83, & habetur etiam in lib. Adriani de imaginibus non longè à principio in 3. tomo Conciliorum, & eandem historiam referit Damasc. lib. 4. de fide c. 17. & orat. 1. de imaginibus circa finem; & Eusignius lib. 4. histor. c. 26. addit, ob præsentiam illius imaginis, ciuitatem Edesiæ, sèpè fuisse incendio liberatam. Idem referit Nicephor. lib. 2. hist. cap. 17. subiungens, eodem tempore reges Persarum, Christi, & eius matris imagines accepisse. Referunt etiā hanc imaginem postea fuisse Constantinopolim translatam, eiusq; translationis festum anniversarium Græcorum solemnitate celebrari 16. Augusti, ut patet ex Calendario Græco, seu menologio, quod latinum fecit Genebrar. & habetur eto 4. Bibliot. sanct. Quartò, est vetus historia de imagine Christi Domini crucifixi à Nicodemo depicta, quam postea Iudei contumelij affecerunt, & lancea transfixerunt, & ab illa sanguis profluxit, quo multorum corpora, & mentes sanata sunt, teste Athanas. vel sub nomine eius, aliquo antiquo auctore, ser. de Passione imaginis Domini, quam historiam VII. Synod. actione 4. & citat, & approbat. Quintò, habetur etiam antiqua traditione, mulierem illam, quam Christus à fluxu languinis liberavit, in memoriam tanti beneficij, imaginem, seu statuam Salvatoris Cæsarei exireisse, quod referit Euseb. lib. 7. hist. c. 4. vbi addit, iuxta illam imaginem nasci solitam herbam, que cum primum fibriram imaginis attingebat, similem morbum curabat. Quam historiam recipit etiam dicta VII. Syn. act. 4. in epist. Germani Patriarchæ Constantini. circa fin. eiusdem meminit Niceph. lib. 2. hist. c. 15, & Damasc. orat. 3. de imaginibus circa medium, & Theophyl. Matth. 9. Indicat autem Ambr. lib. de Salomone c. 5. mulierem illam fuisse Martham, quod ex Eusebio colligi non potest, solum enim dicit ex illa ciuitate Cæsareæ fuisse oriundam & pro foribus domus suæ illam statuam æneam posuisse. Sextò est vulgaris traditio, eius hic D. Tho ad 4. meminit, de imaginibus Christi, & Virginis, & Beato Luca depictis, in quarum memoriam, & venerationem amplissima, & antiquissima monumeta constructa sunt, que adhuc oculis cernuntur. Harum imaginum fecit mentionem Niceph. lib. 2. hist. c. 43, & lib. 6. c. 16, & lib. 14. c. 2, & Simeon Metaphras. in vita S. Luca. Septimò, habemus ex antiquis historijs Sylvestrum Pap. imagines Perri, & Pauli, quas apud se habebat, Constantino Imperatori ostendisse, quibus ille cognovit eos

A deme esse, qui sibi in visione apparuerat. Ita referit Niceph. lib. 7. hist. c. 33, & in editio Constantini, quod isto. Conciliorum habetur, ubi etiam dicitur eodem Sylvestrum & Constantini varijs & difficultatis tem- plis in eis multas imagines posuisse, quos sequentes Pontifices imitati sunt, ut ex Damaso, Platina, & alijs ^{Damasc. Platin.} qui vitas Pontificum scripserunt, constat. Meminit etiam Euseb. lib. 7. c. 14. imaginum Perri & Euseb.

Ostendit colligi potest, hæc eadem traditio ex antiquorum Patrum scriptis, Dionysij, Athanasij, Basilij, Chrysostom. & aliorum, quorum testimonia in VII. Athanasij. Basilij. Synod. act. 3. 4. & 5. magna ex parte referuntur. Plu- ractriam congesit Damascen. orat. 1. & 3. de imaginibus, qui etiam lib. 4. de fide cap. 6. Statuas, inquit, sanctorum erigimus, & visibiles imagines. Et August. lib. 10. confess. cap. 34. reprehendit picturas, quando in eis non seruatur vñus necessarius, & pia significatio, & lib. 1. de consensu Euangelist. cap. 10. scatis significat suo tempore fuisse in vñu imagines Petri & Pauli, & libr. 20. contra Faust. cap. 73. idem habet de imagine Abrahae filium sacrificare volentis, & lib. 5. contra Julian. similia docet de imaginibus Ada & Euseb. Gregorius libro 9. epistola 9. reprehendit Serenum ^{Greg. Pap.} Episcop. quod imagines confregisset, quamquam id non tam ex errore, quam ex zelo indiscreto fecisse significet. Plura Patrum testimonia in sequentibus adducemus.

Vltimò argumentor ratione, quia vel vñus hartum imaginum est malus intrinsecè, & ex natura sua, vel quia prohibitus speciali lege positiva diuina, aut humana, vel denique, quia scandalum, seu periculum idololatriæ inducere potest. Nihil autem horum dici potest. Primum enim est plane falsum, quia vñus imaginum absolute, & simpliciter non est intrinsecè malus, ergo nec vñus imaginum Sanctorum hominum, probatur consequentia, quia si in aliquarum imaginum vñu potest honestas, & utilitas inueniri, maximè in ijs, quæ Sanctos representant: tum quia tanto imagines sunt digniores, quanto exemplaria vñliora sunt, & honestiora: tum etiam propter varias utilitates, quæ in ijs, imaginibus inueniuntur, quas statim referemus. Antecedens vero ^{Art. imaginis} probatur, quia si vñus imaginum omnium esset ^{num effe-} intrinsecè malus, ipsa etiam ars pingendi esset o- ^{biua, ho-} maius mala, quia nunquam habere posset bonum ^{nesta est.} vñsum, consequens est evidenter falsum, nam Deus ipse interdum hanc artem approbavit, & insidit, ut ex 31. & 35. c. Exodi colligitur. Deinde in obiecto ^{Exodi 31.} huius artis nulla est intrinsecè deformitas, & potest ^{Ex. 35.} non solum ad ornatum, sed etiam ad conuenienter ex vñs humanæ vita conferre, cur ergo erit omnino mala? Præterea Deus res omnes fecit aliquo modo ad sui imitationem, & præseruit hominem, quem ad sui imaginem condidit, est ergo ars imaginum effectrix quædam imitatio seu participatio artis diuinae. Vnde ergo habet ut sit per se mala? Præterea, in antiquo etiam templo varie figuræ & imagines depictæ sunt, ut patet ex 3. Regum 6. 7. & 8. 2. Paral. 3, & nunquam accusatus est Salomon, quod in hoc malegerit. Denique omnis nostra cognitio representatione quadam, & veluti quibusdam imaginibus perficitur, vnde exteriores imagines multū illi deseruire possunt, non sunt ergo per se mala. Secundum membrum facile etiam refellitur, quod enim nulla sit humana lex quæ imagines prohibeat, per se notum est. Quod etiam nulla sit talis lex diuina specialiter in lege Euangelica lata, constat, quia neque in toto novo Testamento scripta est, neque ex traditione, aut vñsu Ecclesiæ colligi potest, cum potius contraria consuetudo, & traditio manifesta sit, ut diximus. Nec deniq; ex veteri Testamento afferri potest huiusmodi lex, sum quia reuera nulla fuit talis lex, quæ omnes omnino imagines prohiberet: tamen etiā quia, & si fuisse talis lex, non esset moralis,

quia

Imaginum
vñus hon-
estus.Saluatoris
imagines.
Inor.
Stephan. &
Adrianus
Papa.
Damasc.
Euseb.Ni. epb.
Genebrar.
VII. Synod.
En. seb.Athanas.
VII. Synod.
Damasc.
Theophyl.
Ambros.Simeon
Metaphras.

quia non prohiberet rem natura sua bonis moribus A
contraria, vt ostensum est, sed esset ceremonialis,
& ita iā celsus, & vim obligandi non haberet. Quę
omnia in sequentibus latine explicabimus. Tertiū
caput falso sumptuoso ostendit primo, quia simili
ratione probaretur, solem, lunam, stellas, & alias
nobiles creature ob vsum hominum malas esse,
quia potissima idololatrię occasio ab illis sumpta
est. Secundo, quia hoc periculum in Ecclesia Catho-
lica moraliter nullum est, in qua & vera vniuersitatis Dei
cognitio, & Sanctorum hominum extimatio
Christianis omnibus nota est. Quare probabilitate
timeri non potest, ne Sanctorum picturę, aut Dij,
aut per se honore dignas censeantur. Quod si fortas-
se interdum nonnulla subrepit ignorantia, ad pa-
stores Ecclie pertinet illam diligenter removere,
non vero eam ob causam, vniuersam Eccliam i- B
maginum decorare, & utilitate priuare: maiora enim
incommoda, & crassior ignorantia inde oriri pos-
set, nam vt iam dicam) imagines & indociles docēt,
& omnium memoriam, & devotionem excitant.
Relinquitur ergo, hunc imaginum vsum nullo ex
capite malum, aut prohibitum esse.

Dicendum ergo secundo est, hunc imaginum v-
sumi propter varios honestos fines in Ecclesia intro-
ductum esse. Primo quidem ad instruendam rudem,
atq; indoctam plebem, vt eleganter Damascenus loco
supra citato dixit, *Sole enim (vt recte dixit Gregor.*
Greg. Nys. Imaginum Nyss. orat. de sancto Theodoro) etiam figura tacentis in
vitis quam parice loqui, maximeque professe, & vt inquit Chrysost.
hom. 33. in Ioan. Mens familiarium rerum imagine con-
cepta, magis uicitur, & tanquam in pictura, rem ipsam
Chrysost. Greg. Mag. magis amplectitur, & Greg. dicta in epist. 9. Quod legen-
tibus, inquit, scriptura, hoc præstat idiotu pictura. Qua-
propter ficut historia honesta est, & Ecclesiæ necel-
faria ita & sanctarum imaginum vitus, omnes enim
historia vtilitates ad imagines accommodari posse
facile constat. Secundò huiusmodi imagines quædā
sunt fidei, & amoris testimonia, & omnium virtutum
fomentum, profitemur enim credere mysteria, quæ
depingimus, excitamus deinde ad petendam Sancto-
rum subsidia: signa etiam amoris exhibemus, dum
quos diligimus, quod possumus, cupimus habere
presentes, vt Chrysostomus dixit homil. 35. in Matth.
Excitamus præterea ad memoriam beneficiorum
Dei, & gratiarum actionem, vt dixit Gregor. libro
7. epist. 53. Denique, vitis Sanctorum imaginibus,
eorum vita, & exemplarum memoriam reuocantur,
et hoc modo ad conscientiam inspirantur, & coram ipsi

atque hoc modo ad eorum imitationem, & omnium virtutum exercitum inuitamur, ut Damascen. lib. 4. cap. 17. notauit. Tertiū harum imaginum vñs, honor est ipsorum Sanctorum, omnes enim nationes quasi distante natura, hoc signo honoris vñs sunt erigendo statuas, vel imagines insignium virorum in eorum excellentiæ, & virtutis testimonium, ut disput. præced. ex Arist. notauimus, & tradic etiam Plin. libr. 35. hist. c. 2. & in Codice haberet titulum de statu, & imaginibus insignium personarum & priuilegiis illis concessis. Hunc autem morem ut pote honestum, & recta rationi consentaneum, si in verâ sanctitate, veraq; rerum existimatione fundatus sit, Ecclesia retinuit, ut ex citata traditione constat, & ex VII. Synod. act. 2. 4. & 6. Basili. homil. de 40 martyribus in princip. & epistol. 40 alias 40. Chrysostom. homil. 2. & 3. ad popul. Euseb. libro 7. histor. c. 14. Nicephor. lib. 6. cap. 16. qui ita intelligendis sum cum dicunt, imaginum vñs ex gentium consuetudine esse introductum, non quidem eorum imitantando errores, sed potius corrigendo.

Imagines
sanctorum,
bonae tē
plorum et
namenta.
Et ex his sequitur, non solam literae depingere in
imagines historiam continentem, sed etiam simplices
picturas, seu imagines, ipsas solas personas repræ-
sentantes, traditio enim, & testimonio Sanctorum
qua adduximus, ex quæ de virtutis procedunt: &
rationes, seu utilitates imaginum, quas notum
erit, ut possint perponit, et regendos.

vtrisque imaginibus communes sunt, ut per se facilè constare potest.

Secundò sequitur, has Sanctorum imagines & honeste, & conuenienter in templis, & rebus sacris collocari: hoc n. etiam probat in primis citata traditio, ostendimus enim, Sylvestrum & Constantimum, & alios Pontifices, Christi, & sanctorum imaginibus templis ornasse. Et Nicephor. libro 10. cap. 30. refert, illam Christi imaginem quā diximus Celsare fuisse erectam à muliere, quæ sanguinis fluxu laborabat, postea fuisse à Christianis in Ecclesiam translatam, & honorariori loco positam, & lib. 14. capite secundo, refert Pulchritudinem Augustam, Constantinopoli templum insigne adificare, & in eo imaginem Virginis, quam Lucas Euangeliista in tabula depictam reliquit, posuisse, & ex alijs Sanctis Patribus, quos citatim, & ex VII. Synodo, id manifestè colliguntur. Ratio etiam supra facta idem coniunctit, quia imagines inter alias causas eriguntur in honorem, & cultum Sanctorum, ergo merito collocantur in templis, ac locis Deo in honorem sanctorum dicatis. Deinde, quia nullum esse potest templorum ornamentum, magis accommodatum. Deniq; quia nihil turpe, aut contra rationem in hoc modo ostendit potest. Vnde sec. seq. ostendimus, iussu ipsius Dei, aliquas imagines in veteri templo, & in illius sacris vasibus depictas. Plura ex veteribus Patribus ad hoc omnia confirmanda quæ de imaginibus diximus, præter multa alia quæ in VII. Synod. & in orationibus Damasceni, & in libris Iona Aurelianensis de imaginibus continentur, videri possunt in Alano Copo, dialog. 4. & 5. Sandero, lib. de imaginib; Fuardentio in scholij Ireni, libr. 1. cap. 35. Pantelij scholij Tertulliani in apologeticis n. 184. Nupti. B. VII. Synod. Damasc. Iona. Fuardentio. Pantelij. Cap. c.

Sed obiectur primò, quia Scriptura sacra Exod. 20. Deuteronom. 4. & 5, vsum imaginum omnino prohibet, quod præceptum ita lempiter fuit ab H. bras; intellectum, & sernatum, ut Burgensis super Exodum refert. Vnde constat ex veteribus historijs, Indos, postquam è Gentilibus regibus gubernari cuperunt, constantissimè illi s' resistire, ne aliquam imaginem Ierosolymam afferent, ut videre licet in Iosepho lib. 17. antiquit. cap. 8. & lib. 8. cap. 3. & 4. & libr. 2. de bello Iudaico capit. 8. Secundò obiectant Concilii Constantiopolitan. V. quod imaginum vsum damnauit, & VI. Synodus canonem 100. & Concil. Elizabetinum, canone 36. prohibientia pieturas. Tertiò obiectant Epiphanius in epist. ad Ios. Ierosolymitanum, vbi ipse refert, cum ingressus quandam Ecclesiam, imaginem velo depictam vidisse, illud statim scidisse, quod talis pictura contra diuinum præceptum existaret. Quarto, quis huiusmodi imagines in templo præsertim collocat, infirmos faciliè possunt decipere, ut eas vinere, & spiritum habere existimant, ut August. epifol. 49. & 49th. super Psal. 112. indicat.

Ad primum dicitur latius scđt. seq. Nunc breui-
ter responderetur; illis locis nō prohiberi omnesima-
gines absoluē, & simpliēter: constat enim Exod.
E. 25. praecepisse Deum imaginem Cherubim ponu-
per arcam, & Num. 7. fieri serpente in aere, &c. ^{Exod. 21.}
lib. Reg. 6. & 2. Paralip. 3. iuxta propitiatorum polo, ^{3 Reg. 6.}
tus est Cherubim, & in parietibus templi ad eusor. ^{2. Paralip. 3.}
natum fuerunt depictæ aliae imagines, ut excitatis
locis notauit VII. Synod. act. 4. in principio. Ex illis ^{VII. Synod.}
igitur testimonijas ad summum colligi potest, fusile
in lege veteri prohibitas imagine Dei: quod quo-
modo intelligendum sit, seq. scđt. dicitur.

Ad secundum, quod ad Concilium illud Constantiopolitanum attinet, responderetur illud non fuisse legitimum, cum neque auctoritate Pontificis congregatum, neque confirmatum fuerit. Deinde non fuit vniuersale, quia non folum totus Occidens, sed etiam pricipiū Patriarche, & Episcopi Orientales in illo defuerunt, vnde Leo IX. episcop. ac

Michaem cap. 22. nefandam Synodum eam appellat & illius aucta in VII. Synodo auct. 6. sigillatum damna-
ta sunt. Quam VII. Synodus, seu II. Nicenam, va-
niuersalem, legitimamq; fuisse constat, quia autorita-
tate Adriani primi, tercentum, & quinquaginta Pa-
tres ad illam conuerunt, & sub eius obedientia;
ac praesidentibus eius Legatis processit, ac denique
ab eodem, & a Leone II. confirmata est, vt ex Pho-
tio, Pseudo, & Platina constat, & ex Iuone 4 part. sui
decreti. c. 147.

Ad illum vero Canonem sexta Synodi, qui inter
Trullanos ponitur, quidquid de illorum Canonum
autoritate sit, respondetur male citari, quia non
prohibet Sanctorum imagines, sed picturas (hæc
enim sunt verba Canonis) Quæ oculos præstringunt, &
mentem corrumpt, & ad turpum voluptatum mouent
indicia. Quo modo Concilium etiam Tridentinum
sess. 25. sancte monuit, in sacro imaginum vnu omni-
nem superstitionem, omnemq; lasciviam esse vi-
tandum, ita ut proaci venustate imagines non pin-
gantur, neque ornenur.

Dificilius explicatur decretum Concilij Eliber-
tini, quod quia prouinciale fuit, & paucorum Episco-
porum, Cano libr. 5. de locis cap. 4. non dubitauit
concedere, illud errasse. Alij autem respondent, illud
Concilium solum prohibuisse proprias imagi-
nes Dei. Alij dicunt prohibuisse, ne imagines, ritu
Gentilico adorentur, & depingantur. Sed hæc omnia
sine fundamento dicuntur, verba etiam illius Ca-
nonis, quæ in 1. to. Concil. & de consecrat. distin. 4.
cap. Placuit, & in decreto Inon. 3. par. capit. 40. ha-
bentur, hæc sunt, Placuit in Ecclesiis picturas esse non de-
bere, ne quod colitur, & adoratur, in parietibus depingantur.
Ex quibus verbis non obscure colligitur, ibi non
prohiberi imagines simpliciter, sed ne in parietibus
Ecclesiistarum depingeretur. Quæ lex potuit eo tem-
pore expedire, fuit enim illud Concilium circa
tempora Concilij Niceni, quando idololatria ad-
huc vigebat, unde facile ascidere poterat, vt imagi-
nes Sanctorum in parietibus depictæ, ab infidelibus
irreuerenter tractarentur. Ita respondet Alanus dia-
log. 5. capit. 16. Sander. lib. 2. cap. 4. Ayala lib. de tra-
ditionib. 3. part. c. de antiquit. imagin. qui afiam ra-
tionem illius decreti subiungit, scilicet, quia imagi-
nes in parietibus depictæ facile deformantur, quia
vero hoc incommodum diligentia evitari potest, &
antiqua illa necessitas iam cessauit, ideo decreatum
illud vnu abrogatum est, & in VII. Synod. huiusmo-
di imagines parietibus depictæ admittuntur.

Ad tertium de illo Epiphanius testimonio varia à
Doctoribus dicta sunt. Castro libr. 8. contra heresi:
verbo imago, quamvis Epiphanius ab heresi ex-
cuse, quod non pertinacia animi, nec contra Eccle-
sia definitionem, quæ tunc esset, ita fuerit opinatus
concedit tamen eum in illo errore fuisse versatum.
Non est tamen sati considerare locutus. V. Valden-
to. 3. de sacramentalib. cap. 157. non minus incantè
dicit Epiph. motum fuisse zelo, non secundum sci-
entiam. Damasc. vero orat. 1. de imagin. quem Ionas
Aurelia. lib. 1. imitatur. Primum dicit, etiam si Epi-
phanus in eam sententiam incidisset, non esse audi-
endum contra ceterorum Patrum autoritatem. Se-
condo addit (et hæc est vera responsio) partem illam
extremam illius epist. non esse Epiphanius, sed ab ali-
quo heretico suppositam, cuius rei varias coniectu-
ras congerit Alan. supra c. 20. tres vero, aut quatuor
sunt possimæ. Prima est, quod in VII. Synod. auct. 6.
duo testimonio Epiphanius afferuntur, quibus abute-
bantur heretici, qui convicti sunt illa falso confin-
xisse & Epiphanius imposuisse: si autem in hac epi-
stola Epiphanius hæc pars eo tempore legeretur, cer-
te heretici illam maximè virgerent. Signum est ergo
eam partem non fuisse ab Epiphanius scriptam, sed
postea ab hereticis imposita. Hanc enim esse hereti-
corum consuetudinem constat ex eadem VII. Synod.
Fr. Suarez Tom. 1.

Act. 3. 8. vbi Macharius confessus est se mutasse resti. Adrian.
monia Sanctorum, & Adrianus in responsione ad Euseb.
Carolus ostendit hereticos corripisse epistolas Cy-
rilli ad Successum, & similia videri possunt in Euseb.
lib. 4. histor. c. 25. Athan. epist. ad Serapionem, Ni-
colao etiam Papa epist. ad Leonem. Secundo ex co-
texu epistola hoc non obscure colligitur, nam pars
illæ in qua hæc fabula continetur extrema est totius
epistola quæ incipit ab illo §. Præterea audiui quo-
dam, &c. antequam particula epistola est abfolita,
& completa, ut pater ex ultima clausula, Deus au-
tem pacis de vobis iuxta suam clementiam, ut conteratur

Satanas, &c. Terio Greg. lib. 9. epist. 9. reprehendi-
ens Serenum dicit, nullum antiquorum Patrum

ausum esse imagines confringere, neq; de vlo hoc

esse scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

qualibus ea ztate vsum imaginum in Ecclesia Gre. Maria

ca, & vniuerso Oriente frequentissimum fuisse. Qui

ergo verisimile est, nouum & inusitatum Epiphanius

esse scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

videtur. & vno

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs Patribus Epiphanius q. Greg. Nys.

scriptum. 4. Constat ex Chrysost. Basili. Athan.
Greg. Nazianz. & Nys. & alijs

Thanas.

quæ tota Synodo direc^te approbat, sed solum est recitata ex quadam epistola Ioannis Thessalonicensis: postea vero Tharasius dixit. Ostendit autem Pater quod & angelos depingere oportet, quando circumscribi possunt; & ut homines apparuerunt, facit Synodus dixit etiam domine. Quo verbo, proportionem ipsam approbat, non utramque rationem: quanvis etiam necessarium non sit omnes rationes Consiliorum solidas esse. Et probari præterea potest, quia (ut supra dicebamus) Cherubini iussu Dei depicti sunt in antiquo templo, & in Scriptura sacra saepe inducuntur angelii sub formis rerum sensibilium: quas optimè explicat Dionys. cap. 13. & 15. de eccl^{esi} hierarch. & indicat, suo sc^{olo} vnum tuisse in Ecclesia depingendi angelos in ea specie, in qua leguntur in Scriptura appariisse. Quod his verbis clarius dixit Nazian. orat. 23. in principio. Angelus est vestitus, candor, & splendor, cum corpore forma pingantur, ad dignandam naturalem eorum partitatem. Et ex actis Constantini, & Sylvestri c^{on}stat, angelorum imagines in Ecclesijs, quas ad dicuntur, potuisse.

VII Synod.

V. Synod.

Amphil.
Basil.
VI Synod.
Angel.
Sylvest.
Armill.
Armill.
Barth.
Miram.

Adrian. I.
VII Synod.
Tharas.

Cœ. Trid.

Imago Dei
non potest
esse, nisi ve
taphorica

Dionys.
Nazian.
Clemens.
Alexand.
Theodor.
VII. Synod.
Synodali,
Greg. Pap.
German.

Aug^{ust}.

Varro.

minus perfecta, & minus explicata fide frueretur.
 Vnde Deuter. 4 dicitur, *Non vidissi aliquam similitudinem, ne forte decepis facias vobis sculptam similitudinem, &c.* Et 4. Reg. 18 Ezechias confregit serpentinum aeneum, quia superstitiose illo vebantur Filii Israel. Quod hanc ergo partem ceremonialem, cessavit praeceptum illud, & ita Damasc. illud cum praecepto circumcisionis comparat. Hec vero respondit in primis difficultatem patitur, quia iuxta communem Sanctorum expositionem omnia praecepta Decalogi, praeter tertium quoad determinationem de oblatione sabbati, mortalia sunt, non ceremonia, ut docet Irenæus. lib. 4, contra Hieros. cap. 31. & 32. & August. lib. 19. contra Faust. cap. 8. in specie loquens de primo praecepto, & epist. 190. cap. 12. ex hoc principio concludit, omnia haec præcepta præter illud de observatione Sabbathi sine illa figurata locutione à nobis obseruari. Et idem docet Clem. Alexandrin. oratione exhortatoria ad Gent. fol. 2. de eodem primo præcepto in particulari loquens. Deinde totum illud, quod his verbis continetur, *Non habebuimus alienos coram me, non facies tabernaculum, neque omnem similitudinem, que est in celo de super & que in terra deorum, neque eorum qua sunt in aqua sub terra, non adorabis eaque coles.* Totum, inquam hoc, est unum & idem præceptum, nam si essent plura præcepta Decalogi, non essent tantum decem, sed undecim vel duodecim, contra Scripturam Exod. 31. Deut. 4. Et ita illud esse unum præceptum docet August. supra & quæst. 7. in Exod. & Clem. Alexandrin. lib. 6. Stromat. & est communis sententia: ergo toto illo præcepto idolatria, & multitudine fallorum Deorum prohibetur.

Responsio. Respondetur ergo, non veteri imagines absolute, sed idola, & Deos manibus fabricatos, quibus vero Deo relatio, latræ cultus inpenditur. Vnde Leuit. 26. clarius dicitur, *Non facias vobis idolum & sculptile, ne citulor seriges, neq; insignem lapidem peneum in terra vestra, ut adoratu cum: ego enim sum Deus vestrum.* Et idem cap. 8. dixerat Deus, *Ego Dominus Deus vestrum, iuxta consuetudinem terræ Aegypti, in qua habuitis, non facietis, &c.* Et subdit cap. 19. *Nolite converti ad idola, nec Deos consulates facient vobis.* Et ad hunc modum vbi eum explicatur hoc præceptum significatur, substantiam eius esse, ut nullus præterquam verus Deus colatur, & adoretur ut Deus. Ita exponit Augustinus dicens, hoc præceptum esse, idola non colere. Indicat Cyprian. lib. 3. ad Quirinum cap. 59. & lib. de exhortatione ad martyres. cap. 1. & Tertul. lib. 2. contra Marcionem circa finem, Clarius Damasc. lib. 4. de Fide capaz. & D. Thom. hic ad primum, vbi ita exponit omnia illa verba, *Non habebuimus alienos, scilicet fidem, id est, non credes illis esse Deos: & idem non facies sculptilis, id est, scilicet simulacrum Deorum imagines: & eodem sensu concluditur, neq; adorabis ea, quam particulam amplius in sequenti lect. explicabimus.* Et inde clarius cõstat differentia inter imaginem, & idolum, & huius præcepti perfecta intelligencia.

Ad Lactantium & rationem eius respondetur in primis, rationem nullius esse momenti, quia licet Deus sit vbiq; præsens, non tamen viderit a nobis, & ideo ut ille potest esse imago, que illius memoriam excitat. Ad verba autem, seu intentionem Lactantij respondetur, seu loqui contra idola gentium, sicut loquitur Scriptura, non contra imagines factas ad representandum Deum verum, que gentibus, contra quas scribitur, vni nou fuerunt.

S E C T I O III.

Virum Imagines Christi & Sanctorum sint adoranda.

Varia contra imaginem adoranda. *H*æretici, qui omnino imaginum vsum abstulerunt, multo magis carum adorationem illicitionem habentes censuerunt, non tamen omnes in eo fuisse, *Fr. Suarez, Tom. 1.*

A runt extremo errore, nam quidam eorum, etiam tempore VII. Synodi, admittebant imagines quoad aliquem usum præsertim ob memoriam & recordationem prototyporum, non tamen permittabant, aliquam venerationem vel adoracionem eis tribui. Hoc colligitur ex multis locis VII. Synodi, præsertim act. 6. circa finem: & ex Scripto Adriani ad Carol. Magn. præsertim cap. 50. vbi referuntur heretici afferentes cum Gregorio, imagines non esse confringendas, contendentes tamen esse sententiam eiusdem Gregorij non esse adorandas. Et in hoc etiam errore versantur nonnulli Lutherani hoc tempore, qui etiam in templis illas admittunt, non tamen ad cultum, sed ad ornatum. Calvinistæ vero non leues in templis admittere, ut omnem occasionem vel apparentiam cultus auferant.

B. Hanc sententiam nullus Catholicorum simpliciter probauit, imo omnes absolute docent, imagines esse adorandas, quidam tamen ita explicant hanc adorationem, ut res ipsa vel pars vel discrepant à superiori sententia, vel nimis illi fauere videantur. Durandus enim in 3. d. 9. quæst. 2. aperte docet, imagines non adorari nisi impræi & abusivæ, quia ad sententia, præsentiam earum sit rememoratio exemplarum que cunctadorantur in præsencia imaginum, ac si præsencia realiter esset; & ideo dicuntur adorari imagines. Vnde in num. 8. & 14 generalem regulam statuit, rem inanimatam, quæ non est subiectum susceptiū sanctitatis, non posse esse secundum terminum adorationis. Vnde cōludit, cruci Christi non debet aliquem honorem, nisi in quantum reducit in memoriam Christi: & tunc (aut) solum adoratur predicto modo, scilicet, quod ad præsentiā eius adoratur Christus, & circa illa exercentur illæ actiones vel signa honoris, quæ exhibentur ipsi Christo, si præsens esset. Quia tamen sentit, illæ actiones non fieri vlo modo in honorem seu venerationem ipsius imaginis ideo dicit, ob hanc causam impræi dici imagines adorari, & solum ita loqui, quia ita loquuntur plures. Huius sententia fuit etiam Holcot. in lib. Sapient. lest. 197. & Picus Mirand. in Apol. q. 3 qui inter alios referat pro hac sententia Henricum quodlib. 10. q. 6. vbi dicit imaginem non adorari nisi per accidens cum prototypo. Sed illa vox per accidens, & qui uocat eis, & ideo non satis constat de mente huius autoris. Magis fauent hinc opinionem Petrus Cluniac. epist. 2. cont. Petrob. c. de vener. Crucis, sub finem, & Iona Aurelian. lib. 1. de cultu imaginis, a principio: insinuat etiam Castro Verbo Adoratio, in illis verbis. Deniq; adoratio ipsa, et si coram cruce fit, mens tamen nostra ad id solum fertur, quod crucis præsentia, Dei scilicet Filium olim in cruce pendente. Citari etiam solet Alexand. Alem. 3. p. quæst. 30. art. ultimo: sed illius alia est sententia, ut infra videbimus. Ab hac opinione Durandi quidam modetni verbi discrepare videntur, dum simpliciter docent, imagines vere, & propriè adorari, tamen ita hoc declarant, ut re ipsa idem sentiant: Aut enim non aliter, ne p. alia ratione adorari imagines, nisi quia coram eis & circa illas exhibentur externa signa honoris, ut genuflexio, deosculatio, inclinatio, vel aperto capitis, & similia, affectus tamen interior (autem) quatenus est affectus honorandi, seu exhibendi signum venerationis & seruitutis, nullo modo dirigitur ad imaginem, sed solum ad prototypum, tanquam ad unicum adorationis obiectum. Ita plane sentit Dieghus Paita lib. 9. orthodoxarum explicationem per totum, præsertim S. de Imaginibus, versic. At Kemnitius, vbi inter alia sic scribit, *Quoniam, si corporis motus, exterramq; venerationem plectes, imago ipsa colatur, animus cere, qui pietatis, religionis, que imaginem intuerit, sed torus in re quam referit, positus est.* Vnde infert, non pugnantia dicere, qui se imaginem adorare affirmauerit & negauerit, nam

adorat corpore, animum vero in solum exemplar defixum habet. Fauent interdum VValdensis, Turrian. & alij sequente sect. citandi.

Fundamentum huius opinionis est, quia res inimata non est alio modo capax adorationis vel honoris, cum non percipiat signum honoris, quod circa illam exercetur, de quo fundamento plura in sect. 5. Quod si obijicias, quia hæretici qui admittent imagines propter solam recordationem non negarent, in earum præsencia posse sola exemplaria adorari, eisq; signa submissionis exhiberi, respondent, verum quidem esse eos non negasse exemplarium venerationem, negasse tamen signum honoris vlo modo esse imaginibus exhibenda, etiam sola actione exteriori, & in hoc tantum discrepare ac Catholici, & propterea fuisse damnatos. Quod si vtgeas, hoc modo exhibere signa externa coram imaginibus sine intentione interna adorandi, non esse adorationem; respondent interdum, hoc negando, quia, licet non sit summa adoratio, nonnulla adoratio est; interdum vero, Patres VII. Synodi non multum curasse, an illa exterior nota sit dicenda adoratio, sed in hoc solum intendisse ut docerent, imagines cum aliquo signo exteriori reverentiz & submissionis esse tractandas.

Aliorū sententia.

D.Thom.

Caiet.

Prima acf. fortio.

ExScriptura colliguntur.

Psal. 98.

Altera tamen sententia est, imagines verè ac proprie adorari, saltem ut materiae obiectum adorationis, vel totale, vel saltem partiale. Hæc est sententia D. Thom. in hoc articulo, ut etiam autores contraria sententia, præf. serm. Durandus, & Picus Mirandulan. intellexerunt. Et Caietanus hic, & alij discipuli & expositoris D. Thom. qui opinionem Durandi ut parum fidei consentaneum rejeciunt, idem sentiunt. Atq; hæc opinio mihi maxime probatur: & ideo partim in hac sectione, partim in duabus sequentibus, ex professio confirmanda est declaranda, & defendenda.

Dico ergo primo, absolute & simpliciter fatendum esse, imagines esse adorandas, & honorificè tractandas. Hæc assertio est de fide: & præsertim fundatur in traditione & definitione Ecclesiæ, ut statim ostendemus. Habet tamen nonnullum in Scripturis fundatum: nam ex Scriptura habemus res creatas, etiam inanimes, si Deo sacra sunt, adorandas esse; ergo eadem ratione adorandæ erunt imagines, quæ personas sanctas & sacras repræsentant: nam D. hoc ipsi res quædam sacra sunt. Antecedens patet ex illo Psal. 98. Adorare scabellum pedum eius, quoniam sanctum est, vbi nomine scabelli, mystice quidem potest humanitas, aut eruz Christi intelligi, ut Augustinus & Hieronymus exponunt: propriæ tamen & ad literæ intelligitur, vel propitiatorium, ut vult Ianuenius, vel arca testamenti, ut alij exponunt, & recte confirmat Bellar. lib. 1. de Sanct. beatitud. c. 13. Aliqui vero, ut Baillus & Vatablus cum Chaldaica Phaphrali nomine scabelli totum templum intelligunt. Quæ expofitio, quanuus per se sumpta nihil nobis obitur, quia etiam templum est res creata & inanimis, tamen ab eis inuenta est, ut illa verba ad improprium sensum detorquent, ut mox videbimus: & nullū habet in Scriptura fundatum, tum ne scabelli quia nunquā vox scabelli in Scriptura reperitur ad pedum Dei significandum templum, reperitur autem ad significandum arcam foederis. Paral. 28. Cogitauit, ut edificarem domum, in qua requieceret arca foederis Domini & scabellum pedum Dei nostri, tum etiam quia metaphora scabelli templo non potest recte accommodari, optimè verè quadrat in arcam: nam, ut dicitur 2. Reg. 9. Deus sedebat super eam in Cherubim, id est, in propitiatorio, quod super arcam erat in manibus Cherubim: & ideo arca erat quasi subsellium Dei. Alij vero per scabellum, terram intelligunt, quoniam haec metaphora solet in Scriptura terra significari, Ier. 66. Matth. 5. Sed licet de alijs locis hoc verum sit, tamen præsenti nō recte accommo-

Quid nomi-
us: & nullū habet in Scriptura fundatum, tum ne scabelli quia nunquā vox scabelli in Scriptura reperitur ad significandum templum, reperitur autem ad significandum arcam foederis. Paral. 28. Cogitauit, ut edificarem domum, in qua requieceret arca foederis Domini & scabellum pedum Dei nostri, tum etiam quia metaphora scabelli templo non potest recte accommodari, optimè verè quadrat in arcam: nam, ut dicitur 2. Reg. 9. Deus sedebat super eam in Cherubim, id est, in propitiatorio, quod super arcam erat in manibus Cherubim: & ideo arca erat quasi subsellium Dei. Alij vero per scabellum, terram intelligunt, quoniam haec metaphora solet in Scriptura terra significari, Ier. 66. Matth. 5. Sed licet de alijs locis hoc verum sit, tamen præsenti nō recte accommo-

datur, ut patet tum ex illa ratione subiuncta, Quoniam sanctum est: hoc enim de terra absolute dici non potuit: tum quia ex ipso contextu constat esse fermonem de peculiari ritu, & adoratione ludorum. Vnde in principio Psalmi dicitur Deus sedere super Cherubim, & additur, Dominus in Sion magnus, & infra, Iudicium & iustitiam in Iacob tu seisti, & deinde subiungitur, Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum eius, & additur rursus exemplum Moylis, & Aaron, qui fuerunt in Sacerdotibus eius, & Deum colebant; & arcam etiam scabellum venerabantur; tum denique quia terra proprie non adoratur, si nulla alia specialis ratio sanctificationis ei adiungatur, ut inferius videbimus.

Sed dici tandem potest, ibi non præcipi, adorari Olivæ scabellum ipsum, sed Deum in scabello, seu in templo, ut Vatablus exposuit, Basilius imitatus, quomodo etiæ potest Deus in terra adorari, iuxta illud, Nolite iurare per celum, quia thronus Dei est, neq; per terram, quia scabellum est pedum eius, Matth. 5. Cum expositione fauent similis verba Psal. 131. Adorabimur in loco, vbi steterunt pedes eius, cum tamen in Hebreo etiam habeatur vox significans scabellum pedi eius, Fauer denique lectio Graeca eiusdem Psal. 98, quæ in ratione illa Quoniam sanctum est, non habet genus neutrum sed masculinum, Quoniam sanctum est, & ita etiam verit Hieronymus iuxta veritatem Hebream, Vatablus & alij. Non ergo scabellum sed Deus adorari præcipitur, quoniam sanctus est. Et hæc expostionem amplectuntur heretici huius temporis, & approbare debent Catholici, qui dicunt propriæ adorari Christum in imagine, non tamen imaginem ipsam, nisi abusivè & impròprio. Recteamen expendit Bellarminus suprà interpretationem hanc non quadrare iuxta proprietatem lingue Hebreæ: nam litera Lamed præponitur verbo adorandi, quæ non denotat locum in quo adoratur, sed personam, vel rem cui adoratio tribuitur, vi. Gen. 25. Adorauit Abraham populum tene, in Hebreo dicta litera præponitur: & Latinè propriæ veretur, Adorauit ad populum terræ, ita ut propositio ad, denotet terminum adoracionis, quæ tamen Latinè non propriè additur, & ideo etiam in dicto loco Psalmi prætermissa est. Vnde Paraphras Chaldaicus ad eam vim explicandam, per datum verit. Incurvate vos scabellum pedum eius: Non ergo ad solum Deum, sed etiam ad ipsum scabellum adoratio exhibenda, & dirigenda præcipitur.

Quod etiam ex vsu illius temporis satis confirmatur, nam cum magna reverentia tractabatur arca Testamenti: & tantum à Sacerdotibus vel Levitis tangi poterat. Vnde, qui irreuerenter eam trigerunt, vel etiam aspicerunt, grauiter puniti sunt, quæ omnia constant ex Deuter. 10. Ioh. 2.1. Reg. 6.1. Reg. 6. Quapropter eodem modo exponenda sunt illa verba citata ex Psal. 131, ita ut per illa verba adorabimus: Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tua. Igitur etiam ipsa arca in veneratione habebatur. Nec refert, quod ratio illa in neutro vel masculino veri possit, Quoniam sanctum, vel Quoniam sanctum est, vox enim Hebreæ ambigua est, & ad Deum, vel scabellum referri potest: cunctem tamen reddit sensum: nam scabellum Dei adorari præcipitur, vel quia ipsum sanctum est, ut Latinus verit, vel quia Deus sanctus est, ut Graecus verit. Quoniam enim scabellum seu arca Dei adoratur, tamen tota ratio adorandi illam erat Deus, quod nos etiam de imaginibus dicimus, ut infra explicabimus. Idemq; est de cæteris rebus sacris.

Vnde in VII. Synodo act. 3. in epistola Theodori Patriarcha

Patriarche Ierosolym. quam tota Synodus probavit, non solum area Testamenti, sed etiam mensa propitiatoriorum, totumque tabernaculum, adorata esse dicuntur a filiis Israel. Et Damascen. lib. 4. de fid. cap. 17. ait, Moasicum populum tabernaculum illud adorasse, eoque quod coelestium rerum imaginem gerebat. Et Hieron. epist. 120. ad Marcellam de Ephod. dicit, vestes sacerdotales, & alias res sacras (quas diuinam sacramenta vocat) in magna veneratione fuisse habitas. Et similiter August. lib. 3. de doctrin. Christi. c. 9. & lib. 3. de Trinitate. cap. 10. ait, res illas sacras propter sacram significationem merito fuisse in veneratione & honore habitas, & idem dicit de valis sacris concion. 2. in Psalm. 113. Sicut ergo huiusmodi res, sicut inanimates, censentur aliquo modo sacras, & sanctas, ac adorandas, quia diuinum cultui dicatae sunt, ita imagines, quae representant personas sacras, colenda sunt, quia propter hanc beatitudinem, etiam ipsis deputantur inter res sacras, vt D. Thom. 2. 2. q. 99. art. 3. recte docuit.

Ex Ecclesiast. 2. 2. q. 99. art. 3. Secundo principaliter probatur haec veritas ex definitione Ecclesiast., que praecepit tradita est in VII. Synodo generali, Act. 7. & in discursu totius Synodi multa ex historiis Ecclesiasticis & Sanctorum Patribus referuntur, ex quibus concluditur, hanc esse Apostolicam traditionem. Leguntur etiam in illa Synodo epistola Adriani Papae, & aliorum Episcoporum, ex quibus constat, vniuersam Ecclesiam Graecam & Latinam in hac veritate consiprasse. Ethiusimus Synodus definitio referuntur in Concilio Florentino iess. 5. & ab omnibus recipitur. Et antea tradita fuerat haec veritas in VII. Synod. can. 32. & in Conciliis Romanis sub Greg. III. & Steph. III. prout in eorum gestis & in alijs historiis referuntur, & insinuatur ab Adriano Papae in Scripto de Imaginibus ad Carolum. **VIII. Synod. ex VIII. Synod. can. 3.** Actandum definita est in Concilio Trident. iess. 25. Ex Sanctorum Patribus nunc alia non refero, quia sufficiunt quae in VII. Synodo afferuntur, & quae in praecedentibus sectionibus a nobis aduicta sunt: & alia opportuni loco in sequentibus sectionibus afferemus.

Ide. ix. Ecclesia tradit. n. Tertio habetur haec veritas ex communis vsu & traditione Ecclesiast., quam in festi. satis indicamus: nam fere ubique fit mentio harum imaginarum, sicut etiam de veneratione illis debita, & statim plura referemus. Nunc illud maximè hanc traditionem confirmat, quod Deus varijs miraculis per imagines factis hunc cultum sibi placitum esse testatus est. Neque enim Deus suis diuinis operibus, & beneficiis singularibus, quae cultoribus imaginum consultit, rem turpem, aut superstitionem approbasset: neque horum miraculorum veritas potest, nisi valde impudenter negari, cum a grauissimis autoribus & historiographis referantur, vt videre licet in VII. Damasc. Athanas. Euagr. **VII. Synod. Act. 4. & 5. Damascen. orat. 1. & 3. de Imag. Athanas. lib. de Paesi. Imag. Dom. & Euag. lib. 4. flor. c. 26. & alios.** Neque etiam oportet plura hic in speciali referre.

Miraculū pro adoracione imaginis B. Virginis & Virginitatis. Solum illud attingam, quod de religioso quodam referunt: qui cum vehementi demonis tentatione vexaretur, illag liberari cuperet, ei demōn apparuit, & a tentando se cessaturum promisit, si religiosus confueret diuinum adorandi imaginem B. Virginis omittere sponderet; quod ipse omnino negavit, eo ipso modo facilius & cōstantius tentationem superavit. Ita referuntur in Prato Spiritualic. 45. & a VII. Synodo & Damasc. locis citatis approbatur.

Vltimo probatur ratione, qua honor imaginis in prototypum redundant, vt in VII. Synodo sape dicitur ex Basili. lib. de Spiritu. Sanct. cap. 18. & Ambros. serm. 10. in Psal. 118. & videtur esse principium quasi lumine naturae per se notum, ad honorem aliquius personae pertinere, vt non solum in se, sed etiam in imagine honoretur. Vnde colligunt sepe Patres,

Fr. Suarez Tom. I.

A hominem, hoc ipso, quod est ad imaginem Dei, est honore dignum, vt videre est apud Augu. epist. 13. **August.** Cyril. Ierosolym. catech. 12. Hinc etiam antiqua **Cyril. Ieros.** consuetudo obtinuit, vt imagines Imperatorum honorifice tractarentur, quam etiam Christianos semper seruasse satis colligitur ex fraude Juliani, quam refert Nazianz. orat. 3. quae est prima contra Julianum post medium; Fecit enim ille, vt prope suam imaginem idola salorum Deorum ponerentur, vt Christiani suam imaginem venerantes, idola colere viderentur. Et ex eodem principio contumelia vel iniuria illata imagini, ad personam representatam pertinere censetur. Nota est historia Theodosij de vindicta, quam in Antiochenos exercuit propter deicēam, & contumeliosē tractatam Imperatricis **Theodosij gestum.** imaginem, vt est apud Ambr. orat. de morte Theodosij & Chrysost. homil. 2. & 3. ad popul. & Niceph. lib. 13. h. & or. capit. 3. ergo.

Et confirmari potest, nam res sancte veneratione dignae sunt: sed imagines ex relatione, quam habent ad personas sanctas quas representant, aliquo modo sancte sunt: ergo ea ratione venerandae sunt adoranda sunt. Major constat, quia sanctitas est principium fundamentum adoracionis, & honoris. Minor vero constat, cum ex modo loquendi Scriptura, in qua res inanimatae ex relatione ad munera sacra, vel ad sacras personas, sancte dicuntur, & ea ratione veneratione dignae censentur, Exod. 2. Solis caliceamenta de peccatis iuu: locis enim, in quo fuit, terra sancte sunt. Et cap. 12. Dies festi, sancti & venerabiles dicuntur: & vestes sacerdotales, sancte dicuntur caput. 28. Tum etiam, quia, vt notavit Augustinus lib. 2. de peccat. merit. & remiss. capit. 26. & sermon. 14. de verbis apostoli sanctificatio non unius modi est, nam quodam est intrinseca & propria, per veram ac internam sanctitatis inscriptionem, alia vero est per aliquam habitudinem ad veram sanctitatem, quo modo etiam sacramenta dictuntur sancta, & utriusque sanctitati seu sanctificationi sua proportionata veneratione respondet. Qua ratione dixit Concilium Tridentinum iess. 13. cap. 7. ad omnes sanctas functiones sancte & reverenter esse accedendum: eadem autem ratio est de omnibus sanctis. Quod vero imagines rerum sacrarum in hoc ordine collocentur constat, tum ex communis & recepta Ecclesiast. appellatione: sic enim appellantur, sancte imagines, frequenter in VII. Synodo & alijs Patribus: & communis vsu Ecclesiast., & sic discernuntur, non solum ab idolis, sed etiam a prophaniis imaginibus. Tum ex citato testimonio D. Thom. 2. 2. quæll. 99. art. 3. vbi inter res sacras, quibus sanctitas attribuitur, eo quod diuinum cultui dicatae sunt, imagines numerantur. Tum deniq; a paritate rationis, quia non minus sufficiens est haec habitudo imaginis ad huiusmodi effectum, quam habitudo loci, vel alia similitudinis. Vnde etiam Scriptura sacra appellatur, propter sacram significationem. 2. ad Timoth. 3. ergo similiiter imago.

Ex hac conclusione & ratione colligitur primo, **Corol. 1.** hanc adoracionem imaginum prout ad illas terminatur respectuam esse, & non absolutam. Probatur ex dictis, quia solum adorantur propter excellentiam & sanctitatem eorum, quos representant, cum enim imagines res inanimatae sint, non possunt in se habere excellentiam, propter quam adorantur: ergo tota ratio adorandi illas, est excellentia prototypi: ita ergo adoratio earum non est absoluta, sed respectiva, id est, propter habitudinem ad extrinsecam excellentiam.

Dices. In se habet imago figuram, & similitudinem alterius: ergo in se habet rationem propter quam adoratur, sicut interdum amatur imago propter figuram, quam in se habet. Respondetur, ne- **Obiectio.** Responso, gando consequentiam, nam illa eadem forma & figura adorabilis non est, nisi propter habitudinem ad

xxx 3 excellen-

excellentiam prototypi. Quod illomet & exemplo amoris declaratur, nam si quis amet imaginem solum quia eius pulchritudine & coloribus delectatur, ille non amat imaginem propter prototypum, sed propter se: unde cum illo amore imaginis possit simul esse odium rei representatae. Hoc autem modo non potest prudenter adorari imago, quia ut sic non habet excellentiam aliquam honore dignam, licet habeat aliquam amabilem bonitatem. At vero, si quis amet imaginem, solum ut faciat sibi aliquo modo presentem rem quam representat, tunc, licet amet ipsam figuram, tota tamen ratio amandi est res representata. Sic ergo dicendum est de honore, quia imagines non possunt alio modo honeste adorari.

Coroll. 2.

Secundo infertur ex dictis, hunc cultum imaginum sacrarum religiosum esse & proportionatum sanctitati personarum, quas imagines representant: nam cultus in sanctitate fundatus, religiosus est: huiusmodi autem est cultus imaginum, sicut & cultus aliarum rerum sacrarum, iuxta illud, *Adorate scabelum pedum suis, quoniam sanctum est.* Quæ assertio amplius in sequentibus declarabitur.

Imagines
respectu
sed proprio
nō abusive
adoranda.Medina
Victoria.
Gabriel.
Palud.

Secundo principaliter afferendum est, imagines non abusive tantum & impropriæ, sed verè ac propriæ esse adorandas, quamvis respectu. Sub his terminis pauci ex antiquis Theologis conclusionem hanc proposuerunt, aut declararunt. Sed moderni contra Durandum dicunt, eius sententiam, quæ huic conclusioni contraria est, periculam esse ac temerariam, & heresim sapere. Ita Medina hic, qui refert, Victoriam afferuisse illam esse hereticam. Erat est hæc conclusio communiter recepta à posterioribus Theologis, quos infra sect. 5., commemorabo. Ex antiquioribus vero docuit eam expressius Gabriel in 3. d. 9. & super Canonem lect. 49 & Paludan. in 3. d. 9. q. 1. art. 3. vbi in primis art. imaginem verè adorari, licet solum propter exemplar: & infra dicit quipiam valde notandum, scilicet esse absurdum principium, nihil irrationale esse adorandum in se, quia licet non propter se, tamen in se adorari potest & debet; & ponit exemplum in instrumentis passionis, de quibus ait, *Non solum veneramus Crucifixum in eis, sed etiam ipsa in se ipsis proper Crucifixum.* hoc ergo est, quod nos de imaginibus dicimus. Et idem sentit Maior eadem d. 9. q. 1. dum declarat, imaginem vere esse adoracionis obiectum. Est tamen, & in hoc autore, & in alijs notandum, interdum ita loqui vs dicant, imaginem per accidens adorari, intelligunt autem, per aliud, seu ratione alterius adorari, non vero ipsam adoracionem non verè ac propriæ dirigere ad imaginem, ut si pater declarant.

Probatur ergo assertio posita primo in genere, ex definitionibus Conciliorum & Patrum; simpliciter enim nobis tradunt imagines esse à nobis adorandas; & sub anathemate hoc definitur in Act. 7. VII. Synodi: at vero, si impropriæ & abusive tantum adorari deberent, potius esset simpliciter neganda, quam affirmanda talis adoratio: nam impropria & abusiva adoratio reuera non est adoratio, & immerebit damna reūetur, ut heretici, qui admittentes imagines iquoad alios videntur, solum earum adoracionem respuebant, & negabant: nam si adoratio verè non terminatur ad imagines, & ideo, solum abutendo seu impropriæ vidento verbo adorandi, dici possunt adorari, ergo verè ac propriæ vidento vocibus, atq; adeo simpliciter loquendo, merito negari potest, eas esse adorandas.

Ratione hoc confirmatur, declarando rem ipsam: nam vel imago verè & in re ipsa est obiectum adoracionis saltem materiale, totale vel partiale, aut neutrino modo est obiectum. Si primum dicatur, id est quod intendimus, nam obiectum, quod est materia circa quam actus animæ versatur, propriæ tali actu denominatur. Si enīm propriæ credi dicuntur veri-

tas illa, circa quam actus fidei versatur, & amari illa, ad quam amor terminatur, sive proptere, sive propter aliud ametur. Sic ergo propriæ dicetur adorari res illa, ad quam vt ad obiectum & materiam adoratio dirigitur, sive propter se, sive propter aliud adoretur, quem modum adoracionis latius in duabus sectionibus sequentibus declarabimus. Si autem dicatur, imaginem nullo ex dictis modis esse obiectum adoracionis, non solum sequitur, ipsam abusivæ adorari, ut alij dicunt, sed etiam plenè sequitur, vere ac simpliciter loquendo, illam non adorari. Probatur quia neque est obiectum formale adoracionis, vt per se conitatur, quandoquidem adoratio non sit ratione illius, sed prototypi: neq; etiam est obiectum materiale, vt dicitur; ergo nullo modo est res quæ adoratur: ergo nec verè adorari dici potest: nam hæc denominatio vere non cadit nisi in obiectum neq; aliam habitudinem denotat. Et confirmatur, nam, si non est imago obiectum adoracionis, cur dicitur, vel abusivæ adorari? Dicetur ex Durando & Pico Mirand. dici adorari, solum quia ad presentiam imaginum adorant prototypa, quæ per imagines ad memoriam reuocantur. Sed hoc reuera nihil aliud est quam dicere, imagines esse occasioes vel signa excitantia hominum ad adorandum prototypa, non verè esse res quæ adorantur, licet vulgo ita existimetur: & ita plane sensit Durandus, illam locutionem solum admittens, quia loquuntur plures, non quia reuera ita sit. Quid sit, vt ex huius sententia propriæ & rigorofus loquuntur heretici, quam Catholici, & tunc consequenter loquitur, nam qui, visa pulchra specie creaturæ, animo insurgit ad considerationem creatoris, & illum laudat ac diligit, non potest vere dici diligere aut laudare creaturam, etiam si presentia creatura excitauerit amorem creatoris: ergo idem erit adoratio imaginum, si tantum in earum praesentia adorantur prototypa, quia tunc imagines non defervunt nisi vt occasioes vel signa excitantia memoriam. Hinc merito in VII. Synodo act. 6. gratissime reprehenduntur, qui dicebant, imagines retinendas esse propter memoriam, nō propter adoracionem, quod in re fere dicunt, qui solum abusivæ adoracionem imaginum in predicto sensu admittunt: quia, si tantum adorantur prototypa in praesentia imaginum: ergo imagines solum memoriam defervunt, vt eis videntur, prototypa per recordationem adorantur. Neq; est verisimile, illos hereticos qui dicebant, imagines retinendas esse solum ob memoriam prototyporum, negasse, in earum praesentia posse adorari exemplaria, cum id nulla apparente ratione fundari posset: nam si exemplaria pia per se sunt digna adoracione, quid obstat potest ratione imaginis, quo minus adorari possint. Hinc rursus in eadem VII. Synodo frequenter dicitur, imagines esse adorandas nō tamē latraria summa & perfecta: & est sermo, non tantum de imaginibus Sanctorum, sed etiam de cruce & de imagine Christi: at vero, si imago tantum abusivæ adorata esset in predicto sensu, perfectissima latraria adoratur Christus: ergo Concilium negans, imaginem tali adoracione coli negat abusivæ col, seu (quod idem est) negat, talem adoracionem ex eo præcise, quod terminetur ad prototypum vt ad rem adoratam, dici posse adoratio imaginis, & è contrario, docens, imaginem adorari alia in inferiori adoracione, consequenter docet, non abusivæ tantum, sed propriæ adorari. Vnde in eadem Synodo act. 3. non solum dicitur adorari exemplar in imagine, sed etiam adorari imago propter exemplar. In quo dicendi modo satis significatur, imaginem esse rem adoratam propter exemplar tanquam propriæ rationem adorandi. Quod etiam significavit ibi Leontius act. 4. dicens, Imagi-

Reffro.
D. M.
P. M.
R. R.

tem adorans, non materiam aut colores, sed in animatum A orare. Deinde quia act. 6. in fin. dicitur. Non indigas habemus imagines bonare, salutatione & venerazione, debitisque illis venerationem, & adorationem dare debemus. Si ergo imagines sunt digna honore, illis exhibendis est ex intentione colendi ipsas: alioquin non eis datur adoratio, sed alteri in ipsis, circa ipsas, vel occasione earum: sicut oratio non fit ad imaginem, sed ad exemplar coram imagine. Et in eadem act. 6. to. 4. in principio, ait Epiphanius de typi crucis, At pud nos honorabili existit: & act. 1. ait Baül. in sua confess. Honorifice veneranda imagines, suscipio, & amplector, honorisque debitum eis exhibeo, & act. 2. ait Adrian. in epist. Ex animi desiderio eas venerarum, & inferius Tharalius, Has desiderio nostro adoramus, ut in nomine Christi, Deipara, & sanctorum factas. Et inferius Euchym. Episcop. Sardenium, Ego (inquit) leitus Beatisimi Papa veteri Roma literis, sincere & irreputabiliter inhaebo; & in fratre Ob eam causam vienerandas imagines ex toto corde cum debito honore, & salutatoria adoratione suscipio & in fratre ait Elias Episcop. Cretens. Iuxta sanctissimi Papa Adriani literas confess & teneo venerandas & sacras imagines, nunquam separans, sed perfecte adorans. Quomodo autem dici potest perfecte adorans, qui solum externum actum exhibet, non verum ex intentione colendi. Deniq. Concil. Trident. sess. 25. de imaginibus dicit, eis debitum honorem & venerationem esse impertiendam: ostendimus autem, non posse verum honorem appellari, si deficit intentione honorandi.

B Vnde argumentor tertio, nam velle genua flectere, vel aliud simile signum externum honoris exhibere coram imagine, aut est velle adorare illam, aut non. Si primum dicatur, & conceditur nobis quod intendimus, nimirum, intentionem adorandi imaginem esse necessariam, ut vere ac propriè dicatur adorari imago; & aliunde non proceditur consequenter, nam, si ipsam voluntas exhibendi signum honoris intrinseca est intentione cultus, male & sine causa distinguitur inter simplicem voluntatem exhibendi signum honoris, & intentionem cultus. Quod si hæc duo distinguntur, ut reuera distingui possunt, dici non potest, voluntatem flectendi genua, vel exhibendi aliud simile signum, esse, vel intrinsecè includere voluntatem adorandi. Aliud est ergo, formaliter & moraliter loquendo, velle genua flectere coram reali qua, & velle illam adorare, quia illud prius solum est quasi materialiter exercere illud quod est signum honoris, hoc autem posterius est velle exhibere illud tanquam signum honoris. Quod si illa voluntas exhibendi signum honoris coram imagine solum cadit in illud signum, ut materialis quedam actio est, non vero formaliter ut est signum adorationis, non potest talis signi exhibitus respectu imaginis, dici vere ac propriè imaginis adoratio aut cultus, quia adoratio dicit humanam & voluntariam actionem, procedentem ex voluntate adorandi. Vnde, licet demus, adorationem hanc per exteriorum actionem consummari, tamen exterior actione seclusa voluntate adorandi, non potest vere ac propriè adoratio appellari, quia, ut ollensum est, adoratio est quidam honor, honor autem exhiberi non potest sine intentione honorandi. Et hac ratio, qui exterius exhibet idolo signum honoris sine intentione colendi, non vere honorat, vel adorat, idolum, sed simulat se adorare. Vnde non proprie committit proprium & perfectum idolatria peccatum, sed simulationis idolatria. Quod si non solum fine voluntate adorandi, sed etiam fine voluntate simulandi adorationem, talem actionem quispiam exerceret, non solum non adoraret, sed neque etiam adorationem simularet. Quomodo multi exponunt factum Naaman. Syri 4. Reg. 5. ut videlicet, in Abulensi, ibi q. 25. Tota ergo ratio adoracionis ex voluntate adorandi pender, nec vera adoratio sine intentione cultus intelligi potest.

Eusofio v.
fusazur.

Nec satisfacit si quis respondeat, verum quidem esse nullam adorationem veram exerceri posse nisi ex intentione cultus, non tamen esse necessarium, ut adoratio & intentio cultus ad idem referantur: sic ergo adoratio imaginis procedit ex intentione colendi exemplar: & hoc satis est, ut possit esse vera adoratio imaginis, quamvis non procedat ex intentione colendi ipsam imaginem. Hoc (inquam) satisfacere non potest, quia, sicut vera adoratio ut sic essentialiter ac formaliter requirit intentionem adorandi; ita adoratio huius vel illius rei essentialiter requirit proportionalem intentionem adorandi talis rem, est enim eadem proportionalis ratio. Item quia adoratio ex propria ratione dicit actionem, qua ad alterum referatur. ergo ut sit vera adoratio alicuius, necesse est ut sub ea ratione ad illum voluntariè referatur. Item, quia honor vnius non potest vere dici honor alterius rei distincte, nisi in illam aliquo modo refundatur, seu ab illa participetur. sed *imago est res distincta ab exemplari*: ergo non potest honor exemplaris dici honor imaginis, nisi in illam aliquo modo refundatur. ergo sub ea ratione potest & debet intendi, ut sit vera adoratio imaginis. Tandem declaratur exemplo, nam, si quis ex mera intentione humiliandi seu submittendi se Deo, terram deosculatur, verè ac propriè non adorat terram, sed solum Deum, quia tantum materialiter exercet actionem illam circa terram ex intentione cultus solius Dei. ergo, ut actio habeatrationem veræ adorations respectu illius rei circa quam proximè exercetur, non sufficit simplex voluntas exercendi talis actionem circa talem rem ex intentione cultus circa aliam, sed necesse est, ut intentio cultus se extendat ad omnem rem, que propriè adorari dicitur.

Vltimò possunt ad hanc assertionem confirmantem applicari omnia, quæ in confirmationem primæ assertionis adduximus: nam illa probant, adoracionem dirigi posse ad rem etiam inanimatam, quatenus per aliquam sanctificationem aliqua veneratione digna efficitur, iuxta illud, *Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est: imago autem, ut fecit dixit Epiphanius in VII. Synod. Act. 6. tom. 3. & 4. per sacram representationem absq; alia precatio- ne venerabilis existit, & quandam sanctificationem accipit: ergo ad illam potest adoratio & intentio adorations aliquo modo referri. De qua ratione & de tota huius assertioñis confirmatione dicemus plura in duabus sectionibus sequentibus, vbi etiam latius satisfaciemus fundamento contrarie senten- tia. Nunc breuiter dicitur, falsum esse, rem inanimatam esse omnino incapacem vel ineptam, ut ad illam intentio cultus referatur: quando ille cultus non est absolutus sed respectivus, & propter excellentiā extirpatur etiā tribuitur. Neque etiam est necesse, ut res que adoratur, percipere posset honorem qui ei tribuitur; neq; etiam est de ratione adorations, ut hac intentione tribuatur, sed solum quod vnaq; res iuxta capacitem suam reverenter trahatur, & q; ipsa figura externa testimonij præbeat illius religiose existimationem, quæ de vnaq; re habetur, vel haberi debet. Sic enim de imaginibus existimationem habemus, non vulgarem qualem habemus de alijs rebus prophanis. Et hæc existimationem indicare volumus, quando eas reverenter tractamus. Atque hoc modo intentionem cultus & honoris ad eas dirigere possumus. Et hoc videtur explicasse Tharaeus in act. 4. VII. Synodi, vbi, cum ex lib. Maxim. Abbat. hæc verba relata essent, *Venerandam crucem, & imaginem Dei Salvatoris nostri Iesu Christi, nec non Domine nostræ Deipara, salutarum, Constantinus Cypri Episcopus exposuit, verbum salutarum possum esse pro verbo adorant, Tharaeus vero addit, Animaduertamus hoc verbum, salutarunt, quod & nos reverenda acceptione debemus.**

Vnde etiam obiter constat, falsum omnino esse

Maxim.
Abb.

Illatio.

A Patres VII. Synodi non multum curasse, an cultus exhibendus imaginibus nomine adorations, vel alio significetur: quanquam enim illi Patres non curauerint, an illa actio possit alijs nominibus declarari, id est, non hoc excluderunt, sed admiserint potius, scilicet nomine salutatis, honoris, venerationis, & similibus, ut videre licet in citatis locis, & in Breui demonstrat. de imaginib; que ex Epiphianio habetur act. 6. in fine, & in epist. Tharae ad Imperatores, que habetur act. 7. tamen multum curauit, ut nomen adorations huic cultui non negetur, sed potius verè ac proprie tribui credatur.

Vnde sub hac voce s; p;ius sub anathemate definit, imagines esse adorandas; & alia voces ita explicantur, ut voci adoratio exquivalent, & illam includant, ut apertissim è constat ex act. 7. in definitione fidei, & in epistolis ad Imperatores & ad omnes sacerdotes. Quapropter Thesaurus act. 4. post testimonium Anatolij Episcop. Theopoleos, quod adoratio sit emphasis seu symbolum honoris, subdit *Tanquam hypocrita redarguendo se omnes quimagine se venerari constentur, adorationem autem resuunt.* Et Epiphanius in fine act. 6. in demonst. pro imagin. Semiprobos, & falso vero appellat eos, qui imagines ob recordationem admittunt, & salutationem eam curum recusant, & statim declarat, per salutationem adoracionem intelligi. Et ad hoc confirmandum Tharae in epist. ad Imper. act. 7. interalia adducit, quod de Pharisæis Dominus dixit Math. 23. *Amant primos accubit in mensis, & salutationes in foro, & declarat, salutationem hoc loco à Domino appellari adoracionem, & subdit verba notanda in favorem ultime assertioñis, & contra oppositam sententiam, Pharisæi (inquit) gloriose animo prædit, & seipso iustos existimantes, ab omnibus adorari studebant: non enim ore voculari petebant, fuisse enim hoc humilitatem bonum, & haudquam Pharisæi superciliosi. Igitur salutatio, quæ est adoratio, non constitut in solo actu, vel ligno externo, etiam voluntariè exhibito, nisi procedat ex vera intentione cultus, & reverentia; & hec est adoratio propria, quæ imaginibus etiam exhibenda decernitur.*

Contra doctrinam vero his assertioñibus explicatam multa obiciuntur tum à Catholicis, tum etiam ab hæreticis, quæ in sequentibus sectionibus, *rem inanimatam* præsentim 4.5. & 8. à nobis tractanda sunt. Nunc folium liber proponere argumentum, quod hæretici assertioñis huius temporis magnificiunt, ex definitione Concilij Francofordiensis, in quo dicunt II. Synodus Nicenam damnatam ac reprobantem, eoque quod imaginum adoracionem approbat; ipsum vero Francoford. Concilium, imagines reuinendas quidem, non vero adorandas, indicasse. Hanc autem illius Concilij definitionem probant primo ex actis eius, quæ super ipsi in lucem ediderunt. Secundò ex historiis, quæ definitionem hanc Concilij Francoford. referunt, ut patet ex Annonio in annib; Francoford. ann. 794. & Abbat. Vspberg. in Chro. ann. 733. & alijs. *Act. 7. q; Tertio ex lib. Carolin. contra imagin. in quibus docetur, imagines, quamvis retinendæ sint, non tamen propter adoracionem; illios autem libros aunceditos à Carolo Magno, & Patribus Francoford. Concilij oblatos, & ab eis suscepitos & approbatos. De hoc argumento multa his temporibus scripta sunt à Catholicis, non quia difficile sit, quod ad doctrinam fiduci spectat, sed quia veritas historiæ, que in eo articulatur, & difficilè potest ex antiquis scriptoribus eruitur & nouis hæreticorum inveniuntur, & mendaciorum inveniuntur magis & obscurior effecta est. Pimo igitur brevi inter respondere possumus, quidquid sit deis, quæ in argumento sumuntur, non esse autoritatem Concilij Francoford. cum autoritate VII. Synodi, neq; testimonium Caroli cù testimonio Adriani Papæ comprobanda. Fuit enim Synodus Nycena Oecumenica & à Summo Pontifice probata, Concilium autem Francoford.*

Francoford. Generale non fuit, & si quicquam con- A
tra imagines docuit, non fuit in hac parte ab Ecclesia approbatum, cum Adrianus Papa VII. Synodum confirmauerit, & contra imaginum impugnatores scripterit. Et simil ratione, quamvis constaret, Imperatorem Carolum contra imagines scripsisse, nihil veritati Catholice derogaret, quia imperatoria autoritas non multum refert ad doctrinam fidei stabilendam, sed definitio fidei ad summum Pontificem spectat.

*Quid circa
imagines
Concil
Francoford.
Janxerit,
Scriptorum
varia plati
cisa.*

Hoc ergo supposito, circa historiam Concilij Francof. quoad hanc partem etiam inter Catholicos scriptores huius temporis dissensio est. Concedunt enim fieri omnes, Concilij Francof. de imaginibus tractasse ac definisse aliquid, nam historiorum referunt; quid verò illus fuerit non eodem modo declarant, quia, neque in historijs satis declaratum, neque pars illa eius Concilij in qua de imaginibus actum est, extat. Dieunt ergo quidam, Concilium Francof. damnasse quidem Nicenam Synodum, & quoad hanc partem errasse, non tamen in doctrina fidei, sed solum in facto quia non satis perspectam habuit definitionem Synodi Nicenae. Ita sensit Genebr. libr. 2. Chronogr. ann. 794 & Bellar. libr. 2. de imaginibus. 14. qui in modo declarandi suam sententiam verbius differre videntur, quamvis in re forfasse idem sentiant. Gerebrardus simpliciter concedit, in Concilio Francof. prohibitam fuisse imaginum adorationem, ideoq; Nicenam Synodum damnasse, quia existimauit, illam huiusmodi adorationem imaginum approbasse, quam reuera (inquit Genebrardus) non probauit. Vnde concludit, illud Concilium non errasse in doctrina, scilicet reprobando imaginum adorationem, sed in facto, quia non satis perspectam habuit Nicenam Synodis sententiam: nam contra eam (inquit) sic dimicauit (Patres Concilij Francofor.) ac si ad statuendam imaginum adorationem simpliciter incubuisse, cum potius de reinenda imaginib; faxisset, & exigit aduersum Constantiopolitanaam VII. Pseudosynodum, qua de illa confringendis, & omnino tollendo paulo ante canones rularet. Alioqui hoc cum illa de plane iudicauit ac sensi. Quaz verba, vt iacent, mihi valde dispicunt, cum quia in eis admittit hic auctor simpliciter & absolutè, imagines quidem esse retinendas, non tamen adorandas, quod est plane falsum, vt ex dictis in hac sectione constat. Loquor autem de illis verbis vt iacent, quia in eis de adoratione simpliciter & absolutè est sermo. Quod si fortasse Genebrardus per anthoniam de summa adoratione & absoluenda latraria, quæ diuinata soli debentur, locutus est, debuisse hoc exponere, præsertim, cum illa sententia de retinendis & non adorandis imaginibus sub his eisdem terminis fuerit in Nicena Synodo probata. Vnde multo magis mihi dispicent Verba, quæ statim subiungit, in quibus de libris Carolinis sic ait, Passim inculcanti retinendas esse imagines in ornamento Ecclesia & memoriam rerum gestarum; seque duntaxat armatus aduersus neficio quam prætentam imaginum adorationem, quam nec Nicena ipsa agnouit. In quibus verbis plane sentit VII. Synodum non B magis docuisse imaginum adorationem, quam Pseudocarolofili, seu Eli. Phil. in libris Carolinis, quos tanti faciunt heretici huius temporis, Catholici vero prouersi reiungunt, & Adrianus Papa ex professo impugnauit. Alter ergo declarant hanc sententiam Bellar. concedit enim Synodum Francof. damnasse Nicenam, atq; in hoc errasse, non tamen in doctrina, sed in facto: idque ex duplice errore seu falsa existimatione, quam de Nicena Synodo habuerunt Patres Synodi Francof. existimarent enim in primis, Nicenam Synodum non fuisse auctoritate summum Pontificis congregatam, & confirmatam: deinde existimarent, in illa fuisse definitum imagines esse adorandas supra et perfecta adorationes latraria, & que ac Deum ipsum, & hoci ipsi reprobabant.

Veruntamen hæc sententia mihi plane est incredibilis: nam ex historijs quæ referunt acta illius Concilij constat in eo adiutuisse Legatos Summi Pontificis Adriani, quos Ado in Chron. Theophylactum & Stephanum nominat: ergo fieri non potuit, vt totū illud Concilium ignorauerit, qua auctoritate VII. Synodus congregata fuerit, & quid in ea fuerit definitam: nam cum hec Synodus paulo antea sub eodem Pontifice acta esset, non potuerunt Legati eiusdem Pontificis illius auctoritatē & doctrinam ignorare: ergo, etiam si falsi rumores sparisse essent de illa VII. Synodo, vt Genebrardus necio quo fundamento affirmat, porro siens Patres Concilij Francofordi à Legatis summi Pontificis instrui, & ipsiis etiam scriptis VII. Synodi doceri. Imo, cum res esset adeo celebris & publica in vniuersa Ecclesia, fieri non potuit, quin in vniuersa Gallia, & Germania, nota esset VII. Synodi congregatio, & quod Pontificia auctoritate facta esset, & quia Adrianus Papa de illa, atque de eius doctrina sentiret. Accedit, quod error illæ adorandi imagines, vt Deos, potius est error Gétitum, quam aliquorum hereticorum, veleorunt qui fidem Christi proficeantur: ergo nulla ratione credibile est, existimasse Patres Francof. Concilij in eum errorem incidisse, aut propter solos rumores falsos id temere credidisse. Præsertim, cum nulla tunc esset in Ecclesia illius erroris suspicio, & credendū sit, pios & Catholicos Episcopos nullo prauo affectu ductos fuisse, vt errorem illum alijs Patribus VII. Synodi attribuerent, aut eorum sententiam in deteriore partem interpretarentur, quod heretici interdum facere soleant.

Alij ergo, cum defendere non possint, Francof. *Secundum placitum.* Concilium ex fallaci informatione in facto errasse: & alioqui negare non audeant, illud contradixisse VII. Synodo, & damnasse illam, propter historias, quæ hoc referunt, non verentur concedere, Concilium Rejeicitur. Francof. in hac parte errasse: nam Provinciale fuit, & errare potuit. Sed hunc dicendi modum apud nullum Catholicum inuenio, solumq; heretici huius temporis hoc affirmant, qui non dicunt, illud errasse, sed emendasse potius & corrixisse VII. Synodum quæ in hac parte errauerat. Cum tamen certū sit, Niceni Concilij definitionem legitimam fuisse, non potuerunt Patres Concilij Francof. ab illa dissentire, sine manifesta heresi: est autem incredibile eos perincaciter & heretice in hac parte errasse inciendo in errorem Economachorum. Primò, quia in actibus illius Concilij, quæ nunc extant, sepe proficitur, se procedere sub obedientia Rom. Pontif. & specialiter in libro Sacrosyllabo sub finem, dū sententia contra hereticos proferunt, subiungunt hæc verba. Reservatio per omnes iuri priuilegio summi Pontificis Domini & Patri nostri Adriani Prima Sedit Beatissimi Papa. Sæpe etiam in eo Concilio profertur illi Patres se sequi Majori traditiones, & ab eorum vestigijs non discedere: & specialiter Carolus Magnus qui illi Concilio interfuit, in epist. ad Episcopos Hispanie ait, se in primis consuluisse Apoliticos sedis Pontificis, quid de causa in illo Concilio tractata sentiret: & inferius hæc verba subiungit, Apolitica sedi, & antiquis ab initio nascienti Ecclesiæ non & Catholicis traditionibus tota mensis intentione, tota cordis alacritate coniungar: Ergo non est verisimile Patres Concilij Francofordien. coram Legatis Summi Pontificis, & coram illo Catholicis Princeps, Adriano Papa & VII. Synodo ab illo confirmata restituisse. Accedit, quod, si Concilium Francofordien. Economachorum errorem probasset, certè ante nostra tempora aliquis illius erroris sefator eius auctoritate muniri studuisse, q; tamen nullus fecit, maximè cum paulo post Carolum Magnū in eadem Gallia exortus fuerit Claudio Taurinensis, qui errorem illum in occidentalem Ecclesiam introducere voluit, qui sanè non parum iuvari posset auctoritate occidentalis plenarij

Conz.

Concilij in eadem prouincia nuper celebrati, fieri
rorem illum confirmasset. At vero neq; Claudius in
suum fauorem illum adduxit, neque Ionas Aurelia-
nenis, qui contra illum eodem tempore scriptis, &
illius fundamenta confutauit, quicquam de Conci-
lio Francof respondit, aut quoad hanc partem scri-
psit. Eft ergo falso impositus hic error Cöcilio Fran-
cof, addo vltimo, quamuis non repugnet, Prouin-
ciale Concilium errare in doctrina fidei, tamen, si
contingat: errare ex pertinacia & heresi nunquam
solere Ecclesiam huiusmodi Concilia quoad partem
aliquam approbare, & vt Catholica recipere. At ve-
ro Concilium Francof, receperunt et ab Ecclesia,
& probatum vt verè Catholicum, quoad eam par-
tem quæ est de filiatione Christi naturali, ut supra
vidimus: ergo non est verisimile fuisse hereticos
Pates illius Concilij: alioquin debuissent summus
Pontifex Adrianus, illos hereticos declarare, eo-
rumq; definitionem confutare, sicut contra librum
Pseudo carolinum, eodem tempore scripti.

Sit ergo tertia responsio, Concilium Francof-
dien. dehincq; potius veritatem de adoratione ima-
ginum & Nicenæ Synodo consensisse. Ita docuerunt
hoc tempore Alanus dialog. 4. c. 18. & 19. & dialogo
§ c. 12. & 13. Sander. lib. 2. de Imaginib. c. 5. & lib. 7. de
vifib. Monarch. n. 713. & Surius in 3. to. Conciliorum
in Praef. ad Concilium Francofordien. Et potest
hoc confirmari autoritate Concilii Senonienis in
decretis fidei c. 14. vbi scilicet Carolus Magnus Franco-
rum Rex Christianissimus Francofordien. Conuentu eiusdem
erroris supposuit inianam, scilicet Iconomachorum.

Præterea Platina in vita Adriani, sic ait. Biennio post
Theophylactus & Stephanus Episcopi insignes Adriani no-
mine Francof & Germanorum Synodum habuere, in
qua & Synodus (quam Septimanum Graeci appellabant) &
heresis Faliciana de tollendis imaginibus abrogata est.

Idem ferè dicit Paulus AEmilius libr. 2. de gestis
Francorum, prope finem: ait enim, Concilium Francof,
egisse contra hereticos damnantes imagines.
Imaginibus (inquit) suis honos seruatus est. Idem dicit
Blondus decade 2. lib. 1. Sabellicus lib. 8. Aene. ad 8.
Naucerius in Cronolog. volu. 2. gener. 27. Gallifard
Arelaten in Chronogr. ann. 816. Imo refert Alanus
d. c. 19. hereticum quendam Anselmum Rijd
affirmasse Nicenam synodum Constantinop. Pseu-
dosynodum de abolendis imaginibus tanquam he-
reticorum excrasse, idemq; fecisse Adrianum Papam,
& Carolum Regem Francofordiz.

Obiectio: Sed quid dicemus ad historiographos referentes
contra ier. Synodum Francofordien. damnasse VII. Graecorū
zum pla- Synodum? Respöndent Alanus, Sanderus, & Surius,
cium, qua- per VII. Synodum non intelligere historiographos
luer illus auoresse E. spondentes. Ieronimam, quam sub Constantino Copronymo, ab
Iconomachis celebrata est, quam vniuersalem, &
VII. Synodum ipsi appellantur, ut refert Zonaras in
vita Constantini, & constat ex II. Synodo Nicena
act. 7. vbi tota illa Synodus ex professo impugnatur
& refellitur, & neq; vniue salis, neq; vera Synodus
fuisse demonstratur, sed prophana & adulterina,
quianque habuit cooperarium, ut ibi dicitur, Romanum
Papam, neq; illius Sacerdotes, neque per vicarios, neque per
provinciales iteras, quemadmodum sibi in Synodis datur:
N. que concordantes sibi habuit orientia Patriarchas, &c.
Dicunt ergo predicti autores, historiographos lo-
quide VII. Pseudosynodo, cum referunt, Franco-
fordien. Concilium quandam Synodum Graecorum
damnasse. Hæc vero responsio ex verbis ipsorum
historiographorum magnam difficultatem patitur,
nam apertis verbis designare videntur Nicenæ Sy-
nodum. Nam in primis auctor librorum quæ Carolo
attribuuntur in prefatione asseuerat, Graecorum
Synodus, quam de adorandis imaginibus fecerunt
in medium Synodi (scilicet Francofordiensis) alla-
tam esse, atque damnatam: Synodus autem Graeco-

rum pro adorandis imaginibus non fuit Constan-
tinopolitana, sed Nicena. Secundò Hincmarus Rhe-
menis libro contra Iandinensem, ut refert Alanus, Rhen.
sen contra Iandinensem ut refert Bellarminus c.
20. apertè dicit, illam Synodū Nicenæ esse habitam,
& in generali Synodo in Francia habita tempore
Caroli Magni fuisse penitus abdicatam. Hæc autem
Synodus in Francia non potuit esse alia nisi Franco-
fordiensis. Tertiò Amoinus lib. 4. de gestis Franco-
rum, c. 5. dicit, illam Synodum Graecorum, quæ in
Francofor. abdicata est, congregata esse sub Irene,
& Constantino filio eius: illa verò Synodus fuit Ni-
cena, nam altera pseudosynodus Constantiopolitana
multo prius fuerat congregata sub Copronymo: & idem dicit Abbas Vrpergenis in Chron. an-
no 793. Quartò Regino libr. 2. ann. 794. dicit, Syno-
dum Graecorum, quam pro adorandis imaginibus
fecerant, reiectam esse à Pontificibus, utq; Concilij
Francofordiensis. Et similiter Aventinus in Historia
Boiorum scribit, acta Graecorum adorandis ima-
ginibus recisa esse. Quintò Ado in Chronic. ann. 792.
sic ait. Sed Pseudoynodus, quam VII. Graecia appellavit pro
adorandis imaginibus abdicata penitus.

Propter hæc respondent alii, fatendo, in his omni-
bus historijs sermonem esse de II. Synodo Nicena, ut dicitur.
falsum tamen esse quod refertur, scilicet Nicenam non fuisse
Synodum à Francofordiensi fuisse damnatam: oc-
casione autem erroris fuisse autem, quæ posterio-
res historiographi citati fuerunt Germani, & longe
posteriori, quam Francofordensē Concilium: unde & de Synodo Nicena, aut parvam, aut nullam ha-
buerunt noticiam, eo quod inter Graecos acta esse,
& Graeci scriptores nihil ferè tunc de illa scripsissent.
De Concilio autem Francof, cuius acta omnia mul-
to tempore laterunt, & quoad hanc partem de ima-
ginibus, adhuc nō constat scripta fuisse non potue-
runt habere noticiam nisi ex prioribus scriptoribus.
Inter priores autem scriptores nullus facit mentionem
huius partis, præter Pseudocarolinum, & Hinc-
marum. Hos ergo posteriores secuti sunt. Ex his ve-
ro duobus Hincmarus videtur deceptus occasione
libri Carolini: nam de hoc libro videtur loqui Hinc-
marus cum loco supra citato scribit in hac verba.
De cuius destructione non modicum volumen, quod in Palat-
io adolescentulus legit, ab eodem Imperatore Romani est per
Episcopos missum: Constat autem ex scripto Adriani
ad Carolum pro imaginibus, Carolum mississe ad
Adrianum librum illum, qui eo tempore fuit contra
imagines & contra Synodum Nicenam in Francia
compositus, & Caro dicitur: De hoc ergo loqui
videtur Hincmarus, & ab illo deceptus fuisse, ut
existimauerit Synodum Nicenam in Francofordien-
si fuisse damnatam: nam existimauit, librum il-
lum in Francofordien. Synodo fuisse compositum,
vel saltem recognitum & probatum. Totum ergo
huius erroris fundamentum ad auctorem libri Ca-
rolini, & ad scripta citata ex præfatione eius reuoca-
tur, illa autem nullius sunt autoritatis. Primo quidem,
quia verba illius præfationis prout à nostris
auctoribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere) sic habent. Allata est in medium (scilicet
in Synodo Francofordienæ) quæstio de noua Graecorum
Synodo, &c. Non constat autem illa parenthese
huius sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab aliis au-
toribus referuntur (illa enim in proprio originali
videtur non licere)

saltem Hinemarum & posteriores auctores Catholici eos esse, & bene de adoratione imaginum sensisse, ut omnes fatentur, ut ex aliis eorum locis Belatrinus & alii probant, & ideo non esse verisimile, eos male sensisse de Synodo Nicensa, prout in locis citatis dicto modo incolebant & aperie declarant: Respondendum est, eos errasse in facto, non in fide, quia non fuerunt satis instruti de autoritate Synodi Nicene, & de doctrina eius: unde crediderunt, definisse imagines esse adorandas vt Deos: & de hac adoratione sunt locuti, cum assertuerunt, Francofordinse Concilium, eam detestatam fuisse.

Improbatur certum
placuisse

Quid de
Carolinis
libris son-
tendum.

Tota hæc sententia infirmis nititur conjecturis, & testimonij, quæ sibi ipsi non constant: nam in primis, ut principiamus à prefatione Eli. Phili, in qua totus discursus superioris responsionis præcipuè fundatur, nulla fides ei adhiberi potest: nec verisimile est, reliquos omnes historicos illi soli fuisse innoxios. Primo quidem, quia auctores præcedentis opinionis, dubitant, an in illa Præfatione vel est in suo originali, Francordiensis Cœciliū nominetur: & probabilius credunt, parenthesim illam in qua Francofordiensis Concilij fit mentio, fuisse ab alijs interpositam. Quod si hoc verum est, neq; Hinemarus, neq; alij historici portuerint ex hac prefatione sumere illam sententiam de damnatione Synodi Nicenæ in Francofordensi, sed, ad summum, in aliquo conuentu imperitorum, & hæreticorum hominum, à quibus fortasse liber ille editus est. Unde sumitur secunda conjectura, nam omnium recte sententiarum iudicio liber ille non fuit à Carolo Magno editus, sed ab aliquo vel aliquibus hæreticis, qui illum, vel occulite vel palam Carolo obulserunt: Carolus autem illum ad Pontificem Adrianum misit, qui in Scripto ad Carolum de imaginibus, librum illum ex professo confutauit. Quæ omnia latè probant Alanus supra & Bellarm. dict. lib. 2. cap. 15. ergo non est verisimile, Hinemarum, virum Catholicum & doctorem, ex sola illius libri autoritate factum illum Concilio Francofordieni, attribuisse. Tertiò, quanuus ille liber tempore Caroli editus fuerit, tamè de prefatione, quæ nanci præfigitur, merito Alani, & Surii dubitant, an sit antiqua, vel nuper ab aliquo hæretico edita & supposita, vel saltè corrupta: nam, qui præfatur, vel hæc, vel emento nomine, Eli. Phili, se nominat, vt se ipsum occultet, quod statim suspicionem aliquicuius deceptionis generat, præsertim in re adeo lubrica, & ex se suspecta. Et præterea, quantum ex his, quæ Alanus c. 18. refert, coniectare possum, ipse Eli. Phili, se alium à Carolo esse ostendit: nam ex professo in eadem prefatione ostendere conatur Carolum fuisse illorum librorum autorem, re prius deliberata cum Episcopis Concilij Francofordieni, fuit ergo autor illius Præfationis Eli. Phili, non Carolus: & illa prefatio non fuit edita tempore Caroli Magni: ergo nihil probabile de illa credi potest, nisi quod ab eodem sit edita, à quo denuo liber ille inuenitus, vel typis mundatus ante quadraginta quatuor annos sollemmodo. Et ut minimum, improbabile sic, Hinemarum, & alios antiquos historiographos ab illa prefatione sententiam suam haulisse. Quartò obstat (quod Surius notauit) quia auctor præfationis dicit, Synodus illam, quæ à Francofordiensi damata est, Constantinopoli fuisse celebratam: hac enim eius verba referuntur, *Allia est in medio quatio de noua Grecorum Synodo, quam de adoranda imaginibus, Constantinopolis fecerunt: ex quo verbo colligi potest, eum non de Nicena, sed de Constantinopolitana synodo loqui: vel certè, cum dicat, in illa Synodo actum esse de adorandis imaginibus: cumque etiam dicat (vt Bellar. refert) Constantinopolim sitam esse in Bythinia, colligitur, hominem illum proflus fuisse imperitum, nul laque fide dignum: aut certe inferri potest, eum ex aliqua traditione aut fama credidisse quandam*

Constantinopolitanam synodum reiectam esse in
Francfordiens , ignorasse vero quid in ea actum
fuerit, & ex errore id addidisse.

Fx his etiam constat, quam sit infirmum testimonium Hincmari, vt credamus, eum testatum esse, Concilium Francof. damnaſſe Synodum Nicenam, ex ſola autoritate praſationis libri Carolini, cum veriſimilius ſit, Hincmarum, talem praſationem non vidisse. Vnde Alanus ſupra merito fidem non habet huic testimonio, nec credit eſſe Hincmari, quia nec liber ille Hincmari, vnde ſumptum dicitur, extat, neg ad nos peruenie, niſi ex relatione Illirici hæretici, cui nullam fidem adhibemus, neque ſcimus vnde fragmentum illud decerpferit, praſer-
tim cum Trithemius in re opera Hincmari illum non numeret. Deinde in illisimis verbiſ multa ſunt falſa, & inter ſe pugnantia, vel parum probabilitate. Primum, quod aſſert, in quadam VII. Synodo Gre-
corum, quosdam dixiſe imagines eſſe confringendas, alios vero elle adorandas, nam hoc non in vna Synodo, ſed in diuerſis accidit: & ita videtur vtrāq Synodum confundere nam vtrāq illam partem dicit, non ſano intellectu eſſe ibi definitam. Deinde, quod ait, Synodum Nicenam fine autoritate Papæ fuſiſe habitam, & Romanam miſſam. Rufus, quod ait Romanum Papam illam Synodum Nicenam ad ſe miſſam, & in Franciam direſtam vt ibi (ſicut indi-
cat) examinaretur, vel corrigeretur, eft per ſe im-
probable, & ab omni vera historiā alienum. Deniq
quod ibi dicitur de volumine contra Nyceanam Sy-
nodum edito, & ab Imperatore Romano miſſo per
quosdam Epifcopos, non conſona cum eo, quod
Adrianus refert, Carolum miſſe ad ſe librum per
Engilbertum Abbatem.

Denique de alijs historicis necessariò est omnibus fatendum, aliquem errorem in eorum scriptis contineri, nam in primis Aimonius, quem Abbas Vspur. fecutus est, expressè dicit, Synodus Francofurti damnatam, Constantinop. congregata fuisse, cur ergo interpretabimur eos de Nicena loqui? Dices, quia addunt, Sub Constantino & Iren. Respondet Alanus, illos libros quoad hanc particulam ab aliquo Icōnomacho fuisse corruptos. Verum, quia hoc probari non potest, nec fieri satis verisimile, dicam potius, Aimonium errasse, ignorantem, quo tempore Constantinopolitana Pseudosynodus congregata fuisset. Deinde Regino, quem Auentinus imitatur, illam Synodū vocat Pseudosynodus Gracorum, quo nomine appellata est ab omnibus Catholicis illa Synodus Constantinopolitana VII. nam Nicena, nec Pseudosynod. appellari potuit, cum verisimiliter fuerit, nec Grégoriū tantum, cum vniuersalis fuerit, & Summi Pontificis autoritate coacta, cuius contrariū de illa Synodo ibi indicatur. Dices, quomodo ergo dicit Regino, illam Synodum fuisse factam, pro adorandis imaginibus. Respondebat Alanus, legendum esse pro non adorandis & particulare non, vel incuria vel malitia fuisse scilicet. Sed est difficultas responso, quid probari non possit. Libentius diceret, ignorasse illos autores, quidin Consiliis Gracorum tractatum ac definitum fuerit, sicut de Nicena Synodo prior opinio dicebat: nec fine fundamēto, quia illa Pseudosynodus Constantinopolitana, nunquam est in Latinum conuersa, quod nobis constet: & Synodus etiā Nicena, post longa tempora Latinitate est donata: & ex historijs illorum temporum nihil fere certū seire potuerunt de his quæ in illis Syntaxis tractata sunt.

Ad verba Adonis Alanus acutè responderet, verba illa, pro adorandis imaginibus, non est coniungenda cum præcedentibus, sed cum subsequentibus interposito comate hoc modo, Pseudosynodus, quam Septimiam Græci appellant, pro adorandis imaginibus abducatur penitus, id est, in defensionem adorationis imaginis penitus abducatur est. Qui sensus est quidē satis consentaneus verbis ipsis: imo vix aliter commode

con-

construi possunt, quia nulla Synodus appellata est. **A** Septima pro adorando imaginibus. Quod si hic sensus verus est, fortasse Regino verbis Adonis fuit deceptus, nam vel æquales fuere, vel Regino iunior fuit: floruit enim Regino anno nonagesimo decimo, teste Trithemio, & tamen Ado texuit historiam vñque ad annum octingentesimum septuagesimum septimum: fuit ergo Ado, vel antiquior, vel, ut minimum æqualis: fieri non potuit, vt Regino verbis Adonis non satis intellectus deceptus fuerit; & ab eis occasionem errandi sumpserint Abbas Vspengensis & Ioannes Auentinus, qui absq; controversia sunt longè recentiores. Imo & de Aimonio, vel Annonio idem dicunt potest, si fortasse ille est quem sub nomine Ammonii monachi referit Trithemius scriptissime de rebus Francorum anno nonagesimo nonagesimo. Quod si hic sensus non probatur, potius dicendum est (sicut de alijs) ignorasse Adonem quid tractatum sit in pseudosynodo Constantiopolitana, falsoque existimat, in ea esse definitum, imaginibus esse perfectam Istriam tribuendam, quam nomine pseudosynodi Græcorum, Nicenam Synodum intellectisse.

Conjecturam ex omnibus ad auditis, Ex his ergo omnibus, saltem concluditur evidenter, nullū ex historijs posse sumi firmum argumentum, quo existimetur, Concilium Francofordien. contra veram imaginum adorationem, aut contra Synodum Nicenam aliquid definitiū. Ostendim⁹ item manifestis indicijs & rationibus, non potuisse Concilium Francofordien. si in eo de causa imaginū actum est, aut sententiam Adriani Papz, & Nicenij Concilij veram definitionem & autoritatem ignorare, vel ab eis sciens & prudens dissentire supposita reverentia, quam ex eius actis quæ exstant, sciens Sedi Apostolicae detulisse. Relinquitur ergo, necessario satendum esse, vel historicos errasse, vel aliquam ex parte corruptos esse eorum codices, vel certe non de vera, sed de falso nominata Septima Synodo locutos fuisse. Et quidem de testimonio Præfationis Carolinæ, & testimonio Hinemari, nulla omnino est habenda ratio: illius quidem, quoniam est ignotus auctor, & suspectus, & quia non constat, quo tempore aut loco scripta sit, aut edita, vel inuenta, & quia apera continet mendacia, & falsa testimonia, quæ Nicenæ Synodum imponit: huius vero, quia non constat, tale testimonium esse Hinemari, nisi ex relatione hominis heretici, & hostis imaginum: & quia ea ipsa, quæ in illo testimonio referuntur, parum sunt verisimilia, & alii certis historijs consentanea. De reliquis vero auctoribus, cum negare non possumus, errorem aliquem in eorum libris reperiri, omnino eneruatur in hac parte eorum autoritas. Propter q; posset aliquis libere negare, quicquam actum esse de imaginibus in Concilio Francofordiensi, neque pro illis, neque contra illas, quia neque extant acta illius Concilij quo ad hanc partem, neque illius auctor Catholicus ea se vidisse, refert: nam quæ heretici isto tempore sub hoc nomine diuulgant, ab eis plane conficta sunt: vnde neq; exemplar designant, ex quo illa transtulerint, neque locum, in quo ha& tenus detulerint, iphiisque inuenientur. Negantiam ad verbum describunt acta Concilij, sicut in alijs Concilijs sit, & sicut nos habemus eam partem huius Concilij, quæ est de filiatione adoptiua Christi.

Ionas Au-
relian. Denique Jonas Aurelianensis, qui paulo post Carolum Magnum floruit, & contra Claudium Taurinensem in defensionem imaginum ad Carolum Calum scriptus: in initio illius operis mentionem faciens Concilij Francof. solum dicit, in eo damnatum esse errorem Felicis de filiatione Christi adoptiua, nullam mentionem faciens, quod causa imaginum illo Concilio acta fuerit, & Vualfridus Strabo in lib. de reb. Eccl. c. 8. mentionem faciens erroris Græcorum circa imagines, dicit damnatum esse in Concilio Romano sub Gregorio III. & subdit, ipsa

denique querela Græcorum, temporibus bona memoria Ludouici Imperatoris, in Franciam pertata, eiusdem principi prouidencia scriptis Synodalibus est consuata. De Concilio autem Francof. nullam mentionem facit, cum tamen Vualfridus eiusdem fere exaratus auctor fuerit. Non ergo carerit hic modus dicendi probabili coniectione.

Quia tamen tot historiæ, quæ mentionem faciunt Concilij Francoford. referunt aliquid de imaginibus in eo actum esse, suspicari cogunt, aliquod habuisse huius rei fundamentum, & saltem traditione vel fama publica ad eorum aures peruenisse, qui hoc scribere cooperunt, Adonis nimurum, vel Aimoini, aut Regionis. Quare credibile est, Adrianum Papam, cum Legatos suis ad Concilium Francof. mitteret, per illos etiam missis acta Concilij Nicenij, quod illo eodem tempore finitum fuerat, vnde definitio illius toti occidenti innotesceret. Atque ita fieri facile potuit, vt in Concilio Francoford. nihil de imaginibus ageretur, vel scriberetur, præter acceptationem Concilij Nicenij, & consensionem eorum Patrum in damnanda pseudosynodo Constantiopolitana: & hoc fortasse est quod Ado brevibus verbis referre voluit iuxta sensum supra traditum: & eadem est aliorum sententia, quamvis circa res alias vel circumstantias pertinentes ad illam pseudosynodum Constantiopoliticanam, errorrem aliquem ex ignorantia historie miscent. Quem errorrem posteriores historici, vt vidimus, emendarunt, partim ratione, & certa conjectura ducti, partim quia de Nicenæ Synodo clariorem notitiam adepti sunt. Sic igitur in re tam in certa metiō Concilium Senonense eam partem ut probabilem elegit, quæ ait, Concilium Francof. Niceno II. consensisse.

S E C T I O . IV.

An imagines eadem adoratione qua exemplaria adorari possint.

Diu Thomas questionem hanc in particuliari mouit de imagine Christi, & adoratione latrig. Est autem eadem proportionalis ratio, & quædo de imaginibus Sanctorum, & adoratione duliz, & in vniuersum de omni imagine, & adoratione suo exemplari debita, & ideo generalius est nobis hæc quæstio proposita, vt omnia comprehendamus. Deinde, vt opinionum diuersitas intelligatur, aduentum est, tribus modis intelligi posse, fieri adorationem ad imaginem seu in presentia imaginis. Primo, dirigendo totam mentis intentionem ad exemplar in imagine representatum, tanguam ad obiectum propriè per se, & ex corde adoratum, & non ad imaginem. Secundo, dirigendo adorationem tam ad exemplar representatum, quam ad imaginem in qua representatur, ex veroq; mente & animo conficiendo unum obiectum ad equatum, ad quod per se terminetur, & sit adæquata materia circa quam versetur adoratio ex intentione adorantis. Tertius, dirigendo adorationem ad solum imaginem tanquam ad materiam seu rem per se adoratam, ad exemplar vero, solum, vt ad rationem adorandi aliud est enim adorari per se, & aliud, adorari propter se: sicut & amari: nam medium per se, seu in se amari, quamvis non propter se, sed propter finem, & in superiori sectione ostendimus, imaginem per se & proprie adorari, quamvis respectu & propter exemplar: & in hac terra cōsideratione hoc præfis modis adorari intelligitur. De primo ergo adorandi modo nulla controvèrsia est, quin si possibilis quis enim dubitare potest, quin presentata imagine Crucifixi, possim ego personæ Christi recordari, & ad eum tota mentis intentione recurrere, dirigendo in illum subiectionem & actionem meam, & non ad ima-

imaginem, sed tantum ut illa tanquam medio, & occasione excitante ad adorandum Christum. Com ergo hic modus non iniquuat repugnantiam neque indecentiam, & alioquin homo sit liber, non est dubium quin possit hunc modum adorationis exercere, & factio, & iure. Solum potest circa hunc modum dubitari, an talis adoratio vere ac propriè dici possit imaginis adoratio, nec ne, sed solum prototypi. Sed hoc (ut opinor) satis discussum est sectio precedenti, vbi ostendimus, talem adorationem, nec simpliciter, neque vere dici posse imaginis adorationem. De aliis autem duobus modis certum est, si illi sunt possibles, illis vero ac propriè adorari imagines: an vero possibles sint, illud est in controversia. & haec est, quia a nobis nunc tractatur: & in hac sectione agimus de secundo modo, in sequenti vero dicemus de tertio.

Prima opinio.

Holkot.
Durand.
Perna. Mir.

Principio igitur omnes autores qui existimant, imagines non esse proprie & per se adorabiles, neque ut totam materiam adoracionis, neque ut partem eius, sed solum abusus, & improprie, seu solum speciem, consequenter negant, imaginem Christi proprie adorari eadem adoratione, qua Christum, & fidei exteris, quamvis abusus & improprie id dici possit: & haec fuit opinio Holcot, Durandi, & Mirandulani, & aliorum, quos sectio precedit. citavimus: & multi ex his, quos referemus, præsertim Bonavent. Marfil. & Maior, eidem opinioni furentur. Et in eadē secentia sunt velint, nonnulli illi moderni, qui solum actionem externam, non autem intentionem adorandi dicunt circa imaginem versari: quoniam enim verbis proclamant, se sequi Dicunt Thomam dicentes, imaginem eadem adoratio coli quia prototypon, tamen resera illi contradicunt, & in rigore negant, imaginem eadem adoratio adorari, cum in rigore & veritate negant adorari: quia, si non adoratur, neque eadem adoratio adoratur: sed solum dicere possunt, non adorari alia adorazione, & illa qua adoratur prototypon, videri adorari, ramen vera non adorari, quia actio externa non est adoratio, nisi ut informatur interna seu intentione adorandi, ut supralatite deductum est, & in sequentibus sèpè inculcabitur.

Alij vero autores, quamvis fatentur, imagines posse propriè & per se adorari, negant tamen, posse adorari eadem adoratione, qua prototypon, quia putant, non posse adorari secundo modo supra declarato, sed tantum tertio qui distinctus est à primo, & actionem seu adoracionem distincte rationis requirit, nam adoratio primi modi est tantum absolute, & in solum exemplar per se & propter se terminatur. Ac denique non est vera adoratio imaginis, at vero adoratio postremi modi est verae ac propriè ad oratio imaginis, non tamen propter se, sed propter exemplar: unde est adoratio mere respectiva, quia non propriè ac formaliter adoratur exemplar ut quod, sed tantum ut quo: sunt ergo adorations distincte, atque ita fit, imaginem, & exemplar, nunquam adorari vero ac propriè etiam adoracione. Hanc opinionem sic exppositam videtur mihi docuisse Gabriel in 3. distinct. 5 & super canonem lectio. 49: quoniam non constanter loquuntur, & velit in modo loquendi cum omnibus conuenire. Primum enim simpliciter asserit, imaginem adorari eadem adoratione qua prototypon: postea vero dicit, hoc esse intelligendum de eadem adoratione externa, non de interna: eadem enim genuflexione colitur Christus, & eius imago non tamen ex eadem existimatio: alius enim significare volumus per illam actionem in imagine, alius in Christo. Hoc vero non sat est, quia, ut dixi, actio externa per se, neque est adoratio, neque latitia, neque dulia: ergo neque vnitatis actionis externe sat est ut imago & prototypon vna adoracione adorari dicantur. Neque imago Christi

Fr. Suarez Tom. I.

A dici poterit adorari eadem latitia qua Christus propter solum actionem externam, cum actio externa ex se nec latitia sit, nec dulia, sed iuxta intentionem adorantis: alias sancti possent dici eadem adoracione seu latitia coli, qua Christus, quia eadem exterior actio cultus potest circa illos exerceri. Vnde addicet vterius Gabriel, etiam adorationem internam sibi affectum adorandi in imaginem, & prototypon esse aliquo modo unum, vel realiter, quod probabile esse censet, vel sicut habitudine & analogia, nam uterque pertinet ad adorationem latitia, verbi gratia, si de Christo, & eius imagine sit sermo, aut dulia, si de sanctis loquuntur, quia in eadem excellentia uterque fundatur diverso tantum modo, quia ad exemplar terminatur ut ad habebit illam excellentiam, ad imaginem vero solum propter respectum vel habitudinem ad illam excellentiam; & ideo, licet veraque sit latitia, sicut altera est simpliciter, altera secundum quid: atque ita sit illam adorationem esse tantum secundum quid unam, plures autem simpliciter. Cordubensis Et haec opinionem in re sequitur Cordubensis, libro primo questionum, Theolog. questione 5. dub. 4. artic. 2. opinione 3. vbi etiam opinione 2. refers, Ioannem Medinam afferentem adorationem imaginis esse inferiorem adoratione prototypi: vnde existimando solum in voce differre, quando unam vocat latitiam, alteram duliam, respectu Christi & imaginis eius: nam, ut in superioribus testigii, omnis adoratio, quae non est perfecta & suprema, latitia vocatur ab aliquibus dulia, vel interdum hyperdulia: vnde respectu alios sancti & imaginis eius non potuerunt illa verba accommodari, sed necesse erit dicere exemplar adorari superiori dulia, imaginem vero inferiorem, seu illud absolute dulia, hanc vero respectu tantum. Atque in hanc etiam sententiam coincidit opinio Catherinei opusculi de adorat. imag. Catherini concl. 6. & 7. & Martini de Ayala de Traditionibus, p. nus 3. capit. de cultu imaginis, citari etiam solet pro hac Marinensis sententia Henricus quodlib. 10. questione 6. sed ut Ayala, supra dixi, sequitur & loquitur. Et nonnulli etiam ex Thomis hanc opinionem in re sequuntur, quoniam in modo loquendi, propter D. Thomam dicant, imaginem & prototypon vna adoracione coli: intellectu autem de vna adoracione non quoad actum internum vel externum sed quoad habitum, quia unica & eadem virtus, quae inclinat ad adorandum prototypon propter se, inclinat ad adorandum imaginem propter ipsum: sicut possunt dici Deus & proximus vna charitate diligi. Qui modus dicendi in se est probabilis, tamen non satisfacit intentioni Dicitur Thomae: nam planè loquitur de actu, ut pater ex articulo, & ex fundamento quo vtritur, quod infra videbimus.

Hac opinio fundatur primo auctoritate, nam in V. Synodo sèpè dicitur, imaginem Christi non adorari latitia, sicut adoratur ipse Christus, sed quodam minori & veneraria, seu honoraria adoracione. Ita habetur in actu secundo post epistolam Adriani, & actu tertio in abiturione Basiliij Ancyranij, quam Concilium approbat, & sèpè in actu quarto & sexto, & tandem in septima indefinitio fidei: & in epistola Tarasij & totius Concilij, in quibus locis necesse est esse sermonem de imagine ut imago est, quia ut res quodam materialis est, ne latitia, neque alia minori adoracione digna est, & tamen ibi plane distinguitur adoratio imaginis ab adoracione exemplaris, & inferior esse dicitur. Vnde multi putant, si Diversus Thomas hanc definitionem Concilij legisset, aliter de imaginum adoracione locutum fuisset. Quod autem illam non viderit, magnum argumentum est, quod in tanta hac materia nullum illius Concilij mentione fecerit: & causa esse potuit, quia fortasse eo tempore nondum erat in Latinum translatum.

yyy Secun-

Secundo fundatur ratione, quia *imago*, quantumvis ut *imago* consideretur, est res distincta ab *exemplari*, & non est tanta excellentia, quantu[m] illud: *imago* enim Christi non est Christus, neque Deus. Responderi potest ex Caietano, *imaginem ut imaginem esse Christum ipsum quod rationem formalem & materialem terminandi adorationem: nam adoratio terminatur ad Christum in imagine.* sed contra obiicitur ex Durando supra, nam quantumvis reduplicetur, *imago, ut imago, semper est res a Christo distincta, & inferior illo, immo & inanimata: ergo nunquam potest adorari ut Christus: & consequenter neque eadem adoratio qua Christus. Secundo, hæc propositio est absolute falsa; *imago Christi est Christus, sicut est simpliciter falsum, quod homo pictus sit homo: ergo etiam est falsum, imaginem Christi adorari posse eodem cultu, quo Christum.* Nec refert, quod quidam aiunt, *imaginem esse Christum in esse representatio, quia hoc est dicere secundum quid tantum esse Christum, nam illud esse representativum diminutum est, præsentim, si ad verum esse Christi comparetur: ergo si *imago secundum illud esse diminutum alio modo adorabilis est, non potest illa adoratio esse aequalis, cum debet esse proportionata rei quod adoratur. Quod etiam confirmat ratio supra ta, quia adoratio quod debetur imaginis, ut *imago* est, est respectu tatum: adoratio autem exemplaris est absoluta: non ergo est *vna simpliciter, sed tantum habitudine quodam.****

Neque etiam satisfacit, quod dici solet, cum adoratur *imago*, adorari Christum, seu exemplar in ipsa: & ideo eadem adoratione coli. Contra hoc enim obiicit superius Picus Mirandula, nam, cum adoratur *CHRISTVS* in imagine, vel solus Christus est totum obiectum talis adorationis: & sicverum est, illam adorationem esse eandem cum illa, qua adorari potest *CHRISTVS* absque imagine, per illam tamen non adoratur *imago*, quia solum adoratur adorationis obiectum: *Vel obiectum talis adorationis est totum hoc, Christus & *imago eius: & hec sequitur, imaginem esse partem illius obiecti: & consequenter sequitur, rem creatam, saltem partialiter esse obiectum adorationis latræ, quod dicere (ait Mirandulanus) videtur male catholicum.**

Teria sententia est, *imaginem adorari posse & debere eadem adoratione cum exemplari.* Hæc est sententia Diuini Thomæ hic, quam Caietanus sequitur & alii Thomistæ, hic in tercio distinctione nona, vbi *Paludanus*, quæstione prima, articulo tertio, & *Capreolus* quæstione vñica. *Ferrari* 3. contra *Gentes*, capite 110. ad finem, qui disertè declarat, *imaginem esse partem obiecti, circa quod talis adoratio versatur.* Idem omnino docet *Antonius tertia parte*, titulo duodecimo, capite nono, §. quarto, *Soto* libro secundo, de iustitia quæstione quarta, articulo secundo in fine. *Alij etiam antiqui Theologi* fere omnes sunt in hac sententia in tercio, distinctiona. *Albertus* articulo quarto, vbi ait, *adorare imaginem ut sic, esse per intellectum & intentionem adorationis duci in eum, cuius est *imago*.* Idem fere *Ricardus*, articulo secundo, quæstione secunda, *D. Bonaventura*, articulo primo, quæstione secunda & tercia, vbi inter alia ait, *Qui adorat Christum in imagine, Christum adorat, non imaginem.* Item *Major* ibi quæstione prima, *Almainus*, quæstione prima coniunctione quinta, *Marsilius* in tercio quæstione cocta, articulo secundo, *dubio primo*. *Alethius* tercia parte, quæstione trigesima, membro tertio, articulo 3 §. Idem tenet *Vualensis*, tomo tertio, de *Sacra*, cap. 119, & cap. 156, num. 6. & 7. *Turrianus*, lib. 1. pro *canoni*, *Apost. c. 25*, & adducit *Nicæphorus Patriarcham Constantino*. *Sanderus* lib. 2. de *imagine*, vlt. *Albertus Pighius*, lib. 8. cont. *Erasm.* non longe

à principio, & *Turcrem*, in c. *Venerabiles de Confess. d. 3.* Atq[ue] hæc sententia probabilior est, magis consensu viui Ecclesiæ.

Dicendum est ergo, fieri recte posse, ut prototypus in imagine, & *imago* propter prototypum, uno actu interiori, & exteriori, adoretur. Hæc conclusio ne existimo recte explicari mentem D. Tho. quam *Capreolus* affectus est loco citato, quæ secutus videtur *Ferra*. *Suprà* neq[ue] aliud fortasse fuit sensus *Caietani*, licet obseruari illum explicuerit, & sano modo intelligendus sit, cum dicit, adorationem hanc formaliter, & materialiter ad exemplar, & non ad imaginem terminari, est enim hoc verum de primario & per se termino qui adoratur, non tamen excludens est secundarius, qui veluti per accidens & concomitante adoratur. *Prius autem* quam conclusio nem probemus, explicemus amplius hunc adoracionis modum, *imago enim* quamvis in se reuera non contineat prototypum secundum proprium esse reale illius, continet tamē in esse, quod vocant, *representativum*: *Vnde* fit, ut homo, qui ex *sentibilibus* obiectis mouetur, proposita huicmodi imagine, statim ac veluti coniunctum cum imagine ipsum exemplar apprehendat, ac si reuera in illa aderet, & per modum *vtrumque* simul concipiatur, exigit polita apprehensione animus adorantis uno adoratorem *tempore* motu primario in exemplar, concomitante vero in *sentientia*, *imaginem* fertur, quam desculpante Christum ipsum adorat: non per deceptionem, quia non iudicat imaginem esse Christum, sed per simplicem ac viuam representationem exemplaris in imagine, ac si aderet. *Hæc autem* adorations modus probatur, primo ex *VII. Synod. act. 4*, vbi ex *Basilio contra Sabellium*, & *Athanasio serm. 4. contra Ariana*, hunc modum dicitur, *Qui adorat imaginem, in ea ipsum regem adorat.* Ex quo dicit *Ioannes legatus Oriens*, approbantibus alijs Patribus, colligitur hæc verba. *Vnde* *Beatus Pater* indicauit, non esse duas adorations, sed *vnam imaginem, & primi exemplari, & infra, Christiani imagines Christi, & Martyrum tenentes, & oculantes, animo videntur nobis Christum ipsum aut Martyres amplecti, Similia habentur actione 6. to. 4. actio. 7. circa finem. *Nec* aliud videtur sentire & *Conc. Trid. Sessio. 25. dicens, Per imagines, quæ oculamus, & coram quibus proculimmo, Christum adoramus, & Santos veneramus, Vbi verbum, Adoramus, latram, verbum autem, veneramus, dulium significare videtur: & utræcum adoratio dicit fieri, per imaginem, sicut adoratur princeps per vestem, aut cælestem, quando hæc oculamus personam adoramus.**

Secundo ex Patribus, *Basil. lib. de Spiritu sancto c. 18* *Regi* inquit, *dictur Regis imago, & non duo Regi, neque imperium conditum, neq[ue] gloria dividitur, quia sicut potest est vna: ita & glorificatio est vna.* *Origenes homil. 1. in Genesim*. *Qui vides imaginem aliam, vides eum cuius *imago* est.* *Damasc. lib. 4. de Fide cap. 12. Ad. Damasc.* *oramus crucem, non quod materiam colamus, sed figuram, ut quæ Christus designetur, & infra: Quicunq[ue] noua facit in dunum est, ut crucis signum adoremus, vbi enim signum facit, illio quoque ipse erit.* *Tandem Nicæphorus Constantiopolitanus* in dialogo, *Orthodoxus*, qui de imaginibus, introducit hæc reticuum interrogantem, *vbi sit scriptum de adoranda imagine Christi.* *Et responderi, Vbi scriptum est adorandum esse Christum, si quidem inseparabilis est à prototypo effigie eius, cum formam, non naturam, sed habitudinem, & infra dicit, *Imaginem habere cum prototypo communione nominis, honor & adoracionis, non equaliter, sed respectu.* Citat denique *Athanasius* dicentem *Qui imaginem aspicit, in ea Regum auctoritas aspicit.* *Tertio* ratione, quia hic modus adoracionis possibilis est (ut sat is explicatum, & probatum videtur) & extorationi consensaneus, nihil habet inordinatum, quia intentio, voluntas, & extiratio, quæ adoracionem discernit, rectissima est, quia per*

esse distinctam ab illa, qua directe adoratur exemplar, quia non repugnat eandem adorationem esse respectuam, & absolutam respectu diuersorum: non enim dicitur formaliter absoluta & respectu proper habitudinem ad aliquem terminum, sic enim omnis adoratio potest dici respectu, quia respectus obiectum adoratum & excellentiam, proper quam adoratur: sed ex parte obiecti adorari, quod potest esse vel absolute & in se excellens, vel solum respiciens excellentiam quae est in alio: dicitur absolute adoratio prout respectus obiectum prioris rationis, respectu vero ut cadit in obiectum, quod solum adoratur proper extrinsecam excellentiam: fieri autem potest, ut totum aliquod obiectum adoratur ratione vnius excellentiarum, quae non sunt in se in omnibus partibus talis obiecti, sed in una sit per se, in aliis tantum habitudine quadam: & talis adoratio respectu vnius quasi partialis obiecti dicitur absolute, & respectu alterius respectu.

Vnde ad ultimam obctionem, quae directe procedit contra superiorum doctrinam, respondetur, non solum Christum esse obiectum talis adorantis, sed etiam imaginem sub illo obiecto comprehendendi. Cum autem ex hoc inferatur, aliquam creaturam esse saltus partiale obiecti adorationis latraria, respondetur distinguendo consequens: aut enim intelligitur de obiecto per se primo adorato, aut de obiecto coadorato: de priori negatur sequentia, ut ex dictis facile patet; & de posteriori autem conceditur, quia, ut supra diximus, illa dictio exclusiva non excludit concomitantia: Neque est contra diuinam reverentiam, immo est maxime consentaneum illi, ut cum ipso Deo adorantur quae illi coniuncta sunt per habitudinem ad ipsum: quomodo, seruata proportione, in superioribus, dicebamus, humanitatem Christi adorari latraria, quia coniuncta est Verbo, quod dignum est, ali adorationis; quanquam humanitas, si praeceps consideretur, non sicut participem illam adorationem, ac ipsa persona vel diuinitas Verbi, quia semper manet creatura; sic ergo non repugnat esse acutum adorari seu coadorari latraria.

Sed obiectis, ergo eadem ratione poterit sacrificium imaginis Christi offerri, sicutem concomitante simul cum Christo, quod est plane factum: sed quia pater, quia, si non posset imaginis sacrificium offerri, maxime quia continet cultum latraria: at hoc nullum est inconveniens, quia dictum est, posse imaginem coadorari latraria. Atque idem argumentum fieri potest de cultu orationis, & similibus. Respondetur, negando sequelam, nam, ut sibi potest ex doctrina Scotti in 3. distinct. 9. s. v. l. sunt quidam actus, qui praeceps respiciunt personam intelligentem, ut talis est, per quos solum voluntur personae ad quas diriguntur, non autem imagines nec vestes, nec similia. Hinc Tridentinum Concilium, sessione 25. cum dixisset, imagines esse adorandas, adiunxit non quod ab eis sit aliquid potendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figura, nam petitio & fiducia sunt ex illis actibus, qui praeceps respiciunt personam intelligentem. Vnde, si aliquando videatur ad imaginem fundioratio, ut in illis verbis Eusebii, O Crux spes vestra, augē pia infinitiam, &c. figuratus est sermo, nam oratio sit ad Crucifixum; qui nomine crucis inuocatur, methonymice nominando continens pro contento: quo etiam sit, ut simul aliquis honor ipsi cruci tribuatur, nam, sicut oratio, ut est petitio, propriè & verè non sit, nisi ad exemplar, tamen ut est honor quidam potest talibus verbis vel signis fieri coram aliqua imagine, ut simul intelligatur imago honorari, cultus enim vel adoratio latius patet, & extenditur ad omnem rem, cui homo venerationem aliquam exhibet. Quod declaratur exemplo, nam cum aliquis accedens ad Pontificem, genua flebentes, & pedem desculans petit aliquid, petitio ad solum personam dirigitur, adoratio vero etiam ad vestem

Fr. Suarez Tom. I.

& calceum Pontificis terminatur. Atque eodem modo loquendum est de sacrificio, referentem ad diuinam personam in recognitionem supremi dominij, & ideo sacrificium, ut si non potest cum imaginibus communicari, ut contra quodam antiquos haereticos docuerunt Irenaeus lib. 1. ca. 24. Epiph. haeret. 27. 29. & 79. Augustinus haer. Epiph. res septima. Non repugnat autem ut actiones & Aug. ceremoniae, quae inter sacrificandum sunt, in hoc tempore imaginum redundant: Ad eum modum quo in VII. Synodo ad. 7. dicitur, merito nos oblationibus suffitum & luminarium ad imagines reuenter accedere.

SECTIO V.

Vtrum imago adorari possit, non adorato directe exemplari.

Supponimus id, quod est inter Catholicos certum & extra controversiam imagines non posse adorari, nisi proper excellentiam exemplaris; nam in eiusmodi est, propter quod ipsa sunt adoratio digna; & hoc significavit Concilium Tridentinum, cum, aegens de adorandis imaginibus, dixit, Non quod creditur inesse aliqua in divinitate, vel virtus proper quam sint conlenda. Quia vero duabus modis intelligi potest exemplar est rationem adorandi imaginem: uno modo tanquam rem per se primo adorata illam adoratione, quia adoratur imago; seu (ut dici solet) tanquam primarium obiectum quod, quem modum adorationis haec tenus trahit: alio modo tantum ut rationem adorandi seu ut obiectum quo, & non ut rem formaliter ac directe adorata, ideo nunc inquirimus, an hic modulus adorationis, qui excoegerari potest, possit etiam licet & honeste exerceri.

Prima sententia est, hunc adorationis modum ei- Prima sententia.

se superstitiosum & illicitum. Qam sub his terminis non intendo apud antiquos Theologos, necesse tamen est, ut ita opinetur omnes illi, qui negant, imagines propriè adorari, etiā cum prototypo, sed tantum abutuere, vel in propria, seu rememoracione: nam, cum insinuerit, adorationem posse terminari ad imaginem in se ipsam, afferantque solum dici adorari, quia coram illa, vel circa illam adoratur exemplar, ut unicum obiectum quod adoratur, consequens est, ut, cessante hac directa adoratione exemplaris, nulla possit manere imaginis adoratio, etiam nec vera esse possit, neque abusiva. Hac ergo ratione tribui potest hęc opinio Holkoth, Durand, & Pico Mirandul. Simili modo Platina & alii, Pius Mihi qui fingunt, solum externam actionem adorationis versari circa imaginem, non vero intentionem cultus & adorationis necesse est doceant, non existente tali intentione adorationis circa exemplar, non posse adorationem circa imaginem exerceri, sicutem honeste & rationabil modo. Nam, si fingamus, aliquem desculpari imaginem absy villa prorsus intentione cultus, tam exemplaris, quam imaginis, tantum ex simplici affectu osculandi vel genuflexendi, vix potest talis actio humana censeri, aut, si humana sit, erit vana, & otiosa, nisi sit etiam ficta & fallax: si vero id fiat ex intentione cultus circa imaginem, repugnat iuxta hanc sententiam restitutio, & ita censetur superstitiosa adoratio. Atque hoc modo defendunt mordicus hanc sententiam quidam moderni Theologi, tanta verborum exaggeratione, ut non solum superstitiosum, sed etiam stultum appellant, talen adorationis modum, in quo rationalis creatura se subiect creatura irrationali, illiusque seruam se exhibet. Ex alijs vero doctoribus, qui imaginem dicunt adorari cum prototypo, ita tamen ut ipsa etiam propriè ador-

Yyy 3 tur,

tur, illi videntur huic sententia fovere, qui nullum alium modum adorandi imaginem declarant, nisi per eandem adorationem eum prototypo. Ethoc modo videntur fovere huic opinioni Diuus Thomas & ferè omnes Thomistæ, maximè Capreolus in tertio, distinctione nona, in solitione ad tertium, contra secundam conclusionem, & idem sentit D. Bonaventura, ibi, nam cum in rebus alijs sacris, talam modum cultus admittere videatur, de imaginibus id negat. Alesius vero, Ricardus & alij eodem modo furent, quo Diuus Thomas, quorum auctoritas, licet in hac parte, negariua tantum videatur, scilicet, quia talis actionis mentionem non fecerunt, tamen si rationes eorum spectentur, videntur non solum tacere, sed etiam excludere & negare hunc adorationis modum. Atque idem argumentandi modus sumi potest ex Concilij & Patribus.

Probatur ergo primo hæc sententia, nam Concilia cum doceant vel definiunt, imagines esse adorandas, rotam rationem & modum huius adorationis in eo pönunt quod exemplaria in eis adorantur, seu quod earum adoratio transit ad exemplaria: ergo abhique hac transfiguratio (ut sic dicam) nulla est recta imaginis adoratio: sit autem transitus ad exemplaria, quando in illud dirigitur adoratio tanquam in obiectum primario adoratum: tunc enim vere dicuntur in imagine adorari. Antecedens patet ex Concilio Tridentino, sessione vigeſima quinta, vbi, cum dixisset, imagines esse adorandas, non propter aliquid numen quod in se habeant, subdit. Sed quoniam honos, qui ex exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illarepresentant: & declarans amplius hanc relationem, subiungit, Ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus procumbimus, Christam adoremus, & Santos, quorum illa similitudinem gerunt. Quæ definitio, cum sit doctrinalis habet vim vniuersalitatis propositionis, id est, omnem honestam adorationem imaginis esse huiusmodi, & consequenter excluditur omnia alia adoratio per quam exemplar dicto modo non adoretur. Et (quod amplius est) statim hoc modo declarat superiorum Conciliorum definitions, dicens, Id quod Conciliorum præserit vero II. Nicena. VII. Synod. II. Synod. Nicena. contra imaginum oppugnatores est sanctum. Quos circa in eodem sensu accipienda est definitio VII. Synodi, act. septima in definitione fidei: vbi cum dixisset, venerandas imagines retinendas esse, subdit Concilium, Quo scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionem, omnes, qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem, & desiderium veniant, illisque (id est imaginibus) salutem & honorariam adorationem exhibeant, non, secundum fidem nostram, veram atriam, & infra, hunc honorem declarans, subdit. Imagines enim honor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque de scriptum argumentum. Ibi ponderanda est illa coniunctio, seu particula, quoque, nam, sicut ex illa superius colligebamus, quando adoratur prototypus, coadpari imaginem, ita hic recte colligi potest, quoties adoratur imago, in eadiorum defertum argumentum, id est, exemplar. Huc etiam accedit doctrina Concilij Senonensis in decretis fidei, capit. decimo quarto, quæ sic habet, Neque, dum Catholicis quipiam Sanctam Christi veneratur imaginem aliquod numeri illi subesse putas, aut quasi Deum colis, sed ob recordationem filii Dei, ut in eius amore recalescat, cuius imaginem videre desiderat. Et nos quidem, non quasi ante diuinitatem, ante imaginem prostrernimur, sed illum adoramus, quem per imaginem, aut passum, aut in throno sedentem recordamus. Difficilis loquitur Concilium Moguntinum, capit. quadragesimo primo, dicens, Pastores nostri populum accurate moneant, imagines non ad id propoñi, ut adoremus aut colamus eas (scilicet per se solas & absque exemplaribus.) Sed ut quod adorare aut colere, aut quarum rerum viuunt membris.

Cont. Se- nonem.

Cœcil. Mo- guntinum.

Audebemus per imagines recordemur.

Secundo afferuntur pro hac sententia varia Patrum testimonia, quorum verba referre prolixum est & invile, cum quia potissima eorum in Septima Synodo referuntur; & ex parte allata sunt à nobis Sectione præcedenti: tum etiam, quia in re nil aliud continent, quam quod in verbis Concilij Tridentini, & in definitione VII. Synodi continetur, scilicet, quod in imaginibus exemplaria adoramus, non in tabulis & coloribus honorem constituentes, sed illorum prædicatorum gloriam, quos imagines referunt, ut ait Adrianus Papa in epistola ad Constantiū & Irinem, relata in secundo actu VII. Synodi, vbi alijs testimonijs & rationibus hoc confirmat. Et in actu tertio similia habet Theodosius Patriarch. Ierosolym. vbi adducit testimonium Basilius supra tractatum; & actu quarto est egregium testimonium Germani Patriarchi Constantiop. Et hoc etiam confirmat, quod se ab his Patribus dicuntur imaginibus exhiberi honorem per recordationem & memoriam exemplarum, nimur quia honor ipsorum non potest secerni, quando imagines coluntur, ut videtur licet in citatis oculis, & in verbis Epiphanij, quæ actu sexto, tomo secundo Epiph. habentur, & referuntur in capit. Venerabiles, de consecrat. distinctione terra vbi in summa dicitur, licet in recordationem & memoriam prototyporum honorificè adoremur: imagines, non tantum ob id illa ratione exhibetur. Rursus est frequens alacritatio, quæ hos magis declarare videatur, scilicet imaginum adorationem non contineri intra ipsas, sed ad eos transire, quos repræsentant. Si eloquitur Phorius Patriarcha in libris de septem Synodis circa septimam, cuius illa sunt verba notanda, Neque enim in illa (scilicet imaginibus) confitimus, honoremque & adorationem conciuiimus, neque ad alios dicimus & varijs fines distribuimus, sed per diversum & singularem ipsorum cultum & adorationem, que in eis faciunt, conuenientiique, ac minime dubia ratione annuntiostis ad inusitatum illam, singularemque vniuersam unitatem dirigitur. Et Basilius citatus sectione præcedenti, id est, imaginis & Imperatoris vnam esse adorationem, & non diuidi in imperium, quia imaginis honor ad exemplar transit. Quod etiam dixit Damascenus libro quarto, de fide, capit. 17 & liber 4 cap. 12. & orat. 1. & 3. de imaginibus: & hoc postremo loco circa Athanatum addit, exclusionem seu negationem alterius adorationis, dicens, Quidam admodum Iacob cum esset in vita discessus safigum virgo Ioseph adoravit, non virginem ipsam honoratus, sed eum, qui virginem tenebat, ita nos Christiani non alia ratione imagines colimus, nisi quemadmodum etiam cum filios nostros & pares oculamur, ut animi nostri desideriam induimus. Sic etiam Leontius Dialog. 5. cit. in VII. Synodo actu quarto. Manifestum est (inquis) quod Iacob lignum non adorauit, sed per lignum Ioseph, quemadmodum nos per crucem Christum: Eadem est sententia Augustini, libro tertio de doctrin. Christian. capit. 9. vbi in vniuerso loquens de signis sacris, ait, veros Dei cultores non debere in eis littore, sed ad signa transire. Et Gregorius libro primo, epistola 33 & Gregorius 109. simpliciter explicat hæc adorationem imaginis per recordationem, ita ut tota ad prototypum tecta: & hoc sensu lib. 9. ep. 9. negat, adorandas esse imagines, scilicet nisi in eis Deus aut Sancti adorentur, & eodem modo loquitur Hieron. Dan. 3.

Tercio argumento ratione, applicando illam, Eusebius, quæ D. Thom. hic vñus est: idem est motus in imaginem, & in id cuius est imago, ex quo principio D. Tho sic colligit, Dupliciter potest considerari imago. Vno modo, ut res quædam, & ut sic alius est motus in ipsam, quam in re repræsentatam, sub hacten ratione non est imago digna aliqua adoratione, cum sit res inanima: alio modo confidetur imago formaliter ut imago est, id est, ut refertur in

per se primo tendit in Christum, in imaginem vero concomitante, & propter ipsum, ergo hæc adoratio honesta est, & rectæ rationi consonantia. Et confirmatur, quia supra ostensum est, quāmis creaturæ non possit per se primo adorari latræ: posse tamē coadquirari, sicut humanitas Christi coadquiratur Verbo, & purpura Regis coadquiratur honore regio.

Obiectio.

Reffersio.

Obiectio.
Gabriel.

Reffersio.

Obiectio.
Illiatio.

Dices, hoc habere locum in ijs, quæ aliquo modo vnum constituant cum persona adorata, imago autem non facit vnum cum exemplari. Sed hoc nihil obstat, quia imago, & exemplarum sunt vnum habitudine, & apprehensione, exemplarum enim in imagine repræsentant, adoratur quidem in suo vero esse, quasi denominato tamen, & vestito imagine, & ita per modum vnius obiecti, & ipsum per imaginem, & imago cum ipso, vno motu adorantur.

Sed vrget Gabr, quia litteræ exterius vnum motus apparet, interius tamen reuera sunt duo, quia alia est existimatio Christi, alia imaginis, ille enim, ut Deus, hæc, ut imago Dei adoratur, vnde in voluntate etiam erunt actus diuersi, aut si fortasse alterius vnum est, ratione tamen formaliter distinguentur. Respondetur quod ad intellectum attineri quāmis possit interdum exemplarum, & imaginem distinctis conceptibus, & per modum plurium rerum concipere: tamen etiam potest per modum vnius obiecti apprehendere prototypum, verbi gratia, Christum in imagine: & hic modus concipiendi interuenit in hoc adoracionis modo, qui non solum doctis, sed etiam in doctis & fidelibus, communis, & vulgaris esse videtur. Vnde fit etiam, ut sicut vnico corporis motu, ita etiam vniuerso voluntatis actu homo feratur ad collendum illud obiectum: neque oportet in tali actu rationes formales distingueret, quia ratio formalis obiecti eius vna est, licet in materiali obiecto sit aliqua diuersitas, sicut in adoratione Christi, & humanitatis Regis, & purpuræ, sive explicatum est.

Ex hac conclusione, ut res distinctius explicetur, infero primò, in hoc genere adoracionis, & per hunc actum directe ac primario adorari Christum seu personam in imagine repræsentatam ob propriam excellentiam, quam in se habet. Ita declarant hanc adoracionem predicti autores & manifeste sumuntur ex citatis Patribus, statim referendis, & aperte convincuntur fundamento prioris sententia, quia hæc adoratio est perfecta latræ, verbi gratia, ergo necesse est, ut ad personam dignam tali adoracione directe terminetur, quia talis adoratio incomunicabilis est alteri. Item per hanc adoracionem, non solum profiteretur homò, id, quod adorat, repræsentare Deum, sed etiam esse Deum, & redemptorem vel supremum dominum suum, alias non esset vera & suprema latræ, hæc autem professio, seu significatio, vera non esset, nisi talis adoratio ad personam repræsentatam, directe ac primario tenderet: & hoc declarat Ecclesiæ, quando adorando crucem ita ad illam loquitur, sicut ad Christum.

O Crux aye spes unica
Hoc passionis tempore
Auge pia iustitiam,
Res que dona veniam.

Præterea hoc declarat fundamentum, quo D. Thom. hic vtitur ex illo axiome Aristotelis lib. de memor. & reminis. Idem est motus in imaginem, & in id cuius est imago. Vnde infert, motum adoracionis imaginis, ut imago est, in exemplar terminari, quod Patres aiunt, honorem imaginis ad prototypum tendere: si ergo hic motus seu honor, sit perfectus in illo ordine, necesse est, ut ad exemplar terminetur tanquam ad rem per se primo ac principaliter adoratam.

Secundo infero, per hanc adoracionem adorari etiam imaginem, non solum actu externo, qui ad adoracionem non sufficit, sed etiam interiori motu

Fr. Suarez, Tom. I.

& intentione adorantis, atq; non ita abusivæ tantum, sed vere ac proprie. Hæc est in primis mens D. Thom. alias non satis explicuisset aliquam veram adoracionem imaginis, quia non declarat alium modum adorandi illam: & hoc declarauit Paludanus, dicens, verè adorari imaginem, & in se, licet non propter se, sed propter exemplar, & eodem actu, quo exemplar:

& in hoc æquiparat adorationē imaginis adoratio in specierum altaris, & reliquiarum: & hoc declarauit Capreolus dicens, Christum & imaginem esse vnum: ocalis obiectum talis adoracionis, quod etiam dixit Ferrar. Hoc etiam probant testimonia Conciliorum adducta, adiunctis his quæ sc̄t. præcedentē

diximus: nam simpliciter docent, imagines esse adorandas, quod de vera & propria adoratione intellegendum esse ostendimus: & rursus declarant, adorationem imaginum potissimum fieri adorando

exemplaria in imaginibus, seu per imagines exemplaria: ergo sentiunt, talem adorationem non ad exemplaria nuda (vita dicam) vestita imaginibus: & consequenter ad imagines ut coniunctas exemplaribus terminari. Ad quod confirmandum ponderari possunt verba definitionis VII. Synodi act. 7. *Quis adoras imaginem, in ea quoque adoras descriptum argumentum: vim enim quandam & energiam habet illa coniunctio & particula quoque, qua denotatur, non solum adorari vnum in alio, quia in praesentia alterius, sed etiam vnum cum alio, ita ut vtrumque vere adoretur.* Quapropter, ad intelligendos autores cauenda est æquiuocatio terminorum: interdum enim dicunt, hac adoratione imaginem per se, seu in se adorari, ut declarent, non esse abusivam tantum, sed veram & propriam, interdum vero dicunt, illam adorari concomitante, ut declarent, non esse ipsam obiectum, quod per se primo adoratur, sed coadquirari tantum primario obiecto: & in eodem sensu dicunt interdum, adorari per accidens, ut patet ex Capreol. supra: & fortasse eodem sensu locu

Henricus.

tus est Henricus quodlib. 10. q. 6. nam apud Philosophos per accidens moueri seu denominari dicuntur, quæ concomitante, vel tanquam partes, vel tanquam accidentia mouentur, licet in se vere afficiantur motu, quod maxime est in vsu, quando vnum alteri accidentaliter coniungitur, ut in superioribus tactum est. Ad tollendam ergo vocis æquiuocationem, dicimus, imaginem vere ac propria adorari seu coadquirari sub exemplari: & hoc modo vna adoratio cum ipso coli.

Tertio infero, totam rationem huius adoracionis, illatio. est excellentiam prototypi, quæ & ipsum, & imaginem eius adoracione dignam reddit: exemplar videlicet per se, & propter se, imaginem vero propter exemplar. Hæc etiam est certa veritas, quum illis verbis declarauit Concilium Tridentinum sess. 25. Cont. Tri. dicens, *Imaginibus debitum honorem, & venerationem impertendam, non quod creditur inesse aliqua in iis diuinis propter quam sibi colenda, sed quoniam bonos qui eis exhibebut, referunt ad prototypa, quæ representant.* Et hoc etiam coniunctum fundamenta eorum, qui negant E imagines proprie adorari: nam saltem probant, non adorari propter excellentiam quæ in ipsis sit: & hoc sensu ostendimus supra, omnem adoracionem imaginum esse respectuam.

Quarto infertur, hanc adoracionem imaginis 4. illatio. Christi, verbi gratia, proprie esse latræ exhibitu ad obiectum primarium, seu personam quæ per se primo adoratur, nam ex habitudine ad illam, & ad excellentiam eius prout in ipsa est, habet, quod sit perfecta & summa adoratio: quam vox latræ, suppolito vsu in rigore significat. Quia tamen ille actus qui vnuus est, & indiuisibilis, terminatur simul ad imaginem cum prototypo, ideo vere dicitur talis imago vere adorari, adoratio latræ, sicut humanitas Christi vere dicitur adorari latræ, qua adoratur Christus, quāmis illa adoratio nō habeat quod

Yyy 2 sit

Satisfactio
fundamentis in con-
trarium.

fit latrīa ex humanitate, sed ex persona ipsius Christi quod statim magis declarabitur in solutionibus argumentorum.

Ad primum ergo fundamentum contrarie sententie ex autoritate VII. Synodi uno verbo responderi posset, in illis locis non loqui Concilium de hac adoratione, qua imagines coadortantur cum prototypo, ut imagines sunt, sed quia ipsæ solæ adorantur, ut res quædam sacra sunt: illa enim adoratio inferior est, ut sequente sectione constabit. Ne tamen cogam illam sententiam & expositionem postea trahandam accommodare omnibus locis illius Concilij, possumus secundo respondere, ex paulo ante dictis, quamvis imago adoratur eodem actu latrīa, quo adoratur prototypus, tamen illum eundem actu esse latrīam perfectam prout terminatur ad prototypum, prout vero terminatur ad imaginem non esse perfectam latrīam, sed habere vim & rationem inferioris adorationis. Non quod haec duæ rationes in illo actu secundum rem, seu ex natura rei distinguantur, sed tantum habitudine & præcisione mentis: sepe enim contingit, eadem indiuisibilis actionem respicere diuersos terminos, & præcise conceptam per habitudinem ad unum vel alterum habeat & diuersam rationem seu denominationem: sic eadem actio, prout est à Deo, est concursus primæ causæ, prout vero est à causa secunda, est efficiencia eius: sic etiam, licet beatus eadem indiuisibili visu videat Deum, & creaturas in Deo, nihilominus illa visus est beatitudine prout terminatur ad Deum, non vero prout terminatur ad creaturas; similiter, iuxta probabilem opinionem, quod possunt Deus & proximus diligendi eodem indiuisibili actu, talis actu prout terminatur ad Deum, est amor super omnia, non vero prout terminatur ad proximum. Sic ergo, quamvis idem motus adorationis tendat ad prototypum in imagine, & ad imaginem propter prototypum, nihilominus illæ actu respectu prototypi est proprie latrīa, quia illud respicit ut obiectum summe excellens & per se adorabile, respectu vero imaginis non erit tam perfecta adoratio, sed inferior veneratio, quia illo eodem actu non adoratur ut sumnum obiectum, sed ut aliquid ad illud pertinens, coadortatur illi. Quæ responsio magis in sequente sectione declarabitur. Ex illa vero intelligitur, in re nullam esse diuersitatem inter sententiam Concilij, & Diuī Thomæ: nam Diuī Thomas solum considerauit unitatem motus seu actionis, & ideo dixit, eadem adoratio latrīa, qua colitur Christus, adorari imaginem eius, quod verum est, quia est unus indiuisibilis actu: hanc autem unitatem adorationis non prætermisit Concilium, ut vidimus, quia tamen illam in una actione aliter adoratur exemplar, & aliter imago, illud per se primo & propter se; hæc concomitanter & propter aliud, ideo adorationem illam sub nomine latrīa simpliciter dicitur, reulit ad solum exemplar, respectu vero imaginis dicitur se in inferiore adoratione.

Obiectio. Dicis Ergo, saltem quoad modum loquendi non est simpliciter afferendum, imaginem Christi esse adorandum latrīa: Tum quia Concilium non ita loquitur, sed potius id negat; tum etiam quia illa adoratio, prout terminatur ad imaginem, non est latrīa: tum denique quia Sancti frequenter cum exclusione dicunt, solum Deum adorari latrīa. Respondeatur, cum res iam constet, in visu ocum, prudentia opus esse, ne posset sermo, aut audientes in errorem inducere, aut scandalum aliquod gignere; & ideo attendenda est consuetudo & apprehensio, seu existimatio eorum coram quibus est sermo: nam in diversis sensibus verumque potest affirmari, vel negari, & utriusque loquendi modus habet fundamentum in Concilij & vsu Ecclesiæ. Et ideo inter sapientes recte loqui possumus, ut Diuīus Thomas loquitur, imaginem Christi adorari latrīa, quia in re ipsa uni-

Aclus est actus latrīa, quo ipsa cum exemplari colitur: & quia in hoc modo loquendi non significatur, adorationem illam habere perfectionem latrīa exceptu ad imaginem, aut in imagine filtere, quatenus vere latrīa est, quod solum negavit Concilium sed significatur, adorationem latrīa complecti adorationem imaginis, quod verum est; sicut absolute verum est, Beatos videre creaturas visione beatifica, in quo non significatur, illam visionem esse beatificam ex habitudine ad creaturas, sed solum, visionem ipsam beatificam ad creaturas extendi. Vnde, cum exclusive dicitur solus Deus adorari latrīa, tantum excluditur alia persona, ad quam posset per primo illa adoratio terminari; non vero excluduntur concomitantia, sicut cum solus Rex dicitur adorari honore regio non excluduntur purpura & alia, quæ coadortari solent: sic ergo in praesenti non excluditur imago, quæ cum suo exemplari coadortatur, nam reuera vissitissimus modus illam adorandi huiusmodi est, qui, quamvis à Theologis subtiliter explicetur, à rudi tamen & inducto plebe faciliter exerceatur. At vero pro concione ad plebem oportet cautissime & discretissime loqui, ut omnis error & idolatria occasio vitetur: & ideo satis erit do cere populum, imagines non propter se, sed propter personas quas represtant, in honore haberi, & in ipsa imaginibus personas ipsas & adorari absque subtiliori discussione.

Propter hæc verba, & hanc responsum, attribuitur mihi quidam modernus autor, quod scripsit, non esse prædicatum populo, imaginem Christi esse adorandam latrīa; & quod afferetur D. Thomam non fuisse id concessum, si VII. Synodum legisset. Sed neutrum horum ex haec non dicitur colligi potest. Evidet D. Thom. ego valde probabile existim, ipsum non vidisse sepius synodum, cum eius mentionem non fecerit. Quod si vidisset, non mutasset quidem sententiam, nec fortasse loquendi modum, cum simpliciter verus sit, exposuisset tamen Septimam Synodum, si amque sententiam cum modo loquendi illius concilii sit. Quod vero ad concionandum coram plebe pertinet, non negamus, veritatem hanc prædicandam esse populo quatum ad definitionem eius pertinere potest, sed tamen quia materia est lubrica & obsecura, & in ea non solum sunt variae Theologorum sententiae, sed errores etiam miseri possunt, ideo dicimus coram plebe caute & discrete loquendum, & potius esse rem ipsam explicandam sub communibus terminis qui à plebe concipi possint, quam sub terminis scholasticis, qui vix intelligi valeant.

B Ad aliud fundamentum ex ratione sumptum, à responsu est, illo arguento recte concludi, imaginem per se solam non posse adorari illo cultu, qui exemplari secundum se debetur, non tamen probari, non posse coadortari simul cum exemplari illo eodem cultu quo adoratur exemplar. Et quod hoc nihil refert, quod imago sit res distincta & inferior prototypo, aut quod esse representatum secundum se sit inferioris rationis, quam verū esse representatum: nam ob hanc causam ipsa imago inferiori quodam modo participat illam adorationem, seu ab illa attingitur: nam, licet adoratio una sit, non est necesse, ut qualiter cadat in omnia, quia per illa coadortantur, sicut eadem adorazione, quia sicut homo colitur, adorantur corpus & anima, non tamen que, sed magis anima quam corpus; sic ergo imago adoratur quidem una adorazione cum prototypo, non tamen que se prototypum. Atq; hoc ipsum & nihil aliud probat confirmatione ibidem adducta, q; adoratio imaginis respectu est, q; verum esse certe, etiā de illa adorazione, quia simul cum exemplari imago adoratur, quia imago nullo modo est adorabilis propter se, sed solum propter extrinseci excellētia. Neq; inde necessario sit, adorationē imaginis

matuum, non obligat pro semper: sed tunc in eo modo adorandi nihil aliud omittitur, nisi directa exemplaria adoratio: ergo ratione suilla omisio non semper est mala, vel contra rationem. Altera vero pars antecedentis, scilicet, quod neque ut circumstantia talis actionis illa carentia mala sit, probatur, quia nullum potest exegiitari praeceptum, vel negatiuum prohibens talen circumstantiam, vel affirmatiuum pricipiis ut quotiescumq; adoratur imago propter exemplar, adoretur etiam exemplar directe & in se, tanquam obiectum quod: hoc enim praeceptum neque ex sola ratione naturali ostendit potest, cum satis declaratum sit, posse vnam adoracionem ab altera praescindere, & in utraq; reperi honestam causam, & rationem adorandi sine coniunctione actuali alterius. Deniq; illa directa adoratio exemplaris non est necessaria, ut adoratio imaginis habeat debitum finem ultimum seu remotum quia ex se tendit in Dei seu prototypi honorem: neque etiam est necessaria, ut habeat debitum finem proximum, quia sine illa habet talis actus debitum obiectum formale, & materiale ut probatum est: finis autem proximus nihil aliud est, quam debitum obiectum actionis. Ergo ex solis principiis rationis naturalis colligi non potest praeceptum obligans ad hanc circumstantiam. Nec vero fingi potest, hoc praeceptum iure positivo additum esse, cum nec scriptum, nec traditum ostendi possit, nec consuetudine introductum. Quin potius (quod hanc veritatem maxime confirmat) frequenter tractamus imagines, aut alias res sacras peculiari quadam veneratione & reverentia, etiam si res in illis representatas directe & per se non veneremur.

Tertio argumento in hunc modum: nam ex duplice fundamento existimari potest hic modus adoracionis illicitus; prius est generale, quia nulla res inanimata proprie & in se adorari potest, ita ut interior affectus adoracionis ad illam tendat, quantumvis sacra & sancta sit; alind fundamento esse potest speciale imaginum: nam, licet alia res inanimata, quatenus sunt aliquo modo sacra, adorari interdum possint, iuxta illud, Adorate scabellum pedum eius, quoniam scabellum est, imagines vero, ut res quodam sunt, nullam habent sanctificationem, sed solum referunt prototypa: & ideo non sunt adorabiles, nisi ut imagines sunt, id est, ut acta referunt prototypa, quae in ipsis principaliter adorantur. Neutrum autem ex his fundamentis firmum est. Et de primo quidem non immerito dixit Paludanus loco supra citato, esse absurdum principium, nihil irrationale esse adorandum in se: nam, ut vidimus in superioribus, sacra Scriptura iubet has res adorare, Adorate scabellum pedum eius, & eodem modo loquuntur Sancti, Praecepit adora, dixit Nazianzenus, & alia familia in superioribus adduximus: praeceptum ex VII. Synodo, vbi seipsum edicuntur haec adorabiles, & honorabiles, & earum adoratio comparatur cum adoracione sacrarum vestium, calicis, libri Euangeliorum, & similium rerum. Quae comparatio sit in VIII. Synodo, canon 3, non potest autem vere ac proprie dici aliiquid esse adorabile, aut vere ac proprie adorari, nisi in se adoretur, non solum actu externo, sed etiam ex interiori intentione adoracionis & cultus, ut etiam est in superioribus ostensum: ergo omnino falsum principium est, rem inanimata non esse in se adorabilem. Ratio vero est, quam insinuavit Paludanus, quia, licet res inanimata non sit adorabiles propter se, ut omnes Theologi docent, & est per se notum, est tamen adorabilis in se propter aliud: hoc enim duo non repugnant, cum in altero obiectum materiale, in altero formale significetur, sicut esse potest veritas in se creditibilis, non tamen propter se, sed propter aliud, & medium esse potest in se amabile, licet non propter se, sed propter aliud, sive ergo obiectum

A formale extrinsecum est materiale: atque ad hunc modum, licet res inanimata non sit adorabilis ratione sui, potest tamen esse adorabilis ratione alterius: & tunc affectus adoracionis terminatur ad ipsam, ut in se vere adorata sit, quod in tertio tom. de vasis, & aliis rebus sacris latius ostensuri sumus: ergo ex hoc capite non repugnat, imaginem, eo quod res inanimata sit, adorari praedicto modo, non adorato prototypo ut obiecto quod adoratur, sed solum ut ratione adorandi, sic enim frequentius adorantur vasa, & alia res sacrae inanimatae, ut ex ipso vnius confit: & citato tom. 3, disput. 8, sect. 8, latius dictum est.

Aliud fundatum seu principium illius sententiae, quatenus in hoc distinguunt inter imagines & alias res sacras inanimatas, pugnat aperte cum doctrina VII. & VIII. Synod. qua imaginum adoratio aliarum rerum sacrarum adoratio aequiparatur: repugnat etiam cum doctrina Dini Thomae 2. 2. quæstione 99, artic. tertio, vbi inter res sacras, qua veneratione dignae sunt, numerat imagines cum reliquis, & vatis consecratio: repugnat etiam rationi, qua ex eodem Dino Thoma ibi artic. primo, sumitur. Nam res sacra efficiunt ex eo quod ad diuinum cultum ordinatur: nam, sicut ex eo quod aliquid ordinatur in finem bonum, sortitur rationem boni, ita etiam hoc quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam diuinum, & sic ei quoddam reverentia debetur, quae referuntur in Deum. Sed imagines hoc ipso, quod ad Deum, vel Sanctos representandos deputatae sunt, sunt diuino cultui vel Sanctorum dicatae: ergo habent dignitatem, & sanctificationem rerum sacrarum; & tanquam res sacrae adorabiles sunt. Dicunt vero aliqui, hoc esse verum de quibusdam imaginibus, qua speciali benedictione, consecratione, vel sacra unctione, in Ecclesia sanctificari confuerunt. Cui sententia fauere videtur Adrianus Papa in scripto de imaginibus, capite trigesimo nono, vbi, respondens haereticis, qui Tharaflum, & VII. Synodum reprehendebant, quod imagines sacris vatis aequiparauerint, inquit, falsum esse quod haeretici aiebant, imagines non sanctificari per aliquam sacram orationem, Quia versus, (inquit) Sancta nostra Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia fuit & est. Quando sacra imagines, vel historia pinguntur, prius sacro Chrismate unctionur, & tunc a fidelibus venerantur. Sed haec limitatio non est in vniuersum necessaria; nam, licet possint imagines hoc ceremoniali modo (vita dicam) sanctificari, tamen hoc simpliciter necessarium non est, ut tanquam res sacrae habeantur & colantur, sed satis est, ut Dei, vel Sanctorum cultui deputentur, ut ex ratione & doctrina Diti Thomæ citata confit: deputantur autem ex hoc, quod ad illos representandos instituuntur & assumuntur, ut Epiphanius significauit in VII. Synodo actione sexta tom. 4, in principio: vbi si inquit, Typus salutifera crucis, sive sacrata preceptione, sive dedicatione, apud nos honorabilis existit, satisfacit enim nobis figura. Ex quibus ultimis verbis colligitur generalis ratio, nam propria sanctificatio imaginis non consistit in aliqua benedictione vel unctione, sed in representatione persona sacra, ad quam habet respectum ex hoc precise, quod illius similitudinem gerit, & vice illius substituitur, ut Anastasius in eadem VII. Synodo, actione quarta significauit. Vnde ex vi huius representationis, & institutionis, habet imago aptitudinem ad illos sacros vasis, ad quos conferre potest: ergo hoc satis est, ut, tanquam res sacra, venerabilis existat: & ideo VII. Synodus non de benedictionis, aut unctionis imaginibus, sed simpliciter de imaginibus ait, esse veneratione dignas: & sapientia exempla adhibet de imaginibus nulla speciali ceremonia sacratis, vel de cerea imagine, qua vtebatur Chrysostomus, & de imagine à Nicodemo depicta, & simi-

Cum à prototypopraesentatione
res sacrae inanimatae
adoretur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII. Synod.

D. Thom.

res alia sacra inanimatae adoratio colitur.

VII. &
VIII

& similibus: imagines enim ad Deum vel Santos
repræsentandos dicatae, hoc ipso inter res sacras in-
animatas computandæ sunt: & ideo non minus
sunt adorationis capaces, quam aliae res huius Deo
consecratae.

Vltima no-
stra senen-
tia confir-
matio.

Atque hinc potest vltimo hæc sententia confir-
mari autoritate, præsertim VII. Synodi, in qua fre-
quentissime dicitur: imaginibus deberi venerari-
am adorationem, qualis debetur rebus sacris, non
tamen latram, vt patet in a. & secunda, post epist. B
Adriani, & saepissime in 3. 4. & 6. ad denique in se-
ptima in ipsam hæc definitione, quæ definitio est
accommodata proportione intelligenda: nam
mens Concilij est, imaginis non deberi adoratio-
nem omnino æqualem illi quæ debetur exemplari.
Vnde respectu imaginis Christi intelligitur de la-
tria propria vt verba sonant, respectu vero imagi-
num Sanctorum, intelligitur etiam de dulia, quæ
ipsi Sanctis debetur: igitur ex doctrina Concilij
adoratio imaginis, prout ad ipsam terminatur, in-
ferior est adoratio exemplaris: illa autem infer-
ior adoratio imaginis non potest esse alia, nisi illa,
quæ est mere respectus, & nimirum in excellentia ex-
emplaris tanquam in ratione adorandi, versatur
autem circa imaginem vt in rem propter aliud ad-
oratam. Duobus autem modis supra insinuatis elu-
di potest hoc testimonium. Prior est, quod adora-
tio imaginis dicatur inferior, quia inessa intentio
cultus nō cadit in ipsam, sed sola actio exterior cir-
ca illam versatur ex intentione colendi exemplari.
Sed hæc responsio, vt supra ostendimus, falsam in-
troducit doctrinam, multumq; derogat imaginum
venerationi: nam ex ea non solum sequitur, imagi-
nes minus coli, quam exemplaria, sed etiam sequi-
tur, illas non coli, sed sola exemplaria, quia, sicut
adoratio exterior, nisi ex intentione cultus proce-
dat, non est vera, sed ficta adoratio, si absolute con-
sideretur, ita etiam respectus non potest exterior
actio esse vera adoratio aliquis fæi, si nullo modo
ex intentione colendi illam, sed aliam, procedat:
multoq; minus dici potest honoraria adoratio eius-
dem rei, si non ex intentione adorandi illam proce-
dat: cum tamen dicta VII. Synodus dictam inferio-
rem adoracionem, honorariam imaginis adoratio-
rem appelle; quæ omnia in superioribus latius per-
pendimus.

Alia responsio est, appellare Concilium inferio-
rem, illam imaginis adorationem, quia, licet, proce-
dat ex intentione colendi exemplar in imagine &
per imaginem, tamen illam non intentio inferiori mo-
do attingit imaginem, quam exemplar, etiam si v-
trumq; directe attingat, & vt obiectam, quod ador-
atur. Atq; ita fit, vt Concilium non doceat, imagi-
nes posse adorari aliqua inferiori adoratione qua in
re ipsa non colatur principaliter, directe, & vt quod,
ipsum exemplar. Sed quanquam haec exppositio im-
probari non posse, vt etiam in superioribus dixi-
mus; & ideo coniuncti etiam non posse, Concilium
formaliter & expresse sententiam nostram defini-
uisse, nihilominus tamen ex doctrina Concilij, et
iam sic exposta, per consequentiam satis probabi-
lem inferre possumus quod intendimus. Nam, si
imagines vere ac proprie adorari possunt aliqua in-
tentione cultus, quæ ad illas terminatur, & vt sic in-
ferior est intentione adorandi exemplar propter se
ipsum: ergo illa intentio concepta sub illa præcisa
ratione inferioris adorationis, non attingit exemplar
in recto & vt quod, sed in obliquo tantum & vt
quo: ergo, sicut illa adoratio à nobis mente præ-
scinditur, & concipiatur vt inferior, ita etiam potest re-
ipsa exerceri sola, & sine concomititia vel identi-
tate perfectioris adorationis, quæ ad exemplar in
recto, & vt quod, terminetur. Hæc vltima conse-
quentia (reliqua enim omnia clara sunt) probata, vt
existimo, sufficenter est, illis rationibus, quibus

A ostendimus, hunc modum adorationis inferioris,
non solum cogitatione, sed etiam re ipsa, præcise à
superiori, & esse possibilem, & esse honestum. Et ex
solutionibus argumentorum contraria sententia
id etiam eiudeter constabit. Et confirmatur ex ver-
bis D. Tho. 2.2, quæst. 99. art. 1. dicentis. Ex his quod
aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam duci-
num, & sic ei quædam reverentia debetur, quæ refertur in
Deum. Et inferioris arti. 3. in hoc ordine ponit imagi-
nes & earum venerationem. Satis autem significat
Diuus Thomas in prædictis verbis, illam reveren-
tiam, quæ his rebus sacris debetur, referri quidem
in Deum, non tamen esse eandem, neque tantam,
quanta est illa, quæ ipsi Deo propter se debetur. Un-
de particula illæ quædam reverentia, diminuitur esse
videtur, seu distinguens hanc reverentiam ab illa
quæ ipsi Deo secundum se debetur: & eandem vim
habet illa particula, quæ refertur in Deum, & illa quæ
est in arti. 3. scilicet, in quibus (rebus videlicet laetis,
vel reliquijs) persona Sanctorum quodammodo vane-
runtur, id est, vt ratio venerandi tales res. Et con-
firmatur, nam propter hoc in dicto arti. 3. distinguunt
sacrilegium quod fit irreuerenter tractando vata la-
era aut imagines, ab illo quod fit contra ipsas perso-
nas sacras, & dicit illud prius esse minus grave: ergo
similiter sentit, reverentiam illam esse distinctam &
in inferiori.

Dicet fortasse aliquis, his rationibus & testimo-
niis recte probari, posse imaginibus aliquam reveren-
tiam vel venerationem exhiberi, etiam ita la-
tum exemplar directe & vt quod non adoretur: illa
tamen reverentiam imaginis non esse adora-
tionem. Hunc modum dicendi invenimus Bonavent. Di-
batur in 3. distinct. 9. art. 2. quæst. 4. vbi distinguunt
duplum honorem, vnum venerationis, alium adora-
tionis: hunc posteriore dicit tantum posse tribu-
ri rei rationali, sicut & orationem: nam adoratio
(inquit) quædam oratio est ad aliquem ordinatum:
nam adorare idem est, quod ad aliud orare. pri-
orem autem modum venerationi honoris dicit posse
tribui creaturæ irrationali, quia solum exhibetur in
signum aliquis nobilitatis vel dignitatis, quæ non
requirit cognitionem: negat tamen hunc honorem
esse adorationem: & loquitur de adoratione reliqui-
rum vel aliarum rerum sacrarum: nam imaginibus
etiam hunc honorem venerationis negare videtur:
sed solam illis concedit adorationem, quæ in exem-
plar directe referatur: tamen iuxta doctrinam su-
perius traditam, cum imagines inter res sacras co-
potentur, si distinctio illa bona est, etiam in cultu
imaginum locum habebit. Veruntamen illa distin-
ctio primum sine fundamento data est, quia nulla
est ratio, cur adoratio omnis ad solam intellectu-
alem naturam referri possit, magis quam veneratione:
neque est verum, omnem adorationem esse orationem: nam,
quidquid sit de etymologia vocis adoratio,
quam alia verbo orandi, alia à nomine adoratio
quod frumentum sacrificij destinatum significat,
desimunt, tamen impositio vocis, non est facta ad
significandam orationem vt sic, seu sacrificium vt
tale est, sed ad significandum in genere quodlibet
signum reverentia vel submissionis alicui rei exhibi-
bitæ: ergo, licet oratio vt oratio posse solum ad na-
turam rationalem dirigiri, adoratio tamen latius pa-
tet, & ex quo extendi seu communicati potest ac v-
eratio seu reverentia. Accedit, ac maxime virgæ
quod illa distinctio expresse reprobata est in VII. VII. 8. quæst.
Synodo: nam in Actione 4. cum relatum esset di-
ctum Anastasij Episcopi Theopoleos: Quid aliud est,
quam honoris aliqui exhibiti veluti emphasis, adoratio?
ex haec sententia ita colligit Tharasius: Omnes igitur
qui sacras imagines venerari consentiunt, adorationem au-
tem reculant, à sancto Patre tanquam hypocrita redi-
guuntur. Si ergo rationes facta probant, reveren-
tiam & venerationem aliquam exhiberi posse ima-
ginibus.

in actu exercito ipsum exemplar: & sub hac tantum A ratione adoratur: at vero sub hac consideratione, non solum potest esse unus atque idem motus adorationis imaginis, & prototypi, sed etiam necesse est ut sit unus: quia non potest imago considerari ut relata ad prototypum, quia adoratio, quae in illam ut sic tendit, terminetur ad prototypum. Secundum: imago est res inanimata: ergo non est adorabilis sola sine exemplari. Probatur consequentia, quia res inanimis non est capax honoris, neque adorationis per se solam sine consilio alicuius rei rationalis, tum quia honor referri debet ad rem intelligibilem; alioqui vanus est, tum quia adoratio non potest rationabiliter tribui nisi superiori alicui, ut superior est: res autem irrationalis per se sola semper est inferior homine.

Dices, rem irrationali solam non esse propter B se adorabilem, nihilominus tamen adorari possit propter extrinsecam excellentiam. Sed contra hoc obstant duo. Primum est, quia vel illa extrinseca excellentia confert imaginis aliquam dignitatem, quia faciat eam homine superiori, vel non confert. Primum dici non potest absque stulto errore. Si autem dicatur secundum: ergo illa extrinseca excellencia nihil cert, ut imago per se solam dignè possit ab homine adorari. Quomodo enim potest fieri, ut homo se submittat & seruati rei inanimatae propter extrinsecam excellentiam? Secundum est, quia, vel excellencia prototypi est tantum remota ratio adorandi imaginem, & sic portebit, aliquā aliam propinquam rationem in ipsa imagine querere. vel est proximatio, & sic necesse est ut per illum animum per se primo ac principalius ipsum exemplar adoretur, quia non potest esse proximatio adorandi, nisi in quantum ipsum est quod præcipue ac primario adoretur.

Atq; hinc sumitur confirmatio supra tacta, quia, fire tam intentionem adorantis spectemus, illa reuera non est adorandi imaginem, sed exercendi circa illam talem actionem externam, ut hoc modo per ipsum exemplar adoret: ergo seclusa adoratio exemplaris, nulla relinquit honesta ratio adorandi imaginem, seu (quod idem est) seruandi rei inanimatae.

Tertia ratio fit, quia adoratio est actus religiosus: religio autem non potest exercere actus suos circa res mere irrationales, sed necesse est ut ad aliquam rem rationalem omnem suum actum præcipue dirigatur: ergo idem est de actu adorationis: ergo non potest illum exercere circa imaginem inanimata, nisi principaliter eum dirigatur in rationale exemplar per imaginem representatum. Minor declaratur (cetera enim satis nota sunt) quia religio est pars potentialis iustitiae, cum qua in eo conuenit, quod ad alterum ordinatur, & suo modo ei debitum reddit sicut ergo iustitia non ordinatur suos, nec reddit debitum, nisi personæ rationis capaci, cui faciat qualitatem, & contracutum aliquem ineat, vel debitum soluat: haec enim sunt munera iustitiae, que circa rem irrationalem intelligi non possunt: ita etiam religio semper operatur circa alterum, qui sit rationalis persona: ergo hoc ipsum necesse est in imaginum adoracione seruari: ita ut, qui decenter tractat imaginem, vel quois modo eam veneratur, totum hoc faciat, ut rei in illa representante debitum cultum seu obseruantiam præferat: alioqui non exercet actu religiosus vel duliz.

Quarta ratio sumi potest à contrario, nam qui irreuerenter tractat imaginem, primò ac per se non peccat in imaginem, sed in personam representatam: ergo idem dicendum est de adoratione: nam oppositorum eadem ratio est. Totumq; argumentum, tam antecedens, quam illatio, sumitur ex Adriano Papa in scripto imaginum cap. 8. & ex Athanasio citato in 4. act. VII. Synodi, & Damasco dicitur orat. 3. de imaginibus.

Secunda sententia est, licet verum sit, imagines secunda non posse adorari nisi propriæ exemplar, nihilomi- fonsentia. nus in se ac propriæ adorari posse nō adorato dire- Catherin. te, ut quod ipso exemplari. Hanc sententiam te- Ayala. nent in primis omnes autores, qui negant, imagines posse adorari propriæ eadem adoratione, qua adoratur exemplar; & alias docent, imagines adorari propriæ aliquo cultu tam externo, quam interno, seu ex speciali intentione cultus illis accommodati. Ita opinantur Catherinus & Ayala, Gabriel etiam, quem Corduba sequitur, magis in hanc partem in Gabr. elinat: confitent enim probabile, adorationem imagi- Corduba. nis posse fieri eodem actu interno, quo per se primò ac propriæ adoratio prototypum, tamen etiam ex- stimat probabile, vel probabilius, adorationem imagi- nis externam procedere ex diuerso actu interno. Ex quo manifestè inferatur (quamvis ipse aperit nō declaret) posse vanum actum internum separari ab alio, & adorationem imaginis exerceri ex illo actu interno, qui ad illam dirigitur, quamvis simul non exerceatur alia intentio directè, ac per se volendi prototypum: non enim habent per se necessariam dependentiam aut connexionem, ut magis infra constabit. Ex autoribus vero, qui admittunt, posse imagines adorari cum prototypis, tenet nihilominus posse sine illis alio genere cultus adorari, San- Sander. derus lib. 2. de imaginib. capit. vlt. & Albertus Pighius lib. 8. cont. Erasmus, & Bellarm. lib. 2. de imagib. cap. 21. & 25, ex antiquioribus vero scho- lasticis nihil certum in hac re colligi potest, uno vel altero excepto: nam verba eorum æquinoctia sunt, ut ex dicendis constabit, multum vero sicut omnes, qui dicunt, imaginem esse verum obiectum adorationis, quamvis partiale, ut Capreol. & Ferrar. & Maior, qui etiam ad mittit adorationem respecti- Maior. tum imaginis. Palud. etiam dicens, esse absurdum Palud. principium, nihil irrationale esse adorandum in se; Approbatur totum fundamentum contrariae sententie, tur secunda. Atq; hæc opinio vera est, & tam certa, quam est cer- sententia, tum imagines non ab aliis tantum & impropriè, sed verè ac propriè adorari. Et, quia de huius posterioris propositionis veritate ac fundamento satis à nobis dictum est in sect. 3. hic solum curabimus demonstrare huius illationis necessitatem: quam exigitimo adeo esse euidentem, ut qui similitè senserit de sententia Durandi afferentis, imaginem tantum ab aliis adorari, aut de sententia aliorum (qua in re eadem est) dicentium, circa imagines versari tantum actionem externam adorationis, non tamen ad eas dirigiri vlo modo intentionem cultus, non posse negare aliquam adorationem imaginis esse possibilem, & licet, quia ipsum exemplar non comprehendat tanquam obiectum per se primò adoratum. Duo igitur ex prædicto fundamento à nobis ostendenda sunt. Primum, hoc genus adorationis esse possibile. Secundum, esse licitum.

Primum probatur ex generali modo operandi nostræ voluntatis & intellectus: nam potest qualibet ex his facultatibus tendere in aliquid materia- le obiectum propriæ aliud ut quo seu vt formale, etiam si actu non tendat in illam rem, quæ est for- male obiectum, tanquam in rem seu materiam circa quam proprie versetur, quæ solet dici obiectum quod. ergo etiam in presente intentio adorandi posse versari circa imaginem ut obiectum quod, seu rem adoratam proper exemplar ut rationem adorandi, quamvis directè non intedat adorare ipsum exemplar, vt rem directe adoratam. Antecedens probatur primò exemplis, tum in intellectu, nam fidelis assentitur veritatis fidei, nixus divino testimonia & veritatis infallibili ei: vt ratione formali, quamvis eo actu quo credit rem reuelatam, non credat, vel Deum & se primam veritatem infallibilem, vel Deum hoc reuelasse. Idem dicunt, Dialectici de actu scientiæ, qui initio p̄misis ut rationi

assentiendi, quamvis non feratur directe in ipsis præmissis tanquam in obiectum scitur seu iudicatum per illum actum; tum etiam in actibus voluntatis, vt in amore, quo amatur vna res propter aliam ut propter rationem amandi extrinsecam, qualis est aliquis amor, quo amatur proximus propter Deum; item in pura electione medijs propter extrinsecum finem, quæ directe non versatur circa finem ipsum volendo, sed tantum in oblique ipsum respicit tanquam rationem volendi media, sic ergo contingere potest in adoratione imaginis propter exemplar. Nec refert, differentias velut materiales a signare inter hunc actum, & ceteros, v.g. inter electionem medijs, & voluntatem adorandi imaginem: non enim contendimus, hunc actum esse in omnibus eiusdem rationis cum ceteris, aut esse propriam electionem, sed argumentamur à paritate rationis, vt sicut in electione vel alij actibus potest esse motus voluntatis in vnam rem propter aliam, etiam si directe non tendat in id, quod est ratio tendendi in aliud, tanquam in obiectum quod, sed solum quasi oblique vt in rationem tendendi, ita id possit accidere in actu adorationis imaginis: nulla enim ratio haftenus redita est, cur hoc magis in adorationis actu repugnet, quam in ceteris, præser-tim, cum non agamus nunc de potestate morali, id est, an licet, vel non licet, sed simili ceteri de potestate sic operandi. Quin potius in absoluta adoratione existimant multi id accidere: nam, cum adoratur Rex propter dignitatem Regiam, persona est, que per se, & vt quod, adoratur. Regia autem dignitas non propriè est quod adoratur, sed est qua R: x adoratur, seu ratio adorandi: quod si forte talis dignitas coadatur cum persona, quia est intrinseca ratio adorandi in extrinsecu ratione, etiam illud non erit necessarium, sed satis erit, quod indirecte & oblique adoreatur.

Secundo potest probari ratione illud antecedens assumpturna, quia voluntas tendit in suum obiectum prout propositum per intellectum, sed potest intellectus actu cogitare & proponere vnam rem ut amabilem, vel honorabilem, ratione alterius, ad quam haberetitudinem, non considerando rem illam, quæ est terminus talis habitudinis, vt per se amabilem vel honorabilem: nam prior consideratio non pender intrinsecu ex hac posteriori: nam, licet forte virtute, vel quasi in habitu illam supponat, vel includat, non tamen semper requirit illam formalem & expressam considerationem, vt licet homo apprehendat proximum ut amabilem propter Deum, non oportet vt actu & formaliter consideret Deum esse amabilem propter se, aut quantum vel quomodo amandus sit, sed satis est, quod virtute & implice illud includat: ergo & voluntas potest tunc directe in eam rem, quæ propter aliam amabilis, vel honorabilis indicatur, non rendendo directe in alteram, quæ est terminus illius habitudinis, sed tantum oblique vt in rationem tendendi in aliam, vt in exemplo positu de amore potest voluntas ex charitate amare proximum ut quid Dei est, ac propter Deum, non amando tunc directe & formaliter Deum ut obiectum per se & super omnia amarum: sic ergo in actu adorationis, prout à voluntate præficietur, accidere potest, si semel supponamus posse intellectum representare vnam rem & honorabilem propter extrinsecam excellentiam alterius, ad quam dicit habitudinem, siue id possit vere iudicare, siue tantum ex errore vt postea videbimus.

Tandem hoc ipsum declaratur ex illo principio, quod imago propriè adorari potest simul cum exemplari per se primo adorato, nam in illo adorandi modo, necesse est vt intercedat cogitatio de ipso exemplari vt propter se digno veneratione, & simul de imagine vt colenda propter exemplar, ita vt, & illud in ipsa ac per ipsam, & ipsa propter illud,

per modum vnius adoranda apprehendantur: quia, nisi huiusmodi obiecti propositio antecedat, non potest voluntas vere ac proprie tendere in totum illud: sed nihil repugnat, vt intellectus consideratio ne prescindat illud obiectum, vel ex libertate hominis, vel (quod frequentius accidit) ex naturali inaduentientia, seu quia occurrit aliquid excitans ad vnius considerationem & non alterius: simili ergo modo poterit voluntas moueri in obiectum, prout consideratum est. Atque hunc modum apprehensionis vel imaginum, vel aliarum rerum sacram, satis (vt opinor) ipsa experientia ostendit: vna enim imagine, etiam si illam apprehendamus vi rem sacram & reverenter tractabam, non tamen semper statim cogitamus explicite ac formaliter de Christo v.g. in ea repræsentante, ac de excellentia vel diuinitate eius, propter quam summe venerandus est: est ergo ex parte intellectus non solum possibilis, sed etiam facilis ad intelligendum hie modus considerationis: erit ergo etiam ex parte voluntatis possibilis talis adorationis modus: nam supposita obiecti propositio & voluntatis libertate, nulla ratio cogitari potest, propter quam talis actus impossibilis sit.

Supereft, vt alteram partem probemus, scilicet hunc actum esse rectum & honestum: hoc autem probatur primo ex illo eodem principio, scilicet imaginem eum prototypo posse licite adorari proprie & in se nam, quando adoratur, non adorato directe prototypo, nec existimatur digna maiori veneratione, nec re ipsa afficietur maior honor, quia cum adoratur simul cum prototypo, immo quodammodo minus colitur priori modo, quia in re actu adorationis qui exercetur, minus perfectus est: ergo, si adoratio coniuncta (vt si dicam) licita est, etiam altera disiuncta erit licita. Et confirmatur, nam vtraque nütur in excellentia prototypi, proper quem adoratur imago; & hinc habet quod licet sit. Quod vero cum illa coniungatur adoratio directa exemplaris, materiale quid est, & per accidens in ordine ad honestatem adorationis imaginis, si aliqui fieri potest, vt exemplar sit ratio adorandi, etiam si non sit obiectum quod per se primo adoratur, quod fieri posse ostendimus. Secundo argumentum, quia in illo adorandi modo nihil assignari potest, quo talis adoratio illicita sit, aut contra rectam rationem & aliunde, habet ille actus obiectum honestum & ratione consentaneum: ergo erit talis actio honesta & licita. Antecedens declaratur, nam in ea actione duo confidendi possunt, scilicet id quod sit, & id quod omittitur: si enim homo in imaginem propter exemplar, & omittitur directa exemplaris adoratio, vt propri obiecti adorati vt quod: sed illud primum per se loquendo non est malum, sed potius bonum & ratione consentaneum, quia imago vere est honorabilis propter exemplar, vt VII. Synodus sepe docet & supra retulimus; sed per illam actum hoc modo adoratur: neque exhibetur illius maior honor, quam sit ille quo ipsa est digna, neque propter aliam rationem, quam sit illa, quia in talre inveniri potest; neque demum ibi inveniri aliqua superfluitas, aut falsa existimationis significatio: quia per illam adorationis notam non significatur, imagine habere in se excellentiam, ob quam sit digna absolute adoratione, sed solum habere respectum ad excellentiam alterius ratione cuius adorabilis est: ergo nihil possumus fieri per eam actionem, ob quod potius turpis aut irrationabilis existimari.

Deinde, quod in hoc genere adorationis omittitur seu potius non sit, neque in se malum semper est, neque vt circumstantia talis actus: ergo neq; ex hoc capite erit talis adoratio mala. Antecedens quod priorem partem declaratur, quia non semper teneamus exercere actum adorationis Dei aut alium Sancti: nam præceptum adorationis, cum sit affi-

matum,

ginibus, etiam dum in eis non colitur directe exemplar tanquam obiectum quod, etiam probant, sumili modo adorari posse imagines.

Confer-
tum.

Atque hinc infero primo, hunc actum, quo adoratur imago isto modo, distinctum esse ab illo actu quo imago coadatur prototypo, quod per se primo eodem actu adoratur. Probatur faciliter ex differentia obiectorum: nam actus habentes obiecta diversa distinctos esse necesse est: distinguuntur enim ex obiectis: nam, cum ratio talium actuum constat in habitudine ad obiecta, non potest habitudo esse eadem, si obiectum, ad quod terminatur, diversum sit; neque actus potest esse idem, si distinctam habet habitudinem ad distinctum obiectum: sed hactenus habent obiecta diversa; nam unus primario tendit in exemplar ut in obiectum quod, in imaginem vero concomitantem tanquam in partem obiecti, vel aliquid simile: alius vero actus non tendit directe in exemplar tanquam in obiectum quod, sed solum in imaginem, exemplar vero solum oblique attingit ut in obiectum quo: ergo sunt actus distincti inter se: est autem sermo de actibus internis, nam exteriorum actuum constat posse esse unum, qui ex sola diversa intentione potest diversam rationem adoracionis participare. Et confirmatur primo, nam actus adoracionis, qui ita tendit in Christum, verbi gratia, ut nullo modo versetur circa imaginem eius, distinctus est ab eo quo adoratur Christus in sua imagine, & ipsa imago simul coadatur, ut in superioribus dictum est: ergo majori ratione alii actus, de quibus agimus, distincti sunt. Confirmatur secundum, nam illi actus, quo directe a formaliter adoratur Christus in imagine, coadorta in imagine, est vera & perfecta latria; alius vero actus, quo sola imago directe, & ut tota materia adoracionis colitur, Christus vero solum indirekte & ut ratio adorandi non est latria simpliciter loquendo, sed inferior, quædam veneratio, ut ex VII. Synodo ostendamus, & est certissimum, quia perfecta latria non potest communicari creaturæ ut rei per se primò adoratur, ut ex dictis superioribus constat: sunt ergo illi actus distincti.

An vero hactenus sunt species diversi, vel tantum numero, item an dicendi sunt distincti tantum in esse naturæ vel etiam in esse moris, non multum ad præsens institutum referuntur, nam ad explicandum modum huius adoracionis satis nobis est, hos actus esse re ipsa distinctos, & distincto modo respicere ipsum exemplar, siue hic modus sufficiat ad distinctionem specificam, siue non. Quibusdam autem videtur non sufficiere ad specificam diversitatem, quia illa diversitas in obiecto est tantum materialis, nam formalis ratio attingendi in veroque actu est eadem, scilicet dignitas & excellencia exemplaris. sicut etiam actus quo solum exemplar in se colitur absque imagine, & quo colitur in imagine & cum imagine, re ipsa & in individuo distinctus est, non tamen in specie. Alij autem videbunt illa differentia sufficiens ad specificam diversitatem, quia, licet excellenter prototypi, in qua formaliter nascitur virtus, que adoratio, sit eadem, tamen aliter est in persona representata, aliter vero participatur in imagine: in illa enim est vere ac formaliter, in hac vero tantum habitudine quadam: unde illam reddit similitudinem excellentem, & dignam perfectam & absolutam adoracione in tali ordine, hanc vero solum secundum quid reddit excellentem, & dignam adoracione respectu: ergo hoc statim est ad specificam actuum diversitatem. Atque hoc etiam confirmatur quod ex VII. Synodo dicebamus, vnam ex his adoracionibus esse perfectam latram; alteram vero minime sed inferiorem. Vnde Damascenus orat, i de Imaginib. adoratio (inquit) sub missione & honoru nota, atque huius duplex estratio; altera enim est, quam Deo, qui natura solus adorandus est, latra que dicitur; altera quam

A propter ipsum Deum exhibemus, vel amicis & seruis eius, vel quibuslibet Dei locis, vel templis eius, vel principibus & Deo consiliis. Quo loco videtur a parte constitutre specificam diversitatem inter adorationem Dei, & rerum factarum, quæ Deo dicata sunt, inter quas, ut diximus, computantur imagines: verba enim illa; atque huius (adorationis scilicet) duplex estratio, specificam rationem indicant: & in alijs etiam exemplis, quæ adhibet, manifesta est specifica diversitas. Atque ex hoc etiam loco Damasceni licet obiectum colligere, hanc adorationem rerum sacrarum ut templi, & calicis, &c. non terminari directe ad Deum ut obiectum per se primo adoratum: alioquin non distingueret illam a propria latria, qua adoratur ipse Deus. Vnde non est eadem ratio de distinctione adoracionis directæ ipsius exemplaris vel solidi, vel cum imagine, quia hæc differentia plane est accidentaria, & in solo materiali obiecto secundariæ: nam primatim idem est, cum eadem excellencia propriæ ac intrinsece: at vero in alijs actibus est differentia in obiecto directo & per se primo adorato, & in modo habendi seu participandi excellentiæ propter quam adoratur, qui modus refunditur in obiectum formale talium actuum. Quapropter probabilissimum est, reperiiri specificam diversitatem inter hos actus.

C Atque hinc etiam constat, hos actus differre in esse naturæ, quia esse specificum est esse naturale talium actuum, id est, quo constituantur in sua physica entitate, & idem esse est quo respiciunt obiecta sua. Quod vero petebatur de distinctione in esse moris, potest esse ambiguum ex vocis significacione, nam per esse moris intelligitur bonitas moralis talium actuum, vnde necesse est ita distinguiri in bonitate intrinseca sicut distinguuntur in suo esse: nam in actibus internis voluntatis ex se & ex obiecto intrinseco bonis, moralis bonis vel nihil aliud est, quam illud esse virtutis, quod talis actus habet a suo obiecto secundum suam propriam speciem, quod etiam est ipsum esse naturale eius, quo in tali specie entis & qualitatis constituitur; vel certe, si bonitas moralis aliquid dicit præter hoc esse, illud est proportionatum ipsi esse & intrinsece consequens illud: & ideo & que erit distinctum, ut verbi gratia, si ponamus, bonitatem addere conformitatem ad rationem, vel ad appetitum rectum, vel ad legem, hæc etiam inveniuntur diversa in illis diversis actibus, nam aliter est debita Deo adoratio, quam imaginis eius. Nihilominus tamen quamus hæc diversitas sit in ipso esse naturali & moralis talium actuum, quodammodo dici possunt habere quandam unitatem moralis, quatenus unus ex aliis consequitur, & per utrumque tenditur ad completam Dei adoracionem tam in se, quam in sua imagine, vel in qualibet alia sacra. Sicut electio pura in re quidem distinctus actus est ab intentione, & distinctus habet bonitatem, imo & distinctum meritum, & nihilominus dici possunt completere moraliter unum actum, quia complent unam tendentiam, & unum perfectum motum in finem. In hoc ergo sensu dici possunt illi actus habere unitatem in esse moris, ita ut illa determinatio, in esse moris, cadat potius in unitatem invenientiam inter tales actus, que est quasi collectiva vel respectiva, quam in alio esse intrinseco, quod sit idem vel eiusdem rationis in veroque actu.

E Addendum vero ultraeius est, huiusmodi actum adoracionis circa imaginem, ad eundem habentem virtutis pertinet, ad quæ pertinet alter actus, quo adoratur ipsum exemplar in se & propter se: sub qua consideratione dici possunt illi actus habere unitatem quandam in ordine ad habitum. Ratio est, quia ratione veeris illorum actuum fundatur in una & eadem ex inclinata excellentia prototypi; pertinet autem ad eandem virtutem quæ primario inclinat ad honorandam personam

Idem habet

ius ex-

emplis, &

Imagina-

propter i-

psam ado-

rationem

veeris illorum

actuum

fundatur in una & eadem ex

inclinata

excellencia prototypi; pertinet autem ad eandem vir-

tutem quæ primario inclinat ad honorandam per-

sonam

formam excellentem, consequenter etiam inclinare ad reverenter tractandam imaginem talis personæ; & ideo, licet actus sint diversi, principium tamen & radix virtusque, qualis est habitus, idem est. Sicut supra dicebamus de actu, quo adoratur humanitas Christi præcisè concepta, propter hypotheticam visionem: & idem est de intentione & electione, nam virtus quæ inclinat ad intendendum aliquem finem honestum, inclinat etiam ad eligendi media, quibus est obtinendum. Et eadem ratione, iuxta sententiam grauioribus Theologis probatam, & diuinis literis ac Patribus consentaneam, eadem virtus charitatis, quæ diligit Deum propter se, diligit proximum propter Deum. Ita ergo eadem virtus colit exemplar propter se, & imaginem propter exemplar: nam, ut dixit VIII. Synodus can. 3. Propter honorem, quæ ad principia ipsa referuntur, etiam derivatiæ imagines honorantur & adorantur, ut Sandorini Euangeliorum facer liber, atque ipsius pretiose Crucis.

Preponitur
objecito.

D. Thom.

Soluitur
objecito.

Dices. Ergo hæc adoratio, quatenus versatur circa imaginem Dei, erit actus elicitus à propria virtute religionis: erit ergo latræ: nam latræ & religio idem sunt, ut sentit D. Thomas 2. 2. quæst. 84. art. 4. Respondetur, hoc solum posse ad modum loquendi pertinere. Vix enim latræ interdum sumuntur pro habitu religionis, ut apud D. Thomam supra; interdum vero pro actu quadam speciali illius virtutis, continent supramē reverentiam, & recognitio nem supramē excellentiæ absolute & simpliciter, ut constat ex VII. Synodo, vbi sepe appellatur hæc latræ, quæ sit in spiritu & veritate. In hoc ergo posteriori sententiæ, in quo Concilium loquitur, non sequitur, illum actum esse adoracionem latræ, quia idem habitus potest habere actus magis & minus perfectos. Iuxta priorem autem significationem concedi potest, illum actum esse adoracionem latræ, non quod ipsa adoratio sit latræ, sed quod sit à religione seu latræ, id est, elicita seu effecta ab habitu latræ. Et iuxta hunc loquendi modum dicendum est, actus latræ esse varios, & diversarum rationum, & unum esse alio perfectiore: & hoc significarunt doctores, qui hanc adoracionem vocarunt latriam inferiorem seu secundum quid: alii autem vocarunt illum actum, duliam, non ea speciali significatione, qua adoratio Sanctis debita, & fundata in cœrat excellentia, vocatur dulia, sed ea significatione, qua omnis adoratio, quæ non attingit perfectionem supramē & propriæ latræ, dulia solet appellari, ut in superioribus explicuimus, tractando de adoracione humanitatis Christi. Et, quoniam VII. Synodus latriam simpliciter nō vocat, nisi supramē illum cultum, qui diuinitati debetur, ideo simpliciter non est à nobis hæc adoratio appellanda latræ, nisi cum explicatione vel limitatione. Et eodem modo philosophandum est, de simili adoracione imaginum Sanctorum in ordine ad virtutem dulia.

Fundamē. Superest respondeamus fundamentis contrariaz. & contra sententia. Ad primum ex locutionibus Concilio-
rie senen- rum desum primum respōdetur, in Concilij has locu-
tio dirum- tiones reperi, imagines honorari, & adorari, pro-
t. E. pter exemplar: adoracionem imaginis referri ad ex-
empla: per imagines, & in imaginibus, adorari ex-
emplaria: adoracionem imaginis esse adoracionem ex-
emplaris: & alias similes, quæ eundem sensum redi-
dunt, & his declaratis, facile intelliguntur. Omnes

Primum ex ergo hæc locutiones, verificari possunt in utroq. mo-
definitione: adorandi imagines in hac & precedente sectione
bus Conci explicati. Et, quoniam de priori modo declarato-
lurum. fact. præced. nunc non est controversia, de hoc po-
steriori manifestū in primis est, in illo adorari ima-
ginem propter exemplar, quia illud propter, in rigore nihil aliud indicat, nisi rationem ob quam imago
adoratur, quam constat esse exemplar, etiam in hoc
modo adorandi, ut satis explicatum est: immo, si mo-
dus loquendi Conciliorum attendatur, illud propter,

A non dicit semper rationem proximam adorandi, sed interdum etiam remotam, non etiam dicunt, Sanctos adorari propter Dèū, ut statim refutemus, cum tamen proximè nō adoremus Sanctos propter Dèū, sed propter iustitiam eorum, ut dixit Adria-
nus Papa in epist. lecta in VII. Synod. act. 2. prope s. p. 24. nemi: quia vero in imaginibus non est intrinseca ex-
cellentia propter quam honorentur, ideo, cum di-
cuntur adorari propter exemplaria, ratio proxima
talis adoracionis significatur. Rursus hinc sit, totam
hanc adoracionē imaginis ad exemplar referri, quia
moralis actus, potissimum referuntur ad rationem &
motiuū, in quo proximè fundatur, quæ relatio non
est intelligenda tanquam medij ad finem; sed tan-
quam materiæ ad formam, seu obiecti materialis ad
formale: sicut actus fidei, licet fortale veretur or-
ca veritatem cœratam ut materiam creditam, refe-
runtur ad veritatem cœratam ut rationem credendi;
& amor proximi ex charitate propter Dèū, ad i-
psum Dèū in eodem modo referuntur, hoc ergo modo
recte intelliguntur Concilia, cum dicunt adoratio-
nem imaginis referri ad exemplar. Quanquam in-
terdum etiam abstractius loquuntur de quacunque
relations sive formali sive virtuali sive in rationem
proximam, sive in remotam, ut statim refutemus,
& constat ex Damasceno lib. 4. de fide, c. 17. dicente,
Beata Virginis, & aliorum Sanctorum honorem ad
Deum referri, quod etiam affirmat Ambrosius serm. 6.
affers illud Lucæ 10. (v. ipse legit) Qui vos honorat, Lucas 10.
me honorat, & Hieronym. epist. 53. affers illud Matt. Hieronymus.
10. Qui vos recipit, me recipit.

Vnde etiam sit, tertiam propositionem optimè in
hoc adoracionis modo verificari, nimur, dum
adoratorum imago in ea, & per eam adorari exemplar;
non enim necesse est, hoc intelligi de adoracione
(ut ita dicam) formalis, & propriæ obiecti adorari ut
quod, sed de virtuali, & de proximo motiu ad-
orandi, ad quod tota honor transit: sicut qui proximè
amat propter Dèū, dici potest in proximo
amat D. e. i. non solum in proprio motiu,
sed etiam in fine remoto locum habet hæc locu-
tio: Sic enim dixit Christus, Matt. 25. Quandam fe-
cisti vni ex his fratribus meis minimis, mibi fecisti: & in
actu adoracionis ita etiam loquuntur Sancti citati,
& Basilii orat, in Sanctos quadragesima Martyres:
imo & in VII. Synodo hic modus loquendi sepe-
cipitur, ut ex Leontio in dialogo relatio in act. 4. Qui
martyrem colit, Deum ipsum colit, & simil modo lo-
quitur German. in epist. ad Ioan. ibi recitata. Quæ
locutiones diuerso quidem modo dicuntur de San-
ctis, ac de imaginibus, ut supra dispe. 51. fact. 2. de-
claratum est: afferuntur autem à nobis, ut explice-
mus, ad veritatem illius locutionis non requiri ut
res quæ in alia adorari dicuntur, si formale & pro-
prium obiectum proximè adoratum ut quod, sed
satis esse ut sit proxima & tota ratio adorandi: nam
si sufficit quod sit finis ultimus, aut quod remote
tatum in ipsum honor derivetur, multo magis suffi-
ciet quod sit tota ratio, totumq. adorations funda-
mentum. Vnde VII. Synod. in defin. fid. hæc duo
similiter coniunctum, In agno honor in prototypum regulat;
& qui adoras imaginem, in ea quoque adoras de corpore
argumentum. Nam, si vis illius verbis resultat expen-
datur, non significat propriū & formale obiectum,
in quod proximè tendit adoratio, sed aliquid aliud,
in quod ex proximo obiecto derivatur adoratio. Eo-
dem ergo modo verificari poterunt posteriora ver-
ba, quod in imagine adorari exemplar. At tandem
hinc plane sit, hanc ipsam adoracionem imaginis,
quam in hac sectione declarauimus, possit dici ad-
oracione exemplaris, quia eo modo, quo in ea & per
eam adoratur exemplar in imagine, illa est adoratio
imaginis, non ut obiecti quod, seu materialis, sed ut
obiecti quo seu formalis, & ut rei, in quam transit &
resultat omnis hæc veneratio. Atque ita etiam sit
vix.

vt vna semper sit imaginis & exemplaris adoratio, A non quod haec adoratio vno tantum modo, vel vno tantum genere actus perficiatur, id enim non est necesse, neq; ex Patribus aut Concilij sumi potest, sed quod, quandocunque adoratur imago, illo eodem actu adoretur aliquo modo exemplar, sive in recto, & vt obiectum quod, sive in obliquo, & vt ratio adorandi; sicut in simili supra dicebamus, tractantes de vniuersitate Christi Dei & hominis adoratione. Et feret in exemplo simili hoc insinuauit D. Thomas 2. 2. qu. 103. artic. 3. ad 3. vbi agens de adoratione hominis quatenus per naturam est ad imaginem Dei, dicit, quamvis non semper referatur, seu terminetur actu in Deum, semper tamen redundare aliquo modo in illum, atq; ita motum in imaginem semper esse aliquo modo in rem cuius est imago.

Iuxta hanc ergo interpretationem facillimum est omnia verba Conciliorum, quae ibi referuntur, ad hunc modum adorationis in hac sectione declaratum, accommodare.

Dubitatio. Queret tamen aliquis, quis reuera sit sensus Conciliorum, quae nec potest esse multiplex & equiuocus (vt sic dicam) praesertim in definitionibus fidei, neque est verisimile, tantum intendisse hunc posteriorem modum, adorandi imagines docere, tum quia alias alter modus sine fundamento Conciliorum assereretur; tum maxime quia plura testimonia Patrum, quae in VII. Synodo afferuntur, plane declarat priorem modum directe adorandi exemplaria in imaginibus, definitio autem totus Concilij facta est iuxta sensum & traditionem Patrum in eodem adductam: tum deniq; quia verba citata, in omni rigore & proprietate magis indicant superiorum modum adorationis, quam hunc posteriorem. Si autem dicamus, Concilia fuisse locuta de priori adoratione, relinquitur haec nostra sententia non solum absque fundamento, sed etiam virtute reprobata per generales definitiones, vt in illa prima oblatione tacitum est.

Declaratio. Respondeatur, vnum esse quod precipue intendit docere Concilia, nempe imagines esse verē ac proprie honorandas & adorandas ratione exemplarum; hoc enim est, quod primo statuum in definitionibus suis: & in hoc directe damnum Economachorum hæresim. Vnde consequenter ait, i. imaginum adorationem referri ad exemplaria; & haec in illis honorari. Quomodo autem haec adoratio exercetur, & an fiat vno tantum modo vel pluribus, & an exemplar & imago semper directe adorentur & vt obiectum quod, an vero interdum solum se habeant vt obiectum materiale, & formale, de his nihil definitur Concilia, sed Theologorum disputationibus haec relinquunt, quia non pertinent ad dogmata fidei, sed sub opinionem cadunt. Quia verē hie cultus imaginum varijs modis exerceri potest, ideo plura etiam dicuntur de hac adoratione praesertim in VII. Synodo, quae interdum vnum adorationis modum, interdum alium declarant. Atq; ex his fatis declarata videtur doctrina Conciliorum

Vt tamē tota haec materia magis intelligatur, duo aduertenda sunt, quae ad intelligentias etiam nonnullas Patrum sententias deseruent. Primum est, imaginem dupliciter considerari posse; primo, vt imago est in actu exercito (vt Cajetanus loquitur) id est, vt actu exercet munus imaginis, quod est representare prototypon: secundo considerari potest imago, vt res quædam sacra est; ita vt non confidetur imago solum vt talis res naturalis vel artificialis est, lignea, aut aurea, bene vel male depicta aut fabricata: nam haec sola præcisa consideratio nullum adorationis genus fundare potest, neq; sufficit vt res illa sacra censeatur: consideranda est ergo imago vt cultui divino dicata, & in honorem Dei vel sanctorum instituta. Vnde, in hoc secundo modo, etiam consideratur imago vt imago est, non quidem in a-

Er. Suarez. Tom. 1.

etu exercito, id est, quod actu exercet munus representandi intellectui hominis exemplar, sed tantum specificatiū seu relatiū, quia consideratur in mago vt est quædam res habens relationem ad tale exemplar, à quo participat quædam significatio, & quasi consecrationem, sicut per extrinsecam de nominationem.

Secundo animaduertendum est quotiescumque **Secundum**, imago sumitur in actu exercito in ordine ad adorationem, ita constitui vice exemplaris vt actu illud reuocet in memoriam, & proponat vt obiectum principaliter adorandum; & tunc adoratio, quæ exercetur, directe ac principaliter terminatur ad exemplar, ad imaginem vero concomitante, & tanquam ad materiam proximam, in qua exemplar adoratur: & hic modus adorationis exercetur quotiescumque signatur verba quibus adoratio fit, talia sunt, vel tali modo sunt, vt absolutam adorationem continant, & ad rem viventem, & per se dignam veneratione referri videatur. At vero aliquando imago non ita apprehenditur, vt actu representante exemplar tanquam obiectum per se adoratione dignum, sed vt solum concipiatur tanquam res quædam sacra, & ad vsum religiosum instituta, & ideo reuenter tractanda, sicut hoc fieri per confusam conceptionem rei sacrae & religiosæ fieri apprehenditur calix aut vestis sacra, quæ non semper sub propriis rationibus & muneribus concipiuntur vt reuenter tractari debet, in quo conceptu necesse est, aliquo modo conciperi exemplar, non tamen in recto tanquam obiectum adorandum, sed in obliquo tanquam formam extrinsecam, quasi sanctificantem imaginem, & reddam illam veneratione dignam. Prior ergo modo dici potest imago perfecte exercere munus imaginis: & ideo adoratio, quæ illi muneri seu conceptioni responderet, dici solet propriæ adoratio imaginis vt imago est. Posterior autem modo quamvis etiam reuera imago ipsa concipiatur & adoretur, dicitur tamen adorari vt res sacra est, vel vt distinguitur hic modus adorationis à priori, vel quia ille modus similis seu proportionalis est in quibuslibet rebus sacris.

Doctores igitur, tum sacri, tum etiam scolasticis, tractantes de imaginum adoratione, frequenter loquuntur de imagine vt actu exercet munus imaginis, & consequenter declarant, quomodo circa illam exercetur idem actus adorationis, qui circa personam rationalem exerceri potest & debet. Ideo autem de imagine sub hac consideratione frequenter loquuntur, quia illa est magis propria imaginis vt suum munus exercet: alia enim consideratio communis est omnibus rebus sacris. Item quia in illo atq; potissimum appetit difficultas, quomodo possit circa imaginem inanimata exerceri, cum propriam & absolutam lacrimam vel duliam contineat: ac deniq; quia haec consideratio imaginis alteram non excludit, sed potius illam in se quodammodo complectitur, vt totum continet partem, nam, vt supra dictum est, quando sic adoratur imago vt imago quamvis directe ac primario adoretur prototypon, tamen etiam ipsa imago coadatur, & circa illam versatur non solum externa actio, sed etiam intentio cultus, que vt ad imaginem spectat, inferioris adorationis rationem habet, quam vt fertur ad exemplar: atq; ita in illa adoratione virtute & eminenter continetur illa adoratio, quæ potest imaginis tribui vt talis res sacra est, quod satis insinuarunt Concilia, quando adorationem imaginis, inferiorem vocarunt.

Ex his ergo facillimum erit, testimonia citata & omnia similia verba expendere ac intelligere: nam Concilium Tridentinum primum ac generatim do-

Explicatus
Cœcilij tri-
denitini re-
simonium

uit, imaginibus debitum honorem ac veneratio-
nem esse impertendam; quod verum est, siue ima-
gines, ut imagines, siue vt res sacre, sumantur. Dein
de verò declarat, qualis sit hæc adoratio prout ad i-
magine spectat, diecès esse respectiuam in ordine ad
exemplar, & ratione illius, q[ui] etiam est verū, non solù
de adoratione, qua percise tribuitur imaginis vt res
sacra est, sed etiā de illa, qua adoratur imago vt actu
exercens munus imaginis; nam etiā illa, qua ex pár-
te imaginē attingit, si ratione exemplaris, & ad illud
refertur. Postea vero declarat Concilium, quomodo
hæc imaginis adoratio in illa non sicut, sed ad ex-
emplar transat, quod potest quidē verificare de vroq[ue]
modo adorationis: Concilium autem videtur vo-
luisse declarare in illis vltimis verbis formalissimā
ac p[er]ficiissimam adorationem imaginis, vt imago
est, non quia necesse sit, vt, quotiescumq[ue] reuerenter
tractatur imago vt res sacra est, circa illam talis mo-
dus adorationis exerceatur, sed quia imago, vt ima-
go, capax est huius adorationis, & explicare oportet
quomodo talis adoratio honestè circa imaginē
exerceatur, quia non tantum in ipsam, sed in Chri-
stum, aut sanctos directe tendit. Veleriam possunt
illi verba ad vtramq[ue] adorationē proportionatè ac-
commmodari, nam quando imagines osculamur, vel
coram eis caput aperimus, tantum vt res quædā sa-
cra sunt, sicut osculamur librum Euangeliū, aut
vestem sacram, Christum & sanctos veneramur in
obliquo, vt sic dicam, seu in virtute, quatenus in eis
est tota ratio sic venerandi imagines: quando vero
coram imaginibus caput aperimus & procūbimus,
illo modo & affectu qui ab solam & perfectā ado-
rationem continet, tunc in eis Christum & sanctos
adoramus tanquam primaria obiecta, ad quæ tēdit
adoratio, & seruitutis affectus.

De verbis autē Concilij Nicenihil addere oportet, nam eundem habent sensū, ut Concil. Trident. Nicenī de indicavit; & in superiorib. satis declaratum est. Solū est confiderandum, cū Concilī ait, imagines Christi & sanctorū dedicandas & habendas esse, quo per eā inspectionē, omnes qui contēplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & desiderium veniant, illisq. salutationem & honorarium adorationem exhibeant: nō esse sensum, imagines ita esse propter recordationē prototyporū, ut ipsa tantū prototypa in memoriam reuocata adorentur, nā particula illisq. nō refert prototypa, sed imagines, ut patet ex subiunctis verbis, non secundum fidem nostram, veram larviam: nam, si sermo esset de prototypo non excludetur latria in imagine Christi, v. g. in sequentibus verbis id magis explicatur, ut perspicuum fatis est. Est ergo sensus, imagines propter hūc finē præcipue institutas esse, ut repræsentent & in memoriam reuocent prototypa; & hoc modo adorationi eorum deseruant: ex quo factū est, ut ipse etiam sint dignae adoratione, quamvis minori & inferiori, siue hæc illis tribuatur simul cum prototypis, siue interdū separatim modo superius explicato. Quocirca, quamvis finis imaginis sit recordatio prototyporum, non tamen necesse est, ut semper & quotiescumq. homo illas videt, siue finem seu actum exequantur: nam, licet ipse, quantum est ex se, ad hanc recordationem moneant, potest tamen homo non semper, aut non eodem modo talem repræsentationem attendere, & confiderare, ut in superioribus declaratum est.

Senenensis Concilii te stimoniū ex cilijs Senenensis, quæ parum differunt à verbis Concilij Trident. & ita eundem sensum habent. Viderur autem illud Concilium potissimum declarasse adorationē imaginis, ut imago est in actu exercito, propter rationes supra tactas, non tamen excludit adorationem imaginis ut rei sacrae, quæ & in altera continetur, & ad illam etiam possunt omnia illa verba Concilij applicari cum debita proportione ut dictū est. Verba autem Concilij Moguntini explicatione

A indigent: nam quatenus in eis dicitur, imagines non ad id proponi ut adoremus vel colamus eis, videntur contraria verbis definitionis VII. Synodi. Dibus ergo modis exponi possunt; primo, de adoratione absoluta, & quae in ipsis stat, propter aliquid numen, quod in ipsis sit, ut alia Concilia dixerunt; de hac ergo adoratione recte dici Concilium non proponi imagines ut sic adoretur; non tamen volunt excludere adorationem respectuam, quia necessario concomitar, hoc ipsis quae imagines institutae sunt, ut per eas prototypa veneremur. Unde secundum dicti protest, si loquamur de proprio fine, propter quem imagines instituuntur, & proponuntur, per se non proponi ut ipsi adorentur, sed ut per illas exemplarium recordemur, easque veneremur; & hoc est quod illud Concilium docuit, tamen hinc consequenter factum est, ut ipsam etiam imagines sacrae sint & venerabiles, & aliqua adoratione dignae, quae interdum post ipsa exhiberi, etiam si actu non exerceant perfecte illum finem, propter quem sunt institutae, quod in illo Concilio non negatur, quoniam non declarantur.

Ad secundum fundamentum ex testimonijs Patrum & sicut
trum nihil ferre addere oportet: nam prior locutio
Quod in imaginibus exemplaria adoramus, non in statu
& coloribus honorum constitutae, sed eorum gloriam pre-
dicantes, quos imagines referunt, verisimili est, & locum
habet tam in adoratione imaginum ut exercent mu-
nus imaginum, quam ut res sacra sunt. Ad dicens in
C his & similiibus verbis solum intendunt Patres, ima-
ginem non coli propter numen quod in ea sit, sed
propter excellentiam exemplaris, quod in omni ad-
orationis modo verisimilum est. Altera etiam locu-
tio: in imaginibus per recordationem exemplarum honorum
exhibetur, ideoque honorum imaginis non posse ab honore ex-
emplaris secessi, declarata iam est: similius est exposi-
tum, quo sensi verum habeat, etiam quando ima-
go tantum ut res sacra adoratur. Nam, siue illa eti-
am adoratio in excellentia prototypi fundatur, ita
sit per recordationem eius, vel ut re directe adora-
tur, vel saltem ut rationis adorandi, & hoc modo in
dicto cap. Venerabiles, de consecrat. d. i. imagines
venerabiles dicuntur, non quia Christianae ut deos
adorent, sed quia ad memoriam & recordationem
D primitiorum veneraturas, & adorant. Et Photius in
codem loco ibi citato ait in VII. Synodo definit
esse sacras Sanctorum omniis imagines pro ratione san-
ctitatis & excellentiae exemplarum coendas, & adoran-
das esse. Quocirca, cum in aliquibus testimonijs ibi
citatius negatur, imagines esse adorandas, intelligen-
dum est de adoratione latrrix seu absoleta & propter
se ipsas, seu propter numen & excellentiam quae in
ipsis sit. Intendunt enim Patres, quando italoquun-
tur, excludere eorum errorum, qui more grecorum,
imagines ut deos adorabant: non enim defuerunt
hæretici, qui ita seruent, ut ex Damasco constat
libr. de hæretib. in fine eosq; Christianotragos vo-
cat; contra quos loqui etiam videtur Augusti, lib. 1. Angl.
de Mor. Eccles. cap. 34. & epist. 119. cap. 11. Vel etiam
E intendunt, iconomachis respondere, eorumque im-
peritiam arguere, quod fidelibus imponerent, quod
imagines ut deos adorarent, utclare & difere de illi. Siquid
claruit VII. Synod. præterim act. 6. & Damascenus
oratione prima de imaginibus, & Iona Aelianus
libro primo de imaginibus circa medium.
Ratimus

Ad rationes responderetur. Circa primam com-
munitur distingui solet duplex tantum confida-
tio imaginis, scilicet vt est res quædam, & vt est ima-
go & exercet munus imaginis, & sub ratione modo
nullo modo adorari, sub posteriori autem simili aliquo
cum prototypo adorari dicitur, seu eadem adora-
tione, qua prototypon. Ita fere D. Thom. hoc artic.
2. & Albert. Ricard. Caproolus & alij docis citatis. Caiet.
Aduerit tamen Caietanus sub priori membro, quo
consideratur imago ut res quædam est, non solum
in apparet diles. te
Prima modo
modo aliquo
D. Thom.
com. cap. 2. art. 2. cit. Caiet.

comprehendi materiam imaginis ut aurum vel lignum, sed etiam formam seu figuram, immo rationem imaginis ad exemplar, sive realis sit, sive rationis: nam secundum haec omnia potest terminare motum distinctum, qui in ipsa maneat & non transeat ad exemplar, tam in consideratione intellectus, quā in motione affectus, nam potest quis complacere in imagine secundum totam rationem formalem eius, non complacendo in exemplari: immo cum amore imaginis potest esse odium, vel displicētia ex exemplari.

Dubia non nulla circa Sed in hac doctrina, quantum ad presentem materiam spectat, plures difficultates occurunt. Prima solucionem est, cur in illa partitione autores omiserint tertiam Primum.

considerationem imaginis, ut res sacra est: sic enim nec consideratur solum ut res est vel pictura, sed B ut est pictura sanctificata & consecrata. Neiq; etiam Secundum, consideratur ut exercens officium imaginis, id est, ut ducens in proprium conceptum exemplaris. Secundum est difficultas, quomodo accommodetur ad

hanc materiam principium illud ex Aristotele libr. de Memor. & reminisc. desumptum; idem est motus in imaginem, & in id eius est imago; nam Aristoteles reuera non loquitur de motu in imaginē, ut in obiectum, sed de motu mentis per intentionalem imaginem in obiectum: tractat enim ibi de motu vel actu memorie, quo perphantasma in memoria conservatum rei absens & prius cognita recordamur: & declarat, quomodo interdum representationephantasmatis non causeret memoriam, sed simplicem cognitionem, interdum vero memoriam efficiat: & rationem ait esse, quia sicut animal in tabella depictum dupliciter considerari potest, uno modo absolute, & secundum se, ac si esset animal quoddam: alio modo ut relatum ad id quod representat tanquam imago eius: itaphantasma considerari potest vel ut in se est, quasi quædam pictura (sive id fiat per directam, sive per reflexam cognitionem) & ut sive aucta cognitionem simplicem, vel ut est imago representans rem prius cognitam, & ut sive causat memoriam. Atq; ex hac ultima consideratione sumptum videtur illud principium, quod idem est motus in imaginem, & in id cuius est imago, cum tamen reuera ille motus memoria non sit in ipsumphantasma, ut obiectum, sed potius sit motus in solam rem per ipsumphantasma, tanquam per imaginem representatam, quia in illa memoria recordatione, quæ perphantasma sit,phantasma nullo modo concurreat ut obiectum quod, sed ut ratio seu forma, qua tenditur in rem, quæ in memoria recordatur, & est totum obiectum illius recordationis: in hoc autem sensu, non applicatur comode illud principium presenti insituto, alioqui inferendum esset, motum adorationis, qui per imaginem transit ad rem imaginatam, ita esse unum ut nullo modo feratur in imaginem, ut in obiectum, sed illa solum deseruit, tanquam forma reuocans in memoriam exemplar, ut in illud solum motus adorationis cedat. Hinc tertio difficile etiam est explicare, quomodo in presenti materia idem motus tendat in imaginem & exemplar tanquam in obiectum: in illa enim materia in qua Aristoteles loquutus est, ideo vna est actio, quæ tendit adphantasma seu imaginem intentionem, & ad rem representatam, quia non tendit in verumque ut in obiectum, sedphantasma ipsum attingit ut actum productum, quo mediante tenditur in rem representatam ut in obiectum. At vero in presenti necesse est ut ille motus attingat imaginem & exemplar tanquam obiectum, quod nec de motu cogitationis verum videatur, quia imago & exemplar cogitantur ut res diuerse, quibus diuersi conceptus correspondent, nec de affectu adorationis propter eandem causam.

Has difficultates proposui ut ostenderem, prius illam rationem, si quid difficultatis habet communem vere esse in omnisententia, & eadem facili-

Fr. Suarez. Tom. I.

A litate explicari, vel applicari principiam illud ad hanc adorationem imaginis pure respectiuam, qua Triplex ad alteram adorationem imaginis cum exemplari magnum directe adorato. Primum igitur concedendum est, consideratio ut res quædam est sic fabricata, vel depicta talibus caloribus, figura, &c. & considerationem imaginis ut exercet munus imaginis, id est, ut facit presentē personam repräsentatam, & in illam ducit tanquam in obiectum quod, dari considerationem imaginis ut talis res sacra est, quod ex dictis latius probatum relinquitur, & ex VII. Synodo, qua sapientia imagines rebus sacris annumerat, & parente veneracionem eis Ecclesia v. attribuit; quam sententiam expedit etiam Diuus Ius cui obd Thomas in 2.2. loco supra citato, quamuis hoc loco inuenitur, ut non tam aperte eam declarauerit. Vnde iuxta Ecclesie unius eiusdem fiz vsum, quamvis imagines eiusdem persona in personam priori ratione repräsentandi aequales sint, tamen magis materialiter considerantur ut res quædam facta, potius defensio test vnaiam excedere, si pluribus titulis & modis sacrata censeatur, ut si Deus per illam miracula operatur, aut si peculiari ritu Ecclesie benedicta sit aut quæ alteri. Celebris B. virginis imago, quam ad Abagaram misit. Quod ergo Diuus p. ad Abagaram Missa, & doctores in hac materia hanc considerationem non distinxerint, fortasse causa fuit, quia supra facta est, quia haec ratio communis est ceteris requisitis, & quia explicata propria & difficiliori adoratione imaginis cum exemplari, alia implicitè exposita censemur. Vel certè dici potest, sub illo membro considerationis imaginis ut imago est, comprehendisse omnem considerationem imaginis, quia coniuncte cum exemplari consideratur, siue exemplar simul concipiatur ut id quod præcipue adoratur, siue tantum ut ratio adorandi: & hoc factis significauit Cajetanus dicens, quod imago tunc terminat motum ut res, quād ratione sui siue materialiter, siue formaliter terminat: tunc vero exercet actum imaginis, quando ratio eius actus est exemplar, id est, ratio adorandi illam ut statim declarat. Vnde subdit, motum adorationis verè & propriæ terminari ad imaginem, quamvis non ratione sui, sed ratione exemplaris: quare, quod inferius ait, non exhiberi adorationem imaginis, ne sibi sit contrarius, & in apertum errorem labatur, intelligendum est, non exhiberi adoracionem imaginis ex se, seu propter se: nam eodem sensu inquit adorari imaginem non secundum se, sed secundum aliud in ipsa, quod est ratio adorandi ipsam. Quotiescumque ergo consideratur imago, ita ut tota ratio adorandi illam, sit prototypon, formaliter ut imago consideratur; immo hoc est quod per se ac formaliter requiritur ad considerationem imaginis ut imago est, & adorabilis: quod vero vterius cum imagine concipiatur exemplar ut obiectum quod adoratur, pertinet ad perfectiorem, magisq; ad completum vsum seu exercitium imaginis.

Atq; hinc fit, etiam sub hac ratione seu consideratione, esse eundem motum adorationis in imaginem, & in rem cuius est imago, quia, ut explicatio testimonio dixi, etiam hoc modo adoratur aliquiter exemplar in imagine, cum imago ipsa proper exemplar adoretur. Neque est difficile (quod in tertio punto supra tangebatur) vnitatem huius motus in hoc modo adorationis declarare, tam in cogitatione, quam in affectu, nam cum imago sub hac ratione respectuè concipiatur, & ut res quædam sacra ratione exemplaris, idem motus cogitationis tendit in imaginem in recto, & in exemplar quasi in obliquo, seu adæquate tendit in imaginem ut sanctam ratione exemplaris: & eodem modo intentio cultus & reuerentia tendit in ipsam ut quod, & in

& in exemplar ut quo. Quocirca, quod Caietanus ait, imaginem viri res quædam est, includere non tam material & figuram, sed etiam relationem, & hoc modo non esse necessario eundem motum in imaginem, & in rem imaginatam, quamvis de materia imaginis & de figura verum sit, tamen de relatione non ita videtur, saltem quod motum cogitationis, quia non potest concepi imago sub formalis relatione imaginis, quia talis conceptus aliquo modo ad exemplar terminetur: de motu autem affectus distinguere oportet, nam imago sub illo respectu potest placere propter solam pulchritudinem, vel perfectionem artis, quæ in ea relinet, & tunc verum est, talem motum non terminari ad exemplar, neque ad imaginem viri imaginem, sed tunc reuera ratione talis motus non est simpliciter respectiva, cum non accipiat rationem suam a termino seu exemplari. Vnde aliter potest placere ille respectus imaginis propter suum terminum, & tunc est propriè motus in imaginem viri imago est, nec potest talis motus a re imaginata omnino separari, quod in amore est manifestum, nam, si quis amet imaginem solum quia est talis persona, cuius memoriam & affectum nata est excitare, certe ille est virtus amor exemplaris cum in illo fundetur tanquam ratione amandi, nec potest talis affectus cum odio ipsius exemplaris confundere. Idem ergo est de motu adoracionis, qui sub simili ratione ad imaginem terminatur.

Ex illo ergo principio attribuio Aristotelii nihil potest contra nostram sententiam colligi, cum satis commode declaretur, etiam in hoc modo adoracionis, eundem esse motum in imaginem, & in rem cuius est imago. In omni autem sententia facundatum est, motum in imaginem & in rem imaginatam non

Qui debet semper eodem modo terminari ad utramque: nam in at intelligi motu memoris, de quo Aristoteles loquitur, motus terminatur ad imaginem tantum ut quo, & ad cum pronuntiatur imaginatam ut quod, in motu vero adoracionis, qui per imaginem rectam tendit in prototypum, non solum prototypum adoratur ut quod, sed etiam imago, alioquin per talem motum non vere adoratur imago, ut supra probatum est, & declaratum, quo modo ille motus sic unus, non tanquam exterior, sed etiam interior, cum in affectu tum etiam cogitatione, in respectu vero adoracione imaginis ut rei sacrae idem motus adoracionis tendit in imaginem ut quod, & in prototypum ut quo. Igitur principium illud solum est abstracte sumendum, quod motus in imaginem ut sic, est aliquo modo motus in rem imaginatam, modus autem quo attingit utramque non semper est idem, sed iuxta capaciterem materialis declarandum est, & hoc significavit D. Thom. in 2.2. qu. 103. artic. 3. ad. 3. cum dixit, motus in imaginem quodammodo esse etiam motum in rem imaginatam, atque ita satis factum est omnibus difficultatibus propositis.

Secunda rationis secundum rationem recte ibi responsum est rem irrationali non esse adorabilem propter se ipsum. Quo sensu dicunt sapientes Patres, adoracionem attribuam rei irrationali non contineri seu claudiri intra ipsum: nihilominus dicendum est, rem irrationali vere esse adorabilem propter aliam intellectualem, ita enim absolute loquuntur Patres VII. Synodi. Vnde, ut talis adoratio rei irrationalis honesta sit & conformis rationi, satis est, quod tota nitatur in excellencia alicuius rei rationalis. Quod vero illa adoratio simul colatur eadem res intellectuallis tanquam obiectum, quod directe adoratur, nulla ratione probatur esse necessarium ad honestatem actionis, quia, quando honor est respectuus, non est necesse ut res illa, quæ est velut materia adoracionis, percipiat honorem sibi exhibatum, sed satis est quod ille, propter quem exhibetur, illum percipere possit: quia honor non ea intentione exhibetur hu-

A iusmodi rebus, ut ipsæ illum percipient, sed solum ut conuenienti & reverenti modo tractentur, iuxta existimationem, quæ de illis haberi debet: atque adeo ut hæc ipsa existimatione ipsissimæ actionibus lignis fit propter imaginem, quæ adoratur, ita neque fit ipsam, id est, ut ipsa percipiat animum & intentionem adorantis, sed hoc modo ordinatur significatio ad eum propter quem fit adoratio, vel certe etiam ad alios, qui adorationem vident.

Ad replicam autem ibi factam contra hanc responsionem aliqui concedunt esse in imaginis aliquam dignitatem: ob quam coli possit & debeat, numerum consecratio aliqua vel dedicatio divino cultui, seu similitudo ad personam sacram, hæc enim in ipsa imagine est, & videtur esse aliquid sacram, quod denominat rem aliquam modo sacram & sanctam, & consequenter adoratione dignam, iuxta illud, Adoratio scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Sed nihil minus dicendum est, quod etiam Concilia significant, in imagine non esse formaliter & intrinsecus excellentiam aliquam propter quam fit adoranda, quia, licet in ea sit figura, vel etiam relatio ad exemplar, tamen hoc totum non constituit illam adoratione dignam, sed solum exemplar, quatenus ut forma extrinsecas, & terminus habitudinis imaginis ad ipsum, illam sanctificat, & venerabilem reddit. Cū autem obijicitur, extrinsecam excellentiam non posse efficiere, ut homo rationabiliter seruatur, aut se submittat rei irrationali. Respôdetur, quod si hoc erit quicquam valeret, etiam probaret, imaginem non esse adorandam ex propria & veritate intentione cultus, etiam cum prototypo, quia etiam tunc homo, saltem ex parte, seruixerat creature irrationali propter extrinsecam causam. Vnde si illud efficiunt, sicut erit etiam, illum modum seruitus exhibere imaginem, propter exemplar quāmuis præcisæ viridicæ & separatim exercetur. Vnde qui hacten virtutem videntur: omnem veram imaginis adorationem videntur: re intendunt. Dicendum est ergo, nullum esse in ratione conueniens: quod homo aliquo modo se submittat qualiter & rei irrationali, non propter ipsum, sed propter expositum, sed propter exemplar quod representat, quia hoc non est seruare creature propter se ipsum, sed propter Deum, quod rationabiliter est seruire Deo in ipsa. Vnde pertale officium adoracionis, homo non ita se submittit in imaginem, ut profitetur, se inferiorem illa, sed solum profiteatur imaginem pertinere, seu esse aliquid eius qui superior & excellentior est: ideoque dignam esse, quia ab homine reverenter tradetur. Ad alteram vero objectionem iam respondendum est excellentiam prototypi esse proximam rationem adorandi imaginem: inde autem non sit quodiescunque adoratur imago, necessario adorari exemplar ut obiectum quod primario adoratur, nam, ut ostendimus, fieri potest in actu intellectus & voluntatis, ut ratio formalis, in qua fundatur, non attingatur directe & viquod per talem actum, sed tantum oblique & ut quo.

Ad confirmationem secundum rationis, sicutum omnino est, intentionem ritus adoracionis non esse adorare imaginem, sed solum exercere circa illa actio ritus rationis, quia adorat prototypum, nam inde heret, immo terram etiam imaginem nunquam vere adorari, quia falsissimum est; sic in hanc etiam imaginem non magis esse adorabilem, quam exteriora sit terra, quæ osculando, potest quis Deum adorare, per illam actionem submissione sui animi ad Deum profert. Nec defunt moderni Theologi, quin in rigore ita esse faciuntur, solumque in visu autem esse nonnullæ, ut, & quia differentiam, quia imago est iam dicata ad exercitum circa illam adorationem Dei, terra vero non ita ad hoc munus specialiter deputata, licet ex hominis libertate & peculiari affectu possit ad id munus assumi. Sed reuera consequens illud alienum est a sensu Conciliorum & Sanctorum dicentium, imagines & res alias sacras esse vero honore & veneratione dignas.

dignas, quod de terra dici non potest, quantumvis A de osculatione eius quis utatur ad colendum Deum, neq; illus recte sentiens dicer, per eum actum vere ac proprie adorari terram, cum tamen imago vere ac proprie adoretur vt ostendimus.

Tertia prima
capitula rationis solu-
tio.
Ad tertiam rationem concedo, hanc adorationem imaginis Christi esse actum religionis, quia non oportet ut religio omnem suum actum expresse ac formaliter dirigat ad rem intellectualem ut ad obiectum quod, sed factis est, ut ratione illius rem irrationali reuerenter tractet, in quo virtuiter exhibetur rei intellectuali debitus cultus, quamvis in expressa & formalis intentione hoc non habeatur. Atque idem in iustitia reperitur, nam, licet proprium eius munus sit reddere ius suum aliqui personae rationali, tamen non in omni actu suo hoc ita formaliter & expressa intendit, ut respectu illam personam, tanquam obiectum quod, seu circa quod operatur, sed interdum exercendo actum circa rem irrationali, vel inanimata ratione stipendi vel mercede, virtualiter reddit ius suum domino, & inde manifeste in iniustitia contingit, quod laetando rem inanimata fit contra ius debitum personae rationali, quamvis hoc directe non intendatur.

Quarta ratio
in eius
domus
res reu-
tum.
Vnde ad quartam rationem respondetur, potius confirmare nostram sententiam, nam irreuerentia facta imaginis, quamvis virtute traxit in exemplar, tamen non semper procedit ex formalis ac expressa intentione, quia attingat ipsum exemplar ut obiectum quod intendendo scilicet illi iniuriam & irreuerentiam inferat. Dupliciter ergo potest aliquis irreuerenter tractare imaginem, vel eam sacram, uno modo eo conceptu ipsiusmiser personae representatione, directe intendendo illius iniuriam, & qualis vice illius illam circa imaginem exercendo, quomodo aliquando iudicii verberibus afficerunt, ac lancea percusserunt imaginem Christi crucifixi, de quo extat historia apud Athanatum & VII. Synodo; & hæc irreuerentia opponitur priori adorationi imaginis ut imago est explicata seet, p. 2. Alio modo potest irreuerenter tractari imago solum ex iniuria, vel irreuerentia circa res sacras, vel certe ex errore, si quis existimet, imaginem non esse honorandam, etiam si exemplar adoretur, & hoc sacrilegium refutet. Se. opponitur adorationi respectu, quia ipsis imaginibus debetur. Vnde, sicut hæc adoratio inferior est illa, ita hoc sacrilegium tanto inferior est illo quanto intentio virtualis minor est, quam formalis & directa, quam directa; vel quanto sacrilegium contra personas sacras maius est, quam contra imagines vel res sacras, ut docuit D. Tho. 2. qu. 99. artic. 3.

S E C T I O . VI.

Vtrum hæc adoratio imaginum etiam in imaginibus Dei, & aliis sacris signis locum habeat.

Ratio dubitandi est potest, quia imago Dei, ut Deus est, seu Trinitatis (de huiusmodi enim imagine loquimus) solum metaphorice representant, & ideo minus apta esse videatur, ut in ea adoretur prototypum propria adoratione sibi debita, quam propria imago, que per formalem similitudinem representat. Et confirmatur primo, quia alias hominum prout est ad imaginem Dei adorari possit latrare, immo & quilibet creatura prout est vestigium Dei. Et confirmatur secundo, quia alias etiam nomina sacra Dei, aut Christi, possunt similiter adorari, quia non minus representant, aut in memoria reuocant personas, quas significant, quam huiusmodi imagines metaphoricas sua exemplaria.

Respondeatur, in primis certum esse, has imagines postquam ad representandum institutæ sunt, sacras esse, atque adeo in veneratione habendas, quod pla-

Fr. Suarez, Tom. I.

ne colligitur ex VII. Synodo, quæ eodem modo lo-
citur de imaginibus Angelorum, & aliorum San-
ctorum, cum tamen illæ etiam per metaphoram
representent. Et idem confirmat VI. Synod. & usus
Ecclesiæ, quæ imaginem Christi sub specie agni in
veneratione habet, quidquid Sylvestris dicat verbo,

Imago. Et ratio est, quia etiam istæ imagines habitu-
dinem habent ad personas sacras, & religiose insi-
tutæ sunt: unde carum veneratione ad honorem pro-
totyorum pertinet. Observare autem oportet, quia
hæc imagines non representant naturaliter, ideo in
illis maximè necessariam esse impositionem, & pro-
presa moraliter loquendo oportere, ut publica au-

VII. Synod.
vii. collatur,
quomo do
publica au-
toritas. S
inpositio
ne indige-
ant.

Imagines
v. collatur,
quomo do
publica au-
toritas. S
inpositio
ne indige-
ant.
Caiet. hoc loco: cum dicit adorationem harum im-
aginum non esse malam, oportere tamen ut publica autoritate fiat, & in hoc illam comparat cum occidente hominis, quanquam exemplum non vi-
deatur in omnibus accommodatum: quia occidio hominis per se non sumptuosa, non est honesta, nisi veluti per accidentem, propter necessitatem defensionis, aut iusta pœnitentia verò adoratio per se est utilis, & honesta quamvis obiectum requirat debitè proposi-
tum; & ideo necesse sit, ut imago sufficienter auto-
ritate fit ad representandum proposta. Et hinc etiam ostendit, ut aliqua signa sacra, quæ aliquando propter diuinam impositionem veneratione digna fuerunt, iam non sint colenda, nec verè erranda, quia iam impositione cessavit, & consequenter significatio, & representatione, & huiusmodi sunt sacramenta vetera, serpens genus, & similes.

C Secundo addendum est has imagines colli posse illo duplice modo in alijs imaginibus explicato. Nā in primis, ut res quedam sacre sunt, honoraria ve- **Cont. Nyss.**
neratio illis exhibetur, ut Concil. Nicen. dicit, deinde (ut notavit V Valden, dicto tomo de Sacramen-
talibus ca. 156.) quamvis representatio harum ima-
ginum minus propria sit, tamen supposita imposi-
tione, habent sufficienter representationem; sa-
tisq; expressam, ut in ipsis, & per ipsas fiat adoratio,
quæ per se primo referatur ad prototypa, & concomitanter circa ipsas versetur. Ex quo fundamento ratio dubitandi in principio posita expedita relin-
quitur.

C Circa confirmationem, D. Tho. hic ad tertium planè sensit, non esse intrinsece malum adorare hominem prout ad imaginem Dei est, seu potius in illo adorare Deum cultu latræ. Quam sententiam be- **V Valden.**
Repons. ad
argumentum,
D. Thom.
Caiet.
suprà. cap. 15. 4. qui nonnulla circa illam congerit. Et **V Valden.**
indicatur etiam à Greg. Nyssen. lib. de creatione ho- **Greg. Nyss.**
minis; cap. 4. & Cyrillo Ierofolym. Catechi. 12. Ra- **Cyril Iero-**
tio vero eadem est, quæ ad alijs imaginibus. Addunt **sylmit.**
vero prædicti autores, raro, vel huncquam expedi- **Quonodo**
re viuad adoratio, quia eum fit per se; & mago Dei **homo ut i;**
propter se adorabilis humano quodam, & inferioris adorari pos-
si sub aliqua ratione coleretur adoratio- **mago Dei**
ne diuina, præter suspicionem & scandalum, posset **fit.**
interdum esse occasio, vel periculum transferendi **V Valden.**

E ad hominem per se absolute diuinum honorem, quod sacrilegium est. hoc autem periculum cessat in imaginibus inanimis. Addo præterea, licet homo creatus sit ad imaginem Dei, tamen ex sola ratione imaginis, & naturali representatione non referre Deum, ut Deus est, seu quoad attributa propria Dei, sed solum quoad communia intellectuali naturæ, & cum alias non sit etiam hæc imago inposita ad representandum Deum, secundum ea, quæ illi sunt propria, ideo non videtur esse sufficiens ratio vten-
di hæc imagine ad hunc adorationis modum, quâ-
uis seculo scandalo, & periculo, & in homine spiri-
tuali, ac bene instructo non possit intrinsecè malus existimari.

Et hinc constat, quid dicendum sit de inferioribus

Zzz 3 crea-

dolorum cultu, ut omni ex parte infidelium & ha-
reticorum obiectotibus satisfaciamus. Illi enim
(ut refert: Greg. Pap. epist. ad German. Constantino-
polit. quod habetur in VII. Synod. actio. 4.) non putat
excusari Ecclesiam ab idololatria vitio adorando i-
magines, etiam illas propter extrinsecam excell-
entiam prototypi adorare se dicat. Nam etiam gen-
tes dicebant, se adorare idola, ut eorum hominum,
vel spirituum imagines, quos in honore habebant,
non tamen idcirco ab idololatria peccato excusan-
tur. Assumptum patet ex Euseb. libr. 8. de praeparat.
enang. cap. 3. dicente. Adorant idola ut imagines eorum,
qui non nihil ad vitam contulere, & libr. 3. cap. 3. multa
ex Porphy & alii in eandem sententiam refert. Et
in eadem est Athanaf. libr. contra idola gentium, &
Lactant. libr. 1. diuin. institut. cap. 15. & libr. 2. cap. 2.
Cyprian. libr. de idolorum vanitate circa princip. & Au-
gust. concione 2. in Psalm. 113. exponens illa verba.
Simulacra genium argenteum & aurum, & in epist. 43.
Hinc Olympius Sophista gentilis apud Nicceph. lib.
12. hist. cap. 25. & Sozomen. lib. 7. hist. cap. 15. ad con-
solandum gentiles sios suos, quorum idola Chri-
stiani confregerant, inquit, Simulacra erant ex mate-
ria & corruptione obnoxia, ideo communis potuerunt, quod ve-
ro in eis erant celestes potestates, in calum euoluntur. Con-
fir. nam per se videtur incredibile, homines in tan-
tam cæstetatem incidisse, ut ligna, & lapides propter
se adoratione digna esse crederent: colebant ergo
hæc propter rationem extrinsecam non sine idolo-
latria vitio. Cuius rei exemplum ex cap. 21. Exodi
sumere possumus, vbi Hebrei adorantes vitulum
aureum, non illum propter se, sed Deum in illo ad-
orasse videntur, vnde & Aaron dicebat, Solenitas
Domini est, & tamen magnum idololatria peccatum
commiserunt. Similiter Iudicum. 17. Michas dicebat
Sanctificauit hoc argumentum Domino, quibus verbis si-
gnificat, ex eis illis imaginem Deo, & nihilominus e-
ius cultus idololatria accusatur.

Imaginum *Uies contra* Respondetur, tantum abesse imagines nostras ab
Idolorum idolis, ut potius ad illorum destruptionem ab Apo-
culturam stolis erecte sint, ut eruditae notaruntur Turrian. lib. 1.
inuictus. pro canonib. Apostol. c. 25. & Feuarden. super 1. libr.
Turrian. Irenæ. cap. 24. qui referunt Apostolicum canonem
Feuarden. in hoc verba. Non debent seruari decidi circa idola, sed
loco eorum incontaminatae veri Dei simulacra, & hominum
seruari, eis, manibus efformatas imagines contra i-
dola, & Iudeos erigere.

Et autem hæc differentia euidentius constet. Sup-
ponendum in primis est, tunc propriè committi i-
dololatria vitium, quando adoratio soli Deo debita-
ta, ei, qui verus Deus non est, communicatur ut Diu-
Tho. docet 2. 2. q. 9. 4. art. 1. & ex supra dictis hic art.
1. & 2. constare potest. Vnde fit, ad idololatria vitium
spectare: erigere Deo imaginem, ut propriam eius
naturali, sicut est representent. Et similiter illam sub
tali existimatione adorare, vel eum, qui in illa re-
præsentatur tanquam verum Deum, idololatria est,
cum ille verus Deus esse non posset. Quod recte no-
tauit German. Constantino-polit. in epist. ad Thomam, relata in dicta VII. Synod. act. 4. & indicat Au-
gust. epist. 119. c. 11. Sic etiam seruata proportione po-
test vocari idololatria, si quid adoretur cultu reli-
gio Sanctie debito, quod tali adorazione dignum
non est. Veli illi sub hac intentione simulacrum eri-
gatur, vesi daemon in se, vel in simulacro colatur,
etiam non diuino honore, sed illo, qui sanctorum
angelorum proprius est, adoretur.

Secundo explicandi sunt varij modi, quibus Ge-
neses in hoc vitio errarunt, vel errare potuerunt. Pri-
mo enim aut proſus ignorabant vnum Deum, cui
supremam adorationem tribuerent, vel certe, si mo-
do aliquo illum cognoscebant, non sicut Deum glo-
rificabant, ut dicitur ad Rom. 1. Vnde factum est, ut
supremum latræ cultum inter multos diuidenter,
ut late tractat Augustin. lib. 8. de ciuit. cap. 14. & libr.

20. contra Faust. cap. 19. Lactant. lib. 1. diuinat. instit. Lactant.
& cap. 5. & Orig. libr. 6. contra Cellum circa princip. Orig.

Hæc autem diuini cultus partitio, seu communica-
tio varijs modis accidit. Primum enim quidam ho-
mines insignes, & potentes existimati sunt, qui illis
que sacrificia offerebantur, & sub hac existimatione
erigebant simulacra, ut late ostendit Lactant. su-
pra 3. Tertul. in apol. ca. 11. & 12. & lib. de idolo-
latria, & Euseb. lib. 3. de praeparat. cap. 7. August. lib. 8. Euseb.
de ciuit. cap. 26. Tanta, inquit, existimat in montes offen-
dunt, ut non attendant in omnibus literis Paganorum aut
non inueniuntur, aut vix inueniuntur Deos, qui non homines fue-
runt, omnibus vero studente honores exhibere diuinos, qua-
culturam.

Secundum quasdam mundi partes, vel eansas, co-
los, solem, ignem, & similia, quæ Sapient. 13. & 14. re-
feruntur, ut Deos adorabant, & si quis hac ratione si-
mulacra erigebat, vel propter exteriorem for-
mam, quæ oculis patebat, vel certe propter laten-
tem quandam virtutem, quam ibi inesse existi-
bant. Ut tradit Eusebius libro tertio de praeparat. Euseb.
cap. 2. & 3. & Augustinus libro vigesimo contra Fau-
stum, capite 5. & 19. & libro 4. de Cœnitate capite 10.
& libro 7. capite 5. vbi ex Varrone refert antiquos
fecisse simulacra, ut per ea mundi animam, seu par-
tes eius conspicerent: ideoque frequentius in forma
humana ea confinxisse, ut Deos hominibus similes
esse significarent. Quocirca sœpe fingebantur idola,
veluti receptacula quædam superiorum virtutum,
quæ illis coniungi putabantur, & in eis responda-
bant, quibus exteriores effectus, & beneficia ac-
cepta referabant. Vnde Augustinus concion. 2. in
Psalm. 113. inquit, Sime vnu aliquo habitatore esse non
putant. Quod varijs Philosophorum testimonijs o-
stendit libro octavo, de Cœnitate capite vigesimo
tertio, & vigesimo quarto, & libro 10 capite 16. & e-
pistola 49. questione 3. Euseb. libro 8. de praeparat.
capite 6. Et propter hanc causam Scriptura sacra
nunc vocat idola lapides & ligna, nunc verò demo-
nes, Psalmo 95. Omnes dii gentium dæmonia, Deutero-
nom. 32. Immolauerunt dæmonijs, & non Deo, dñs, quosi-
gnorabani. 1. ad Corinthios 10. Fugite ab idolorum cul-
tura, & subdit infra Quia immolant gentes, dæmonis im-
molant. Vnde tandem eo deuenerunt, ut ipsa met
sensibiles statu Deos putarent, sive illas cum spiri-
tibus inhabitantibus per modum vnius & prehen-
derent, sive nihil inter eas, & superiores virtutes
distinguerent, sed quod videbatur, absolute adora-
rent. Et ideo in Scriptura sacra sœpe admonentur
nihil diuinitatis, vel virtutis esse posse in rebus ma-
nu factis. Paul. action. 19. Quia non fuis dñs, qui mani-
bus fui. Vnde Augustinus libro tertio, de doct. Augus.
Christ. cap. 6. & 7. omnem idololatriam ad duo ca-
pita reuocat, quia vel simulacra ipsa manu facta ut
Deos habebant, vel si aliqui eorum, ut signa inter-
pretari conabantur, ad creaturam colendam refe-
rebat. Idem ferè question. 116. in Genes. Euseb. li.
Euseb. bro. 5. de praeparat. cap. 15. Neque est hoc creditu dif-
ficile supposita ignorantia per peccatum originale
contracta, & per diuturnam consuetudinem, falsa-
que traditiones postmodum aucta. Præfertum cum
in illis tēpibus lumen fidei & gratiæ, parè com-
municaretur hominibus, ex quibus multi sunt ad-
eo cardi, & parum instructi, ut vix, quid nomine Dei
significetur, concipient.

Tertio constat, Hebreos, quandounque in Scrip-
tura peccati idololatriæ redarguntur, imitatos
sunt supra dictos ritus gentium, ut constat ex hi-
storia Ieroboam qui yitulos aureos erexit, Reg. 12. 3. Reg. 12.

Zzz 4 vbi

¶ 18.

vbi cap. 18. Elias ostendit omnes illos, quos Israelitæ tunc colebant, fuisse falsos Deos, similes diis gentium, eorumq; cultum esse contrarium cultui veri Dei. Et idem constat ex reprobationibus Isaiae. 46. Ierem. 2. Deuteron. 31. Deum, quicunque genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui; & infra, Immolauerunt domini & non Deo. Vbi sermo est de adoratione vitiuli, in qua Hebrei AEgyptios imitati sunt, ut Augustinus, lib. 18. de Ciuit. cap. 5.

¶ 19.

Quantum inter imaginum similitudinem, & exaltatione depingit, res corporeas ab spiritualibus distinguendo, vnamquamque iuxta capacitatem eius representando. Ac denique vnamquamq; rem in suo gradu, & ordine, & iuxta modum suum veneratur, omnia in vniuersitate cultum: & supremum honorem refert, ut auctem in simili dixit Augustinus lib. 3. de doct. Christi. cap. 6. ille cultus, qui videtur esse sub rebus, aut signis corporalibus, ac temporalibus, si ad vniuersitatem Dei cultum referatur, longè à gentium more, & superstitione distat. Et similia possunt sumi ex eodem libro 20. contra Faust. c. 13. & ex Germano, & Leontio, in act. 4. VII. Synod. At vero Gentiles & erigebant statuas, seu imagines dæmonibus, aut prauis hominibus, & eis, vel creaturas in illis representatas propter se colebant tanquam superna numina, primasq; causas aliquorum saltuum & effectuum seu temporalium honorum. Credebant etiam omnes illos, quos vt Deos colebant, esse corpos, & per propriam similitudinem per eas imagines representari, quibus nihilominus diuinos honores & sacrificia offerebant: distat igitur in infinitu eorum error ab Ecclesiæ catholicæ veritate. Vnde sancti Patres vigilans illis restiterunt hæreticis, quodcumque ritus gentilicos cum imaginum vniuerso, & adoratione miscere ceperunt, vt ex Irenæo, Epiph. Augusto locis supra citatis constat, qui Carpocratem, & Gnosticos reprehendunt, quod monstravos Sanctorum imagines, cum prophani simulachris coniungenter illisque sacrificia offerrent.

¶ 20.

Sed vrgent hæretici, quia licet in hac adoratione bene illi videntur, manifestus idolatria vus non intercedat, tamen fieri non potest, vt omnino videatur, præterim in rudi, & ignorantia vulgo. Vnde sit, vt ita imagines adorant, ac si audirent, & sentirent, & diuinum quid haberent. Cuius signum est, quia illas orant, & propinquius accedere cupiunt, vt audiantur, vel videantur. Putant etiam vnam imaginem habere maiorem potestatem, vel excellentiam, & ideo libertius illam adorant. Respondet ex dictis in superioribus, si quod fortasse in hac adoratione potest inesse periculum, vera doctrina, ac populi instructione, non falsis erroribus præcaendum esse. Vnde negamus in Ecclesia Catholica supposita vera eius fide, & doctrina esse hoc periculum, quod morale, & commune sit. Quod si interdum eximuria pastorum, velex defecta doctrinæ in aliquibus sit ignorantia, vel superstitione, id est per accidens, neque ob eam causam vniuersa Ecclesia tanta utilitate priuanda est. Signa vero, quia in contrarium obiiciuntur, nullius momenti sunt. Orat enim populus eorum in imaginibus, quia (ve supra dicebamus) in eis prototypa apprehenduntur, & venerantur, cupiunt vero ad illas accedere, vt magis ad deuotionem extiterunt, & commodius illas venerentur. Magis vero ad quasdam, quam ad alias aspiciuntur, quia vel propter antiquitatem, vel propter artificis famitatem, vel propter similes circumstantias maiorem deuotionem excitant, aut denique, quia interdum placet Deo per aliquam imaginem, seu ad presen-

tiam eius maiora beneficia conferre. Non est igitur, cur hæretici temere iudicent superstitiones fieri, quæ ex vera fide, & deuotione factæ esse, facile interpretari possunt.

Vltimo ex dictis facile intelligitur, quantum imagines sacra ab idolis differant, meritoque in VII. Synod. act. 7. circa fidem præceptum esse, ne idolatria nomine imagines appellentur. Vt enim nota, ut Origenes, homil. 8. in Exod. & Theodore, qu. 28. in Exod. Idolum fallam imaginem significat, quæ vel representat, quod non est, vel quale non est, id est, vt sanctum, quod sanctum non est: & ideo i. ad Corinth. 1. Cor. 8. idolum dicitur, nihil esse in mundo, quia non representat aliquid, quod verè ita sit, & propter Off. 7. exponente Hier. dicitur de idolatria, quod Operati sunt mendacium, id est, idolum, quia fictum. Ostia, lachrymæ cōtrarium est Deo: ita idolum veritati. Et propere etiam Ierem. 2. idolum, Vanitas dicitur, lachrymæ, eodem Hieronym. exponente in illis verbis, Ambulareunt post vanitatem, & vani facti sunt, & Abac. 1. Abac. 2. Sculpiuntur, & confilatim, imagines falsi dicuntur. At verò imago propria, & vera referunt ad aliquod verum exemplar, vt enim inquit Naz. orat 36. quæ est Gen. 1. 4. de Theolog. nu. 83. Imaginæ naturæ est, ut exemplar suum imitando referat. & Augustinus in explicatione in Aug. 1. choata Genes. ad liter. cap. 6. Imago, inquit, Tunc illa, qu' in de antiquo exprimitur, similius est, cum imago sit, & Damasc. orat. 2. de imaginib. dicit, Imaginæ sicut pum protypi, quem exprimit, & declarat, & eodem sermo do loquitur Adrian. Pap. In sua responsione & aliis Actis. Patres in Concil. Nicen. 1. Quocirca, quamvis non. Pap. men imaginis interdum genericè sumi solet, & tri. Cœ. X. bui etiam idolis, & simulachris, vt videtur licet in Tertul. lib. de idolatria, Lactant. & alii supra citatis. Lactant. in Scriptura tamen sacra nomen imaginis abluere dictum in bonam partem frequentius sumitur, vt constat Genes. 1. & 9. Sap. 7. ad Corinth. 11. & Genes. 1. & 9. Sap. 7. alias: At vero nomen idoli semper in malam partem sumitur, Leuit. 19. Nolite conuiri ad idolat. 1. Cor. 10. Ad eundem modum videntur est nominibus, 1. Cor. 10. Sculptilium, & simulacrorum, vt nostris imaginibus Leuit. 19. illa non tribuamus, falsitatem enim, & deceptionem includunt, & in Scriptura ferè semper idola significant, & ideo Act. 15. præcipit Christianis abstinere, a contaminatione simulacrorum, & c. 21. inquit Paul. 21. Inueni simulacra vestra, Psa. 102. dicitur, simulacra gen. 1. 1. 103. tium argentum, & aurum. Vbi eodem modo August. 1. 1. 103. loquitur concilio. 2. Hieronym. locis citatis. Lactant. 1. 1. 103. lib. 6. cap. 32.

Nec referat hoc loco inquirere, an idolum, & imago in aliqua ratione vniuerso conuenient, id enim impertinet est. Quamvis enim in ratione picturæ seu figuræ, aut rei artificiosæ conuenire possint, tamen in ordine ad cultum, ad vicium vel virtutem nihil habent communem, quæ sola consideratio ad præsestatem materiam spectat.

ARTICVLVS IV.

Vtrum crux Christi sit adoranda adoratione latræ.

A D quartum sic procedit. Videtur, quodcrux Christi non sit adoranda adoratione latræ. Nihil enim prius filius veneratur contumeliam patræ sui: puta flagellum quo flagellatus est, vel lignum, in quo crucifixus: sed magis illud abhorret, quod Christus autem in ligno crucis opprobriosis mortem passus est, secundum illud Sapient. 2. Mortuus est, secundum Sapiens. Ergo non debemus crucem venerari, sed magis abhorre.

2. Præterea, Humanitas Christi adoratione latræ adoratur, in quantum est vnius filio Dei in persona. Quod de cruce dici non potest. Ergo crux Christi non est adoranda adoratione latræ.

3. Pra-